
**Työpajanuorten onnistumisen kokemuksia
lasten seikkailuradan rakentajana ja ohjaajana**

Ammattikorkeakoulun opinnäytetyö

Ohjaustoiminnan koulutusohjelma

Lahdensivu, kevät 2015

Minna Nurmi

HÄMEENLINNA
Ohjaustoiminnan koulutusohjelma
Terapeuttinen ohjaustoiminta

Tekijä	Minna Nurmi	Vuosi 2015
Työn nimi	Työpajanuorten onnistumisen kokemuksia lasten seikkailuradan rakentajana ja ohjaajana.	

TIIVISTELMÄ

Toiminnallinen opinnäytetyö toteutettiin Nurmijärven kunnan nuorten työpajalla tammi–toukokuun 2014 aikana noin kerran viikossa ulkopuolisen ohjaajan järjestäminä pajapäivinä. Seitsemän nuorta suunnitteli ja rakensi lavasteet tarinalliseen seikkailurataan kunnan nuorisotoimen järjestämille päiväkotij- ja alakoululapsille suunnatuille toimintapäiville. Lopuksi kahden viikon ajan nuoret osallistuivat lasten ohjaamiseen rakentamalaan radalla.

Opinnäytetyön taustalla oli ohjaustoiminnan opintojen ohella messu- ja näyttelyrakennusalan kokemus, jota hyödynnettiin lavasteiden rakentamisessa ja pystytyksessä. Työpajatoiminnan tutkimusten ja käsityötaidon asiantuntijalähteiden avulla paneuduttiin olemassa olevaan tietoon konkreettisen työn tekemisen kokemuksista.

Seikkailurataprojektin aikana havainnoitiin nuorten onnistumisen kokemuksia käsityötaitoa vaativissa tehtävissä, jotka liittyvät pitkäjänteiseen ja tavoitteelliseen projektiin. Projektin lopuksi yksilöhaastattelussa selvitettiin teemojen avulla, miten projektityöskentelyllä voidaan tukea nuorten onnistumisen kokemuksia.

Haastattelujen ja havainnoinnin tulokset osoittivat, että nuoret kokivat pajalla työskentelyn rauhattomana ja projektin liian hitaana. Nuorille työpajan yhteisö on tärkeä, ja sen luottamuksellisia suhteita kannattaa vaalia sopimalla käytännöistä ja toiminnan tavoitteista yhdessä. Työpajan työrauhaa voidaan parantaa muuttamalla tilassa tapahtuvien toimintojen sijaintia, jolloin käsitöiden avulla voidaan tukea nuorten luovuutta ja itsetuntoa.

Avainsanat Nuorten työpajatoiminta, Onnistuminen, Messu- ja näyttelyrakentaminen, Käsityötaidot

Sivut 63 s.

HÄMEENLINNA
Degree Programme in Crafts and Recreation
Therapeutic Crafts and Recreation

Author	Minna Nurmi	Year 2015
Subject of Bachelor's thesis	Youth workshop participants' experiences of success as constructors and facilitators of an adventure track for children	

ABSTRACT

The purpose of this thesis was to explore successful experiences of young unemployed people working in the municipal youth workshop at Nurmijärvi. The thesis was implemented during a project in which seven young persons designed and constructed an adventure track for children aged 3 to 9 years. The process took five months in 2014 and was led by the author. First, the young people met once a week to plan and construct the adventure track and finally, during two weeks, they guided children from local daycare centres and comprehensive schools through the adventure track in the roles of their self-created pirate tale.

The former expertise on fair constructions encouraged the author to share her knowledge and inspiration with the young people at the workshop. Theoretical background was collected from previous research on youth workshops. Further theoretical information was composed of praxis and source material of creative work and handicrafts as rehabilitation.

The information was collected through observations during the project. Finally, the young participants were interviewed individually about their experiences of successful moments in creating the handcrafted settings and guiding the children. They were also asked what helped them in or prevented from gaining the successful experiences.

The interviews and observations indicated that the young participants of the project found the working environment restless and the project too slow. Rearranging the premises and workstations can enhance peaceful working environment. The community at the workshop is important for the young unemployed people. Confidential relations and higher motivation could be achieved by making joint agreements about common practices and goals.

Keywords Youth workshop, successful experience, fair construction, handicrafts

Pages 63 p.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	NUORTEN TYÖPAJA TOIMINTAYMPÄRISTÖNÄ.....	3
2.1	Työpajojen historiaa.....	3
2.2	Nurmijärven kunnan nuorten työpaja.....	4
2.3	Työpajojen nuoret asiakkaat.....	5
2.4	Työpajatoiminnan merkitykset nuorten määrittelemänä.....	8
2.4.1	Psykologinen itsensä kehittäminen.....	8
2.4.2	Yhteisöllinen osallistuminen.....	9
2.4.3	Luova ilmaisu.....	9
3	LUOVUUS JA KÄSITYÖTAIDOT.....	11
3.1	Itseilmaisu käsityön avulla.....	12
3.2	Taito ja hallinta.....	13
3.3	Hiljainen tieto.....	14
3.4	Nähdyksi tuleminen.....	15
4	KUVAUS SEIKKAILURATAPROJEKTIN TOTEUTUKSESTA.....	16
4.1	Opinnäytetyön aiheen valinta.....	16
4.2	Seikkailurataprojektin kulku.....	17
4.3	Seikkailuradan rakentaminen ohjausmenetelmänä.....	21
5	TUTKIMUS NUORTEN TUKEMISESTA.....	24
5.1	Tutkimuskysymykset ja tutkimusmenetelmät.....	25
5.1.1	Havainnoinnin toteuttaminen.....	25
5.1.2	Haastattelujen toteuttaminen.....	26
5.2	Tutkimusaineiston käsittely ja analysointi.....	27
6	ONNISTUMISIA SUHTEESSA TYÖPAJATOIMINNAN MERKITYKSIIN.....	29
6.1	Psykologinen itsensä kehittäminen.....	29
6.2	Yhteisöllinen osallistuminen.....	30
6.3	Luova ilmaisu.....	31
7	ONNISTUMISKOKEMUKSIIN VAIKUTTANEITA TEKIJÖITÄ.....	37
7.1	Työpaja työskentely-ympäristönä.....	39
7.1.1	Työpajan työskentelytilat.....	39
7.1.2	Työpajan säännöt.....	40
7.1.3	Työskentelyn ohjeistaminen.....	41
7.1.4	Keskittyminen.....	42
7.2	Pajan työyhteisö.....	43
7.2.1	Pajaohjaajat.....	43
7.2.2	Seikkailurataprojektissa mukana olleet kaverit.....	43
7.2.3	Seikkailurataprojektin ulkopuoliset nuoret pajalaiset.....	44
7.2.4	Luottamus.....	45

7.3	Työajat ja aikataulut	46
7.3.1	Päivittäinen työaika työpajalla	46
7.3.2	Lavasteiden valmistamisen aikataulu tammi-huhtikuu	47
7.3.3	Rakentamispäivän aikataulu leirikeskuksessa	47
7.3.4	Seikkailuradan ohjausaikataulu leirikeskuksessa	48
7.4	Nuorten elämä	48
7.4.1	Nuoren oma asenne seikkailurataprojektia ja asiakkaita kohtaan	49
7.4.2	Nuoren itsetunto	50
7.4.3	Muut tapahtumat nuoren elämässä	50
8	JOHTOPÄÄTÖKSET	51
8.1	Informaation kulku ja yhteiset sopimukset	51
8.2	Työtilat	53
9	ARVIOINTIA JA POHDINTAA	55
9.1	Seikkailurataprojektin ja opinnäytetyön tutkimuksen onnistuminen	55
9.2	Motivaation tärkeys	57
9.3	Ajatuksia nuorten ohjaamisesta	59
	LÄHTEET	61

1 JOHDANTO

Suomessa saa työtä parhaiten työntekijä, joka on hyväntuulinen, itsevarma, joustava ja innostunut. Hän on sosiaalisesti avoin ja osaa viestiä. Hänellä on itseluottamusta, kiinnostusta ja voitontahtoa. Ammattipätevyys ja sopivan kokemuksen lisäksi hän pystyy osoittamaan olevansa juuri oikea henkilö hakemaansa tehtävään. (Varje 2014, 54).

Nuorten työpajojen valmentautujien määrä on vuosina 2004–2010 kasvanut 8600sta 20700aan (Häggman 2011). Ei ole ihme, että nuorten on vaikea löytää omaa paikkaansa nykyisillä työmarkkinoilla. Sen lisäksi, että työnhakijalta vaaditaan osaamista, hänen pitää onnistua osoittamaan oma täydellisyytensä juuri oikealla hetkellä. Työpaikkailmoituksissa etsitään superihmisiä, jotka ovat tavoitteellisia ja varmoja osaamisestaan. Entä, jos ei ole koulutusta saati kokemusta, puuttuu käsitys omasta osaamisesta, elämässä on ristiriitoja, eikä ole edes varma, tuleeko pitämään työstä jota on hakemassa?

Ihmisten erilainen suhtautuminen työhön ja työn tekemiseen mietityttää. Olen opinnoissani tehtävien ja harjoittelujen kautta tutustunut erilaisiin työpajoihin ja työttömiin asiakasryhmään. Työpajanuoret ovat kiinnostava kohderyhmä, koska he yleensä uskovat vielä omiin mahdollisuuksiinsa. Oma aiempi ammattitaitoni on messu- ja näyttelyrakennusosalta. Ohjaustoiminnan artemoni -opiskelijana haluaisin välittää muille sen, mistä työssäni näyttelyrakentajana olen eniten nauttinut. Kädentaitojen ja mielikuvituksen avulla olen voinut luoda uusia maailmoja ja antaa elämyksiä tilaan sisään astumisesta. Luova työ ja kädentaidot ovat parantaneet itsetuntoani ja antaneet uskoa siihen, että voin onnistua elämässäni. Voisinko välittää myös työpajanuorille kokemuksen tällaisesta oikeasta työstä, jossa voi saada onnistumisen kokemuksia? Miten tällainen projekti pitäisi hoitaa niin, että nuorten usko omiin mahdollisuuksiin työmarkkinoilla lisääntyy? Millaiset asiat projektin aikana tukevat nuoria ja millaiset asiat häiritsevät onnistumisen kokemusten syntymistä?

Tässä opinnäytetyössä kuvaan prosessia, jonka aikana seitsemän Nurmijärven kunnan nuorten työpajan asiakasta toteutti ohjauksessani elämyksellisen seikkailuradan lapsille. Käytän tässä opinnäytetyössä työpajalla työskentelevistä ja valmennuksessa olevista nuorista nimitystä ”nuori” tai ”pajalainen”, sillä siksi heitä kutsuttiin työpajalla. Nimitän opinnäytetyön aikana yhdessä nuorten kanssa läpi käymääni prosessia ”seikkailurataprojektiksi”.

Opinnäytetyössäni kerron ensin työpajoista yleisesti sekä paneudun niihin syihin, miksi nuoret sijoittuvat pajalle. Teoriataustana tutustuin tutkimuksiin siitä, millaisia merkityksiä nuoret itse pajatoiminnalle asettavat. Nämä merkitykset voidaan jakaa kolmeen ryhmään: psykologinen itsensä kehittäminen, yhteisöllinen osallistuminen ja luova ilmaisu. Toisena teoriataustana opinnäytetyölleni on käsityötaitojen merkitys ihmiselle, mitä pyrin määrittelemään käyttöteorian kautta sekä lähdeteosten avulla. Käsityön

kautta ihminen luo kuvaa itsestään, tulee näkyväksi ja ratkoo pulmia sekä hahmottaa suhdettaan ympäröivää maailmaa.

Opinnäytetyön alussa kuvaan opinnäytetyön aiheen ja toimintaympäristön valintaa. Kerron tarkemmin opinnäytetyöni toiminnallisesta osuudesta, jossa ohjauksessani kevään aikana nuoret suunnittelivat radan ja tarinan, rakensivat lavasteet ja somisteet sekä pystyttivät radan ja lopuksi ohjasivat seikkailua lapsille kahden viikon ajan tarinan eri rooleissa. Opinnäytetyön tutkimuksen päätarkoituksena oli selvittää, miten projektityöskentelyllä voidaan tukea työpajanuoria. Tutkimuksessa paneuduttiin nuorten onnistumisen kokemuksiin sekä niihin vaikuttaneisiin tekijöihin seikkailurataprojektin aikana. Tutkimusmenetelminä käytettiin havainnointia ja yksilöhaastattelua.

Haastattelut purettiin teema-alueiksi, joista osa oli määritelty jo haastattelua suunniteltaessa. Opinnäytetyössä paneudun teemoihin kohta kohdalta nuorten vastausten ja havaintojen perusteella. Peilaan nuorten vastauksia teoriataustana käytettyihin nuorten määrittelemiin työpajatoiminnan merkityksiin. Vastausten perusteella kokoan johtopäätöksiä siitä, miten eri teemat liittyvät ja vaikuttavat toisiinsa. Lopuksi pohdin tutkimuksen ja seikkailurataprojektin onnistumista ohjaajuuden, opinnäytetyön ja nuorten kannalta.

2 NUORTEN TYÖPAJA TOIMINTAYMPÄRISTÖNÄ

Tässä luvussa kuvaan yleisesti työpajaa työympäristönä ja kerron työpajojen historiasta. Paneudun kirjoituksessani tarkemmin Nurmijärven kunnan nuorten työpajaan, jonne opinnäytetyöni sijoittuu. Tutkin yleisellä tasolla niitä syitä, jotka tuovat nuoria työpajojen asiakkaiksi. Lopuksi keskityn niihin työpajatoiminnan merkityksiin, joita nuoret Pietikäisen (2005, 227-228) tutkimuksessa itse toiminnalle asettivat. Näitä merkityksiä ovat psykologinen itsensä kehittäminen, yhteisöllinen osallistuminen ja luova ilmaisuus.

Työpaja on yhteisö, jossa työnteon ja siihen liittyvän työvalmennuksen avulla pyritään parantamaan yksilön kykyä ja valmiuksia hakeutua työhön sekä yksilövalmennuksella tuetaan hänen arjenhallintataitojaan. Työpajametodi perustuu tekemällä oppimiseen. Työpajat tarjoavat myös vaihtoehdoisen väylän koulutukseen, mikäli koulunkäynti on keskeytynyt, ei kiinnostusta tai siihen ei ole edellytyksiä. (Valtakunnallinen työpajayhdistys ry 2014.)

2.1 Työpajojen historiaa

1980-luvulla syntyivät ensimmäiset työpajat, joiden kohderyhmänä olivat syrjäytymisvaarassa olevat kouluttamattomat, työttömät nuoret. 1990-luvulla laman seurauksena työpajatoiminta lisääntyi. Verkottumisen myötä työpajatoiminta kehittyi. Työvoimapolitiikka muuttui vastikkeelliseksi. 1995 Suomi liittyi EU:hun, ja ESR-projektirahoitusten turvin toimintaa kehitettiin edelleen ja perustettiin uusia työpajoja, sillä nuoriso- ja pitkäaikaistyöttömyys lisääntyi. Ongelmien moninaistuessa valmennuksen lähtökohdaksi tulivat asiakkaiden yksilölliset tarpeet, mikä edellyttää henkilökunnalta vankkaa työ- ja yksilövalmennuksen osaamista sekä verkostoitumista muiden toimijoiden kanssa. Samalla kun tilaaja-tuottaja toimintatapa on vakiintunut, Työpajojen perustehtävä on muuttunut valmennus- ja kuntoutuspalveluiksi. (Valtakunnallinen Työpajayhdistys ry. n.d.)

Useat eri tahot ovat kehittäneet työpajatoimintaa vastaamaan paikallisia tarpeita. Edelleenkin työpajat toimivat vaihtelevasti eri instanssien alaisuudessa. Nurmijärven kunnassa nuorten työpaja kuuluu nuorisotoimen alle, mutta aikuisten työpaja on osa Pohjois-Uudenmaan työvoiman palvelukeskusta. Hyvinkään seudulla aikuisten ja nuorten työpajatoiminta ostetaan Hyvinkään-Riihimäen Seudun Ammattikoulutussäätiöltä ja Helsingin kaupungissa nuorten työpajoja järjestävät ainakin Stadin ammattiopisto ja Helsingin Diakonissalaitos, mutta aikuisten Uusix-paja toimii Sosiaali- ja terveystieteiden alaisuudessa. Voidaan siis ajatella, että pajatoiminta on hyvin kirjavaa.

Työpajat toimivat yleensä tiiviissä yhteistyössä nuorisotoimen, työhallinnon, sosiaalitoimen ja opetustoimen kanssa, mikä on juuri työpajaasiakkaiden etu. Työpajoilla pystytään tarjoamaan työharjoittelupaikkoja, työelämävalmennusta, tukityöllistämistä, työkokeiluja sekä työ- ja toimin-

takyvyn arviointia. Toiminta voi olla myös kuntouttavaa toimintaa, mielenterveyskuntoutusta, apua peruskoulun tai ammatillisen koulutuksen suorittamiseen tai yhdyskuntapalvelua. Työpajat tarjoavat varsin moninaisia palveluita erilaisiin tarpeisiin, mikä vaatii pajan ohjaajilta ohjaustaitojen lisäksi laaja-alaista palvelujärjestelmän tuntemusta (Jerohin 2012, 10-14).

Työpajatoiminnalla on nykyään yleensä kaksi päätehtävää: työvalmennus, jossa opetellaan työelämätaitoja sekä yksilövalmennus, jolla pyritään tukemaan nuoren elämänhallintaa. Nuorten työpajat voidaan yleisesti jakaa starttipajatoimintaan sekä työpainotteiseen työpajatoimintaan. Starttipajalla voidaan tarjota yksilöllisempää ohjausta niille nuorille, jotka tarvitsevat enemmän apua ongelmien ratkaisuun ja arjen hallintaan. Työpainotteisella pajalla paneudutaan työnteon oppimisen lisäksi ryhmässä toimimiseen. Joillain paikkakunnilla on myös pajakouluja tai työpajakoulutusta, jolloin osa ammatillisista opinnoista suoritetaan pajalla.

Nykyään rahoitustilanteiden kiristyessä pajojen taustalla on myös pyrkimys toiminnan kannattavuuteen tai ainakin siihen, että työpajan toiminta kattaisi edes osan kuluista. Työpajojen tuottavuutta pyritään lisäämään esim. tekemällä tilaustöitä sekä myymällä työpajan tuotteita netissä tai myymälätiloissa.

2.2 Nurmijärven kunnan nuorten työpaja

Nuorten työpajatoiminta Nurmijärvellä on kunnan sivistystoimen alaista nuorisopalveluiden ylläpitämää nuorten työllistämistä, joka toimii tiiviissä yhteistyössä työvoimahallinnon, sosiaalitoimen ja sivistystoimen kanssa. Alle 25-vuotiaat nuoret ohjautuvat työpajalle työharjoitteluun, työkokeiluun tai palkkatukityöhön pääasiassa TE-toimiston kautta tai sosiaalitoimen avohuollon tukitoimina. Nuoret sijoittuvat työpajalle, Nurmijärven kunnan muihin hallintokuntiin tai Sääksi-projektin töihin. Työpajan keskeisin kohderyhmä ovat työttömät nuoret. (Nuorten työllistäminen 2014.) Tämän projektin aikana pajalla oli kerrallaan töissä 10–15 nuorta. Työpajalla ei ole erotettu starttipajatoimintaa ja varsinaista työvalmennusta, kuntouttavaa toimintaa tai tukityöllistämistä, vaan kaikki nuoret ovat samoissa tiloissa.

Toiminta on aloitettu kunnassa vuonna 1991 teollisuushallitiloissa. Nuorten työttömyyden lisääntyessä pajaa varten hankittiin vuonna 2011 asianmukaiset tilat ja toimintaa pystyttiin laajentamaan ja monipuolistamaan sekä ottamaan asiakkaisiksi myös tyttöjä. Työpajatoimintaan osallistuvien nuorten määrä on noussut kymmenessä vuodessa noin kolminkertaiseksi. Vuonna 2012 työpajalla työllistettiin 82 nuorta. (Hellman, sähköpostiviesti 7.2.2014.) Työpajatoiminnan päätehtäviä ovat nuorten ohjaaminen koulutukseen tai työelämään sekä nuorten yksilöllinen tuki, sosiaalinen vahvistaminen ja taitojen kartuttaminen. (Nuorten työllistäminen 2014.)

Nuorten työpaja toimii omassa kiinteistössään Klaukkalan teollisuusalueella. Rakennus on jaettu kolmeen osaan. Talon päädyssä on puutyötila, jonka yhteydessä on pieni toimisto puutyö- ja autopajan ohjaajille. Rakennus

nuksen keskellä on autohalli, jonne mahtuu hyvin kerrallaan kaksi autoa sisään. Autohallin kautta pääsee kulkemaan puutyöpajasta yleisiin tiloihin talon toiseen päähän. Yleiset tilat on jaettu kolmeen osaan: keittiö-ruokailutilaan, nuoriso-ohjaajan ja muuttoa järjestävän ohjaajan työpisteiksi sekä askartelu- ja ajanviettotilaan. Vapaa-aikaa ja taukoja varten nuorille on kaksi sohvia sekä tietokone yleiseen käyttöön. Sohvien vieressä on iso askartelupöytä ja tuoleja kädentaidollisia tehtäviä varten. Pöydän läheltä löytyy korkea hyllykkö askartelumateriaaleille. Valmiita tuotteita varten nurkassa on L-muotoinen pöytä ja seinähyllyjä, mistä tuotoksia myydään, jos joku osaa niitä kysyä.

Työpajatoiminnasta vastaa erityisnuorisotyöntekijä Ulla Manninen, jonka työnkuvaan kuuluu nuorten rekrytointi, hallinnollisen asiat, toiminnan kehittämisen sekä Sääksi-projekti, mikä työllistää nuoria kesäkuukausina Sääksin uimarannan rannahoito- ja kahvilatehtäviin sekä kirkonkylän jäätelökioskiin (Nuorten työllistäminen 2014). Ullan työpiste sijaitsee kunnan virastotalossa, mutta hän vierailee nuorten työpajalla viikoittain.

Työpajan hallitiloissa toimii kolme työpajan ohjaajaa, jotka ovat nimikkeeltään työvalmentajina. Yksi ohjaajista toimii puutyöpajalla, missä hänellä on ohjattavanaan 1–3 nuorta. Puutöitä tehdään tilauksesta, mutta pajalla on myös omia tuotteita kuten roskiskatoksia. Autopuolen pajaohjaajan valvonnassa työskentelee 2–3 nuorta, jotka vaihtavat renkaita, pesevät, vahaavat ja imuroivat autoja sekä perushuoltavat ja korjaavat vanhempia henkilöautoja. Kolmas työvalmennustehtävissä toimiva ohjaaja organisoii muuttoa ja kuljetuksia ja keikkakohtaisesti valitsee 2–4 tehtävään osallistuvaa nuorta.

Työpajalla työskentelee myös nuoriso-ohjaaja, jolta nuoret saavat yksilö-ohjausta elämänhallinnallisissa sekä koulutukseen ja työelämään liittyvissä asioissa (Nuorten työllistäminen 2014). Hän myös huolehtii pajalla järjestyksestä ja sääntöjen noudattamisesta. Tämän seikkailurataprojektin aikana nuoriso-ohjaajana toimi Riikka Hellman, joka oli Nurmijärven kunnan nuorten työpajalla vuoden viettämässä vuorotteluvapaata omasta nuoriso-ohjaajan työstään Vantaalta. Nuoriso-ohjaaja huolehtii myös niiden nuorten pajatoiminnasta, jotka eivät halua osallistua puu- ja autopajan toimintaan sekä niistä, joilla ei ole sillä hetkellä muuttokeikkoja tai muuta tekemistä omissa pajoissaan.

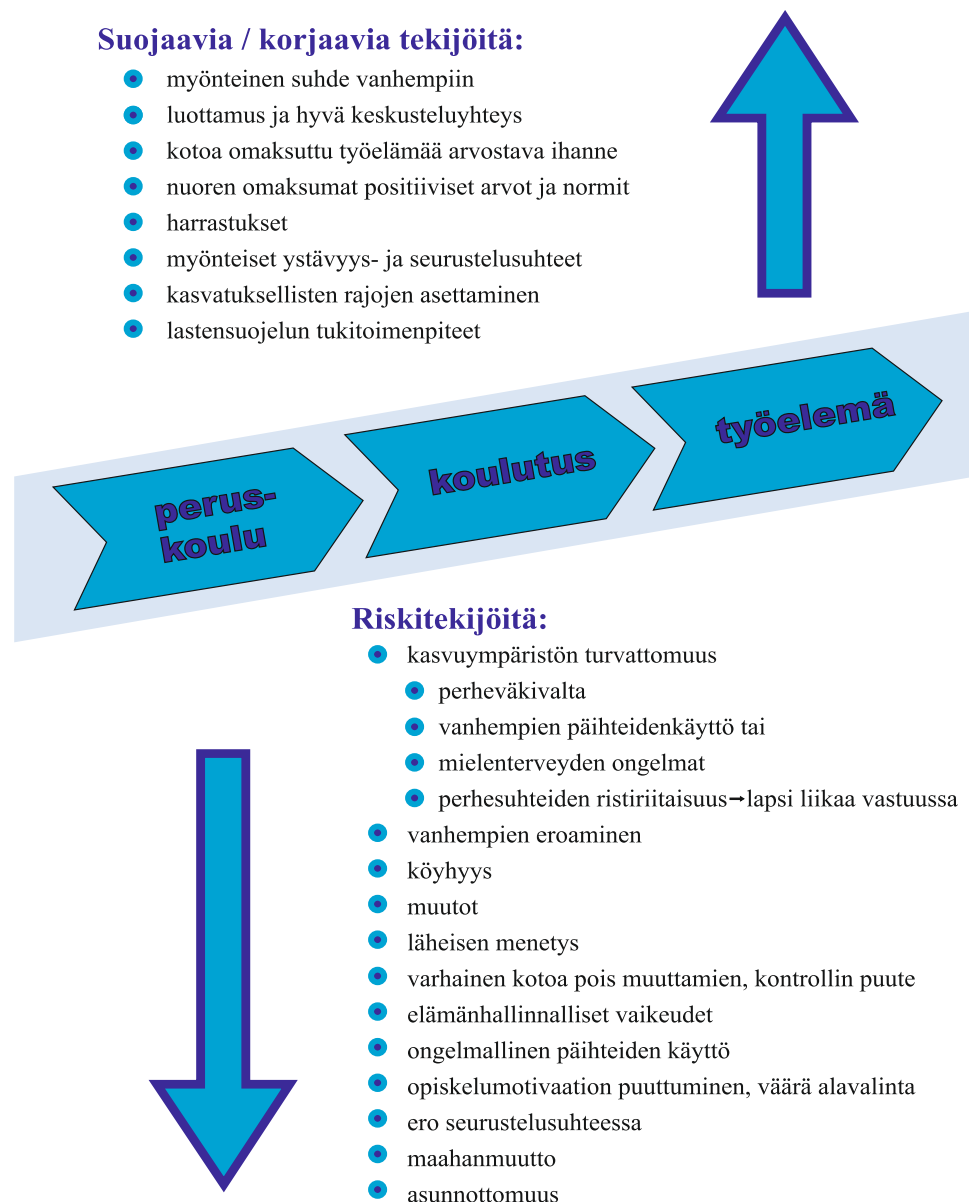
Pajan toimintaan liittyy myös etsivä nuorisotyöntekijä, joka käy pajalla tarpeen mukaan, ehkä noin kerran viikossa. Hän tukee joitain nuoria yksilöllisesti jatkopolun suunnittelussa ja auttaa erilaisten palvelujen käyttämisessä. Hänen kanssaan voi esim. käydä virastoissa paikanpäällä hoitamas- sa asioitaan, täyttää hakemuksia tai keskustella. Lisäksi vuonna 2013–2014 pajalla vieraili minun lisäksi toinenkin ohjaustoiminnan artenomiopiskelija vetämässä kädentaitotuokioita kerran viikossa.

2.3 Työpajojen nuoret asiakkaat

Minna Jerohin on väitöskirjassaan (2012) paneutunut niihin syihin, joiden takia nuori tulee työpajalle. Vaikka kyseinen tutkimus ei koske juuri tä-

män pajan asiakkaita, oletan havaintojeni ja tiedän keskustelujen perusteella, että samoja syitä työpajajaksoon on myös Nurmijärven kunnan nuorilla työpaja-asiakkailla.

Kuviossa 1 on keskellä yhteiskunnan odotusten mukainen eteneminen peruskoulusta opintojen kautta työelämään. Keskiviivan yläpuolella on tekijöitä, jotka edistävät nuoren mahdollisuuksia ja halua toimia odotusten mukaan. Keskiviivan alapuolelle on kerätty niitä syitä, jotka kasaantessaan aiheuttavat ongelmia ja epäonnistumisen kokemuksia (Jerohin 2012, 103–104). Nuori tuntee, että ei selviä omasta elämästään. Taakka kasvaa liian suureksi, ja pieniäkin asioita on vaikea hoitaa yksin, mikä johtaa marginalisoitumiseen ja syrjäytymiseen.

Kuvio 1. Odotettu elämänkulku ja siihen liittyvät uhat ja mahdollisuudet (Jerohin 2012, 103)

Nurmijärven kunnan nuorten työpajan asiakkaat ovat alle 25-vuotiaita. He tulevat työpajalle esim. työharjoitteluun, työkokeiluun tai palkkatukityöhön. Lähettävä taho voi olla esim. työvoimaneuvoja, opinto-ohjaaja, nuorisotyöntekijä, kuraattori, sosiaalityöntekijä, nuorisoperhetyöntekijä tai etsivä nuorisotyöntekijä. Asiakkaissa on koulupudokkaita ja työttömiä, mutta myös ammatin opiskelleita ja ylioppilaita. (Hellman, sähköpostiviesti 7.2.2014.)

Tässä opinnäytetyössä ohjasin seitsemää nuorta työpaja-asiakasta. Juuri näiden nuorten kohdalla oli tapahtunut jotain, miksi he eivät olleet pystyneet tai halunneet jatkaa opintojaan tai eivät olleet työssä. En tiedä mitä kautta kukin oli pajalle tullut, mutta minusta vaikuttaa siltä, että kaikki eivät olleet pajalla vapaaehtoisesti. En todellakaan voi tietää, mitä kenellekin oli tapahtunut, mutta havainnoissani huomasin yksilöstä riippuen mm. seuraavia ongelmia:

- mielialan vaihteluita
- hallitsematonta vihaisuuden tunnetta
- oppimisvaikeuksia
- abstraktien asioiden ymmärtämisen vaikeutta
- negatiivisuutta
- ongelmia perhepiirissä
- runsasta alkoholinkäyttöä
- lyhytjänteisyyttä
- haluttomuutta osallistua
- kyvyttömyyttä ilmaista omia tarpeita
- arkuutta ja ujoutta
- alisuoriutumista
- keskittymiskyvyttömyyttä
- väsymistä
- epätietoisuutta omista mielenkiinnonkohteista.

Toisaalta, olen havainnut heissä jokaisessa myös monia positiivisia ja mahdollistavia ominaisuuksia:

- innostumista
- ideointikykyä
- pitkäjänteisyyttä
- kolmiulotteista hahmotuskykyä
- kärsivällisyyttä
- kykyä kohdata vieraita lapsia ja aikuisia
- suunnittelutaitoa
- visuaalista esittämistaitoa
- sinnikkyyttä
- tunnollisuutta
- tarkkuutta
- sitkeyttä
- kykyä itsenäiseen tekemiseen ja toteuttamiseen
- kykyä kehitellä teknisiä ratkaisuja
- reippautta
- osallistumista mielellään kaikkeen tekemiseen

- sopeutumiskykyä
- vastuuntuntoa
- kädentaitoa
- kykyä huomioida muiden tarpeita
- empatiaa.

2.4 Työpajatoiminnan merkitykset nuorten määrittelemänä

Jotta voisin ymmärtää, miten nuorten elämää voidaan työpajatoiminnalla edistää, täytyy tietää, miksi nuoret ovat pajalla ja mitä he sieltä hakevat. Asiakkaani eivät ohjauksissa juuri avautuneet omaan elämäänsä liittyvistä suuristakaan asioista. Muutaman kerran pienessä ryhmässä työnteon lomassa keskusteltiin arjesta ja tuntemuksista, esim. jatkuvasta vihaisuudesta ja pyrkimyksistä hallita tunnetta. Näitä luottamuksellisia hetkiä olisin toivonut omissa ohjauksissani olevan enemmänkin. Tutustumalla muualla tehtyihin tutkimuksiin, voin yleistäen ajatella, että omilla asiakkaillani saattaa olla samanlaisia ajatuksia ja tavoitteita pajatyöskentelyn suhteen. Pietikäinen (2005, 227-228) on tehnyt tutkimuksen nuorten esittämistä työpajan toiminnan merkityksistä ja jakaa tarkoituksen kolmeen osaan: psykologinen itsensä kehittäminen, yhteisöllinen osallistuminen ja luova ilmaisu.

2.4.1 Psykologinen itsensä kehittäminen

Työpaja aikana parhaimmillaan nuoren käsitys itsestään muuttuu myönteisemmäksi. Hän huomaa asenteensa, minä- ja maailmankuvansa muuttuvan. Myönteiset luonteenpiirteet, kuten rohkeus, esiintymisvarmuus ja itsetunto vahvistuvat ja pääsevät esiin. Samalla nuoret kokevat itsenäistyvänsä tai löytävänsä oman opiskelu- tai ammattialan. (Pietikäinen 2005, 228-229.)

Työpajalla on tärkeää, että nuorta kuunnellaan ja hän saa apua juuri niiden asioiden hoitamiseen, jotka ovat hänen tilanteessaan tärkeitä ja merkityksellisiä. Joskus apu on konkreettista, esim. yhdessä asiointia ja saattamista, lomakkeiden täyttämistä tai selvittelyä, mutta joskus riittää vain se, että saa kertoa jollekin, joka kuuntelee ja kannustaa. (Jerohin 2012, 87-89.) Merkityksellinen ja kohtaava työpajatyö antaa elämään sisältöä, jolloin mahdollinen päihteiden käyttö ei ole niin tärkeässä asemassa nuoren elämässä. Työpaja antaa päivään oikean rytmin ja mielekkyyttä sekä uusia tuttavuuksia, mikä auttaa myös kaikella tavalla elämän hallinnassa. (Jerohin 2012, 91-93.)

On tärkeää, että työpajajakson aikana nuoren omanarvontunto lisääntyy. Nuoren pitää tuntea olevansa samanarvoinen muiden ihmisten kanssa niin, että hän kelpaa yhteiskunnalle omana itsenään. Tasavertaisuuden takia on tärkeää, että ohjaajat ja työpaja-asiakkaat kohtaavat toisensa arvostavasti ja kunnioittavasti. Parhaimmillaan nuoren itsetuntemus lisääntyy pajajakson aikana. Samalla hän oppii ilmaisemaan tunteitaan ja hyväksymään muiden tunneilmaisua. (Jerohin 2012, 89-91.) Psykkistä kehitystä pystytään tukemaan kaikenlaisessa nuoria arvostavassa toiminnassa, mitä pajal-

la tehdään. Työpajan ohjaajilla pitäisi olla työnjohdollista näkemystä ottaa huomioon yksilöiden erilaiset tarpeet sekä sen hetkiset pajan sisäiset sosiaaliset tilanteet.

Työpajassa voidaan yhdessä pohtia ratkaisuja ja saada tukea ongelmiin ja hankaluuksiin opiskelussa ja työnteossa. Työpajalla pystytään kannustamaan ja auttamaan opintojen loppuun saattamista eri tavalla kuin koulussa. Saatuaan apua ja tukea oman elämän ongelmiin, nuoren on helpompi tarttua myös työnteeseen. Asioita setviessä myös oikeasti kiinnostava ala saattaa selkiintyä. (Jerohin 2012, 94-96.)

2.4.2 Yhteisöllinen osallistuminen

Paja-aikana nuori solmii uusia ystävyysuhteita. Nuoret haluavat olla sosiaalisesti aktiivisia pajayhteisön rakentajia ja ottavat yhteisöllisen osallistujan roolin, kunhan se tuntuu heistä turvalliselta. (Pietikäinen 2005, 229-230.) He samaistuvat muihin pajalla oleviin nuoriin ja haluavat olla hyväksytyjä porukassa. Onkin ohjaajien vastuulla, että ryhmästä muodostuu turvallinen ja myönteinen, ja päteminen muiden silmissä tuodaan esiin positiivisten onnistumisten kautta.

Yhteisöllisyyttä rakentaa nuorten sitoutuminen ja omaehtoinen ryhmäkuri, jolloin koetaan tärkeänä olla mukana toiminnassa, auttamassa muita ja saamassa itse tukea. On tärkeää, että nuori kokee olevansa itselleen merkityksellisessä sosiaalisessa ryhmässä ja osaltaan vastuussa toiminnasta. (Pietiläinen 2005, 230-231).

Vastuun ottaminen omasta tilanteesta ja asioiden eteneminen edistävät välillisesti myös ihmissuhteita. Onnistuessaan työpajajakso vahvistaa nuoren käsitystä omista rajoista ja tarpeista, jolloin nuori saa välineitä käsitellä itselle vaikeita ihmissuhteita. (Jerohin 2012, 93-94.) Vuorovaikutustaitojen lisääntyminen antaa asiakkaille lisää rohkeutta toimia muiden kanssa yhteistyössä (Korpela 2009, 64).

2.4.3 Luova ilmaisu

Pietikäinen (2005, 231) havaitsi tutkimuksissaan, että paja-aika voi nuorten mielestä mahdollistaa heidän omien mielenkiinnonkohteidensa toteuttamisen, mm. taiteen eri puoliin tutustumalla ja niitä kokeilemalla. Paja nähdään ”omien juttujen” kautta väylänä uuden oppimiseen, lisätiedon ja erilaisten näkökulmien hankkimiseen tai inspiraation saamiseen. Pietikäisen tutkimuksissa pajanuoret suhtautuvat työpajan syrjäytymistä ehkäisevään toimintatavoitteeseen varauksella ja jopa torjuvasti. Nuoret eivät koe, että heitä itseään tai muita pajalaisia voitaisiin määritellä syrjäytyneiksi.

Pajatoiminta on nuorelle pysähtymistä. Se on toisaalta itseen keskittymistä, mutta myös tulevaisuuden suunnitelmien hahmottelua. Nuorelle on tärkeää tavanomaisten ratkaisujen torjumisen ja oman yksilöllisyyden korostaminen. Hän ei halua lyödä lukkoon suunnitelmia ja tahtoo nähdä erilaisia mahdollisuuksia sekä kerätä elämäkokemusta ennen päätösten tekemistä.

Nuori kritisoi yhteiskunnan materialistisia ja urakeskeisiä arvoja. Hän ei halua vielä kiinnittyä työelämään vaan pitää kiinni boheemista vapaudesta hankkia elämyksiä ja kokemuksia. Toisaalta nuoret torjuvat puheissaan työttömän roolinsa ja korostavat omaa pyrkimystään antoisaan toiminnan täyteiseen elämään. Työttömyys koetaan yhdeksi elämäntilanteeksi muiden joukossa, eikä siihen liitetä mitään paheksuttavaa, mutta pidempiaikaiseen sosiaaliturvaetuksien käyttöön liitetään häpeän ja nöyryyksen tunteita. Työpaja ja työttömyys nähdään itselle väliaikaisena ratkaisuna, jonka aikana voidaan toteuttaa itseä, saada elämyksiä ja myös tulevaisuuden kannalta hyödyllisiä näkökantoja. (Pietikäinen 2005, 231-237.)

Nuorelle on tärkeää tutustua erilaisiin tapoihin elää elämää ja toteuttaa itseään, sekä löytää oma tapa ilmaista luovuuttaan ja omaa itseään suhteessa muihin. Nuori saattaa haluta irtisanoutua yhteiskunnallisesta kilpailuhengestä ja suorituskeskeisyydestä. Luovuuden kanavoimisen kautta hän voi tuntea olevansa kunniallisesti työtön. (Pietikäinen 2005, 234-235.) Työpajalla erilaiset ja monipuoliset työtehtävät antavat kädentaitoja ja kokemusta oppimisesta ja osaamisesta, joista voi olla hyötyä tulevaisuudessa (Korpela 2009, 65-67). Antoisa työpaja voi tarjota monipuolisia mahdollisuuksia kokeilla erilaisia tekniikoita ja paneutua näkökulmiin, joita ei ole ennen huomannut.

Nuori ei halua olla autettava. Työpajanuoret suhtautuvat työpajojen syrjäytymistä ehkäisevään merkitykseen varauksella tai torjuvasti. He tahtovat toimia itse omien arvojensa mukaan ja pyrkivät vahvistamaan omanarvontunnettaan aktiivisen toimijuuden kautta. Nuoret näkevät omat ongelmansa pajaohjaajia pienempinä. Varsinkin kulttuurin keinoin voidaan paneutua ongelmiin, jolloin nuori voi huomaamattaan jäsentää ajatuksiaan aktiivisena toimijana turvallisessa ohjauksessa. (Pietikäinen 2005, 235.)

3 LUOVUUS JA KÄSITYÖTAIDOT

Tässä luvussa lähestyn käsityötaitojen merkitystä ihmiselle henkilökohtaisesta näkökulmasta sekä useiden lähdeosteosten kautta. Aluksi pohdin itseilmaisun merkitystä, käsityön osaamisen ja elämän konkreettisten taitojen hallinnan tunteen tärkeyttä sekä ongelmanratkaisukyvyyn merkitystä ja sosiaalista ulottuvuutta. Lopuksi paneudun siihen, miten käsityötaitojen kautta ihminen ymmärtää itsensä suhteessa muihin ja tajuaa tärkeytensä omana itsenään.

Kädentaidot ovat olleet aina olennainen osa elämäni. Lapsena leikin kangaspuiden alla, kun äitini kutoi mattoja vanhoista vaatteista leikkaamistaan kuteista. Lapsuudenkodissa säästettiin monenlaista kierrätysmateriaalia, josta pystyi ompelemaan nukenvaatteita ja askartelemaan omia pienoismalleja ilman rahallista panostusta. Kokeileminen oli tärkeä osa tekemistä, ja aina pystyi aloittamaan uuden paremman version. Samalla tavoin teen työtä nykyäänkin, kokeilemalla.

Samoja kädentaitoja olen hyödyntänyt messu- ja näyttelyrakennusalan ammattilaisena. Monesti on pitänyt keksiä työtapoja ja tekniikoita, joilla työn saa tehtyä tai miten sarjatyötä on voinut nopeuttaa. Olen oppinut käyttämään monenlaisia materiaaleja ja työkaluja, joiden käyttötuntemus on auttanut taas moneen uuteen materiaaliin tutustumisessa. Olen henkilökohtaisesti kokenut sen, miten Käsityön taiteen perusopetus suunnitelma määrittelee käsityön vahvistavan mm. tekijänsä rakennettajua, tilatajua, muototajua ja materiaalitajua (Seilo 1999, 71-76).

Taiteen tekemisessä ominaisinta on järjestyksen luominen kaaoksesta ja muodon antaminen sisäisille kokemuksille, tunteille, ajatuksille ja mielikuville (Rankanen 2010, 123). Itse aina järjestän kaikella tekemiselläni kaaosta ympärilläni. Asiakkaille töitä tehdessä tunnen, että asiakas kaataa toiveensa ja tarpeensa minulle, minkä jälkeen lajittelen, järjestelen ja siivoan asiat siistiksi ja visuaalisesti mielenkiintoiseksi kokonaiseksi messuosastoksi.

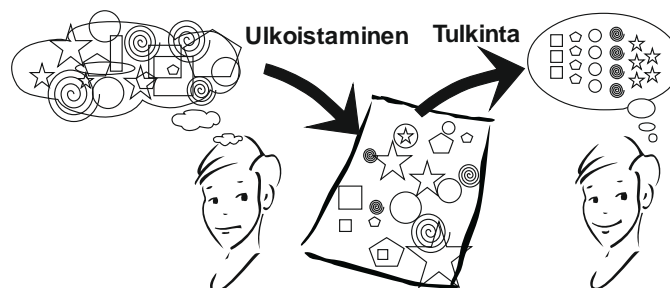
Vaikka olen tottunut tekemään isoja ja näyttäviä asioita, tarvitsen itselleni myös pienimuotoista maailman jäsentämistä. Omissa töissäni motiivi käsitöihin tulee yleensä olemassa olevista asioista, esim. kauniista vanhoista kirjekuorista, joita en raski heittää pois, koska näen ne muistikirjan sivuina. Kierrätysmateriaalin käyttö voi olla myös hyvä alkusysäys jollekin, jolla ei ole paljon käsityökokemusta. Tuunaamalla voi saada helposti onnistumisen kokemuksia, kun työ on jo osittain valmiina. Esim. seikkailurataa rakennettaessa, isoja pahveja puuseiniksi maalatessaan nuoret huomasivat, että aaltopahvin sisällä olevat aallot tekivät pahvin pinnan raidalliseksi, ja raidat pystyi hyödyntämään puun syinä, kun pahvin maalasi niiden suuntaisesti.

3.1 Itseilmaisu käsityön avulla

Ihminen voi tuntea hallitsevansa omaa arkeaan osaamalla korjata vaatteita ja ratkaista ongelmia käsityön tekemisestä saamallaan taidoilla. Olen usein ihmetellyt, miten monella ihmisellä on tunne omasta pystymättömyydestä pieniinkin käsityötehtäviin esimerkiksi napinompeluun. Ihminen, joka ei osaa hoitaa pieniä käsitöitä itse, joutuu ostamaan toistuvasti uusia vaatteita sen sijaan, että korjaisi pienet reiät ja lyhentäisi puntit. Tällainen aikuinen antaa myös lapsilleen roolimallin pelkästään kuluttavasta aikuisesta. Kuluttaminen vetoaa irrallisiin tarpeisiin eikä tuota iloa vaan aiheuttaa hämmennystä (Venkula 2011, 47). Ihminen on tällöin riippuvainen muiden palveluista ja kuluttamisesta. Hänen itsenäisyudentunteensa on pienempi kuin ihmisellä, joka tietää tarpeen tullen osaavansa ja selviävänsä käden- taidollisesti monenlaisista töistä (Pöllänen & Kröger 1999, 240). Tieto siitä, että käsityön valmiiksi saaminen on vaatinut ponnisteluja ja pitkäjänteisyyttä, lisää työn arvoa itsetunnon vahvistajana (Mantere 2010, 180). Kaikki työt, joista näkee valmiin tuotoksen, antavat tunteen, että voin vaikuttaa maailmaan (Venkkula 2014, 33).

Käsityötaitojen hallinta antaa ihmiselle myös näkemystä teollisten tuotteiden olemuksesta. Ihminen osaa kriittisemmin suhtautua esineiden käytettävyyteen, kestävyys- ja tarpeellisuuteen. Kokemus materiaalien työstämisestä auttaa ymmärtämään, minkälaisen ekologisen jäljen erilaisten tuotteiden valmistaminen jättää maailmaan.

Pienilläkin teoilla voi käsityön avulla korostaa omaa yksilöllisyyttään ja arvomaailmaansa. Vaatteensa ja ympäristönsä saa näyttämään persoonalliselta ja omalta, kun osaa tehdä itse. Ihminen rakentaa käsitöillään omaa reviiiriään ja persoonallisuuttaan (Pöllänen & Kröger 1999, 240; Luutonen 2002, 75). Käsityö on aina ihmisen tajunnan ulkoistus, jonka kautta hän voi antaa sisäisille aikomuksilleen hahmon (Tuomikoski 2002, 43) ja mahdollistaa kokemusten käsittelyn materiaalisesti itsen ulkopuolella (Rankanen 2010, 42). Kuviossa 2 on kuvattu vasemmalta oikealle vaiheittain miten taiteen tai käsityön keinoin on mahdollista ulkoistaa sekavat ajatukset, löytää yhtenevyyksiä ja samankaltaisuuksia ja lopulta konkreettisen työn avulla järjestää abstraktit ajatukset hahmotettavaan muotoon. Teollaan ihminen kertoo ulospäin ja samalla vahvistaa tarinaa itsestään; kuka olen, mistä tulen, mikä on tärkeää, mitä tarvitsen ja mikä on elämäntarinaani (Sava & Katainen 2000, 22-40).

Kuvio 2. Ulkoistaminen havainnollistettuna.

Tekemiseen voi purkaa kaikenlaisia tunteita. Se vahvistaa tunteiden tuntemisen ja niistä tietoisena olemisen taitoa (Venkula 2011, 50.) Itseään voi peilata käsityöhön ja taiteeseen ja saada näin tunteille näkyvän muodon ja säilytyspaikan (Rankanen 2010, 43), mutta toisaalta oman työn kautta kuvaamansa asian voi nähdä yllättäen eli näkökulmasta. Samalla voi käsitellä asiaa niin pitkälle, että huomaa kyllästyneensä aiheeseen ja voi viimein päästää irti negatiivisesta tunteesta. Silloin työskentely johtaa uuteen tietoisuuteen ja näkemykseen (Rankanen 2010, 43). Ohjaaja voi myös lempeästi pakottaa masentunutta asiakasta näkemään maailmaa positiivisempänä ja rennompana tarjoamalla hänelle kirkkaita ja värikkäitä materiaaleja (Safo haastattelu 4.11.2010).

Luova tekeminen on turvallinen väylä pahan olon ilmaisemiseen, koska käsitöillä ei voi vahingoittaa muita ihmisiä. Töitään jakelemalla voi sen sijaan lisätä hyvää mieltä ja osoittaa kiitollisuutta ja välittämistä.

3.2 Taito ja hallinta

Pienikin askartelu kehittää näppäryyttä, värisilmää ja hahmotuskykyä. Omakohtainen osaaminen antaa itseluottamusta ja merkityksiä erityisesti niille ihmisille, jotka hahmottavat maailmaa enemmän tekemisillään kuin sanoilla. Varsinkin oppimisvaikeuksista kärsivälle ihmiselle käden ja silmän yhteistyön harjoittaminen tarjoaa käytännönläheisiä ongelmanratkaisumalleja. (Pöllänen & Kröger 1999, 240-241,243.) Muistan lukeneeni pojasta, joka tanssiessaan ymmärsi miten kirjaimia yhdistellään ja oppi lukemaan. Huomaan itse, miten tekemisen kautta olen oppinut hahmottamaan maailmaa kolmiulotteisesti. Itse tekemällä lähihavainto tilasta ja esineestä tarkentuu ja matematiikan muodot saavat konkreettisen hahmon (Järnefelt 2006, 2).

Toiminnasta jää meihin aina jälki ja harjoittelusta syvälinen tieto (Venkula 2011, 48). Psykkisen ja fyysisen maailman välinen raja sijaitsee ennen kaikkea aivoissa. Käsitöitä tehdessä tarvitaan yleensä molemmat kädet, mikä aktivoi molempia aivopuoliskoja yhtäläisesti. Käsitöissä korostuu vasemman aivopuoliskon hallitsema käsitys omasta persoonasta samalla kun oikea aivopuolisko on aktivoitunut tekemiseen. Käsitöiden avulla oma osaltaan vahvan minäkuvan muodostumisessa. Siinä on samanaikaisesti läsnä emotionaalinen, motorinen ja tiedollinen näkökulma. Luovuus vaatii aivoilta kaikki niiden taidot. (Vähälä 2003, 101-115.)

Käsityö kasvattaa luovuutta ja oman toiminnan suunnittelua sekä aktiivisuutta omien tavoitteiden saavuttamiseksi. Se opettaa kärsivällisyyttä ja pitkäjänteisyyttä (Järnefelt 2006, 4). Epävarmuuden sietokyky ja taito ratkaista ongelmia kasvaa. Intensiivisessä tekemisessä saavutettavan Flowkokemuksen kautta ihminen voi oppia arvostamaan työn tekemistä ja omaa työprosessiaan. (Pöllänen & Kröger 1999, 241.) Se kehittää myös läsnäoloa ja taitoa elää hetkessä (Venkula 2011, 52).

Aivotutkimukset osoittavat, että tekeminen, jota ei ole mukava aloittaa, on meille hyväksi. Työn ilo syntyy ponnistelusta epämiellyttävien asioiden parissa, mikä lisää stressinsietokykyä, joka suojaa masennukselta. (Venku-

la 2014, 33.) Käsitöiden avulla voi oppia sietämään keskeneräisyyttä. Tuntemattoman järjestäminen, uuden luominen, alkaa ahdistuksen tunteesta (Venkula 2011, 85). Luovassa työssä oleellista on epätietoisuus, sillä tehdessään ei voi olla varma lopputuloksen onnistumisesta, ja yleensä on kokeiltava ennen kuin voi nähdä, miten tuotos vastaa omia tavoitteita. Luova prosessi kulkee kaaoksesta järjestykseen ja emotionaalista ahdistuksesta iloon, mikä ei todellakaan ole mukavaa (Venkula 2011, 87). Tämän takia taide ja käsityöt ovat juuri hyvä menetelmä itseään ja omaa paikkaansa etsiville nuorille. Konkreettisesti tämä näkyi seikkailuradan aikana erään nuoren pohtiessa uudenlaisia suhtautumistapoja kokemaansa epäonnistumiseen.

3.3 Hiljainen tieto

Käsitöitä tehdessäni kyseenalaistan asioita, ja yritän löytää parempia ratkaisumalleja. Käytössäni on koko siihenastinen kokemusmaailmani, jonka avulla pyrin ratkomaan ongelmia sekä löytämään uusia ideoita ja toimintatapoja. Kun taas keskittyessäni helppoon työhön, aivoni työstävät mielessäni pyöriä arjen pulmia. Taide ja käsityöt ovat aina toiminnallisia, joten sen parissa tehdyt teot ovat luonteva tapa muuttaa todellisuuskäsitystä (Venkula 2011, 27). Käsitöitä tehdessä ei ole olemassa lopullista totuutta tai ehdottomasti oikeaa tapaa tehdä, jolloin jokainen vaihtoehto voi olla oikea. Monesti epäonnistunut työ onkin yllättäen toisen mielestä persoonallisen kaunis tai rosoisen täydellinen.

Taiteen ja käsityön tieto välittyy ihmiselle moniaistisesti ja henkilökohtaisina elämyksinä. Käsityö vahvistaa toimintakykyä, sillä sen parissa konkreettinen tekeminen on välttämätöntä. Tekeminen on henkilökohtainen side mielen ja materian välillä ja antaa hallinnantunteen. Taide muodostaa ihmisen ja häntä ympäröivän todellisuuden välille sillan, minkä avulla löydämme maailmasta myös harmonisia ja loogisia suhteita. Tämä taas antaa muodon sellaiselle, jolle ei ole sanoja. Taide on väylä ymmärrykseen ihmisten erilaisuudesta ja asioiden kokemisesta eri tavalla. (Venkula 2011, 35-43.)

Vaikka tekeminen kertoo ihmisten yksilöllisyydestä, yhdessä tekeminen yhdistää. Yhdessä puuhaaminen ja samaan suuntaan ponnistelu on helpompaa ja kevyempää. Yhdessä tehdessä aika pysähtyy ja yhteisymmärrys lisääntyy. Sama energia virtaa tekijöissä ja tekemiseen ei tarvita sanoja, kun huomaamattaan rytmittää oman tekemisensä toisen liikkeisiin ja näkemyksiin. Samalla toisen tekemisestä voi oppia liikkeiden ja toiminnan kautta perinnettä, työtettä ja asennetta sekä hiljaista tietoa, joita on sanallisesti vaikea välittää (Pöysä 2004, 111-112). Yhdessä tekeminen on kuin tanssia, joka virtaa sanattoman sopimuksen mukaan. Tunne on kuin yhteinen FLOW, mutta se vaatii syntyäkseen heittäytymistä ja luottamusta muihin osallistujiin. Juuri tätä kokemusta halusin antaa nuorille osallistumalla tekemisiin yhdessä heidän kanssaan. Osallistumalla, silloin kun näin, että työ tuntuu yksin pitkältä ja raskaalta, kun nuori on tehnyt ison rautalankarungon kiveään varten, eikä hän enää jaksaisi liimailla sanomalehteä.

Tekemisen aikana syntyneitä ajatuksia on helpompi jakaa. Rankatkin ajatukset on helpompi tuoda esiin kuin ohimennen, mieltä painavat asiat voi sanoa ääneen, ja katsoa miten muut reagoivat. Tekeminen antaa raamit yhteiselle olemiselle, jolloin hankala asia voidaan käsitellä kevyemmin. Tämä ei tarkoita sitä, että ongelmallista asiaa väheksyttäisiin, mutta tekemällä muuta samalla, puheeksi ottaminen on helpompaa, ja kommentoimisen vaatimus ei ole niin tähdellinen, kuin jos porukka koottaisiin yhteen keskustelemaan asiasta varta vasten. Eräänä hiljaisena päivänä nuori avautui kertomaan vihaisuuden tunteestaan. Keskustelu sujui keveästi ja syveni nuoren kertomisen tarpeen mukaan.

3.4 Nähdyksi tuleminen

Itseään ei voi merkityksellisellä tavalla ymmärtää, ellei näe itseään osana yhteisöä ja kulttuuria, jossa on kasvanut. Osa minuudesta on kiinni kulttuurin tiedostamattomassa ja sanattomassa muodossa, joka ilmenee taiteen ja perinteen kautta. Oma tarinaansa jakamalla sen voi ymmärtää. Tarvitsemme toisen ihmisen peiliksi tuomaan toisenlaisia näkökulmia. (Vesänen-Laukkanen, Sava & Martin 2004, 16-21.) Ihmiselle on tärkeää tulla nähdyksi ja kuulluksi. Hän on ihminen vain yhteydessä toisiin ihmisiin (Sava 2003, 41).

Meille ei ole enää entisaikojen tapaan tarjolla selkeitä ja yhtenäisiä kulttuurisen identiteetin ja hyvän elämän malleja. Epävarmuus tulevaisuudesta ja erilaisuuden kohtaaminen hämmentävät. Moninaisuus voi olla vapautusta perinteisten arvojen ahdistavista rajoista, mutta toisaalta vapaus synnyttää kokemuksen turvattomuudesta ja kodittomuudesta. (Sava & Katainen 2004, 22-40.) Nyky-yhteiskunnassa voimme kadottaa itsemme ja ihmisyytemme esimerkiksi median trendikkäisiin virtoihin, jolloin olemiselta katoaa mielekkyys ja henkilökohtainen merkitys. Sosiaalinen ja kulttuurinen yhteisö saattaa eristää ihmisen erilaiseksi ja oudoksi esimerkiksi kiusaamisella tai väkivallalla. Moni saattaa tällöin hylätä itsensä ja yrittää sopeutua yhteisön vaatimuksiin esittämällä roolia itsestään ollakseen odotusten mukainen. Ihminen vieraantuu itsestään, mikä voi ilmetä masennuksena, myötätunnon puutteena tai kyvyttömyytenä huolehtia itsestä. (Sava 2003, 38-39; Sava & Katainen 2004, 22-40).

Vain omana itsenään nähtynä, ihminen voi tuntea olevansa olemassa. Oman itsen tuntemisessa on kysymys siitä, mikä on itselle totta (Sava & Katainen 2004, 22-40). Jos ei osaa sanoa kertoa tunteistaan, sen voi ilmaista käsityön ja taiteen kautta. Kaikki tekeminen kertoo tekijästään ja on arvokasta sellaisenaan. Taiteen kautta ihmisestä voi tulla rakastettava ja itsessään arvokas (Sava 2003, 37).

Taiteen kielellä yksilöitä ei voida laittaa paremmuusjärjestykseen, mutta oma tai toisen tekemä teos voi herättää katsojassaan muistoja, henkilökohtaisia merkityksiä ja yhteyttä uudenlaiseen todellisuuteen. Luovan työkentelyn prosessi antaa mahdollisuuden asioiden pohtimiseen (Strömberg 2004, 134-149). Oman työ näkeminen valmiina auttaa myös katsomaan itseään ulkopuolelta, ja hyväksyntä itseään kohtaan vähitellen lisääntyy.

Antautuminen nähdynksi tulemiselle ei välttämättä ole helppoa ja vaatii luottamusta (Rankanen 2010, 48).

4 KUVAUS SEIKKAILURATAPROJEKTIN TOTEUTUKSESTA

Haluan esitellä tässä opinnäytetyössäni nuorten kanssa toteutetun toiminnallisen prosessin. Aluksi kerron tarkemmin opinnäytetyön aiheen valinnasta ja kuvaan toiminnan etenemistä kevään aikana. Esittelen seikkailuratarakentamisen ohjausmenetelmänä ja perustelen sen käyttöä onnistumisia luovana toimintamallina.

Käytän tässä projektissa nimitystä seikkailuratarakentaminen omaan messu- ja näyttelyrakennusalan ammattitaitoon perustuvasta ohjausmenetelmästä, jota toteutan nuorten kanssa. Varsinaisesti tällaista ohjausmenetelmää ei ole olemassa tai sitä ei ole missään määritelty, mutta katson nimityksen kuvaavan kaikkea sitä työskentelyä lavasteiden ja somisteiden parissa, mitä ohjauksiini on sisältynyt. Yleensä kädentaidollisissa ohjauksissa käytetään määriteltyjä menetelmiä kuten huovutus, paperimassaaskartelu tai puutyöt, mutta seikkailurataa rakentaessa kaikki käsityötaidot ja materiaalit voivat olla käytössä. Asiakas voi itse kulloinkin päättää, millä tekniikalla hän pääsee haluamaansa lopputulokseen. Samassa työssä voidaan myös käyttää useampaa eri materiaalia ja tekniikkaa. Toki käytävissä olevat materiaalit ja budjetti rajaavat mahdollisuuksia. Katson siis, että seikkailuratarakentaminen-nimitys on hyvä yleistermi tällaiselle luovalle toiminnalle.

4.1 Opinnäytetyön aiheen valinta

Työpaja työympäristönä on kiinnostanut minua koko opiskelun ajan, ja olenkin käynyt tutustumassa muutamiin työpajoihin sekä tehnyt taideprojektin työttömien kanssa Hyvinkäällä ja Nurmijärven kunnan aikuisten työpajalla. Valitsin opinnäytetyöni toimintaympäristöksi Nurmijärven kunnan nuorten työpajan Klaukkalassa. Valintaan vaikutti pajan sijainti sekä aiempi ohjausharjoittelujakso nuorten työpajalla Hyvinkäällä. Halusin syventää kokemuksiani nuorten ohjaajana.

Lähdin Klaukkalan nuorten työpajaan keskustelemaan mahdollisista opinnäytetyöaiheista ja yhteistyömahdollisuudesta. Minut otti vastaan nuorisohjaaja, Riikka Hellman, jonka kanssa mietimme vaihtoehtoja. Halusin toteuttaa nuorten kanssa jonkin pidemmän kokonaisuuden, johon liittyy luovat kädentaidot ja jossa on mukana mahdollisesti myös jokin muu asiakasryhmä, esim vanhukset tai lapset. Työn yhteydessä halusin myös mahdollisuuksien mukaan testata messurakennusammattitaitoani uudessa ympäristössä ja ajatuksiani lavastusrakentamisprojektista yhdessä työpajaasiakkaiden kanssa. Toiminnasta vastaavan erityisnuorisotyöntekijän, Ulla Mannisen, kanssa sovimme lopulta aiheeksi seikkailurata lapsille, joka toteutetaan Nurmijärven kunnan nuorisopalvelujen järjestämille Märkiön toimintapäiville toukokuussa 2014. Toimintapäivät on kaksiviikkoinen tapahtuma, jonne koululuokat ja päiväkotiryhmät tulevat yhdeksi päiväksi osallistumaan erilaisiin aktiviteetteihin. Nuorisopalvelujen puolesta tarjot-

la on mm. melontaa, kasvomaalausta, luontoretkeä, makkaranpaistoa, su mopainia ja karaokea.

Sovimme, että toteutan seikkailuradan yhdessä nuorten kanssa niin, että nuoret itse suunnittelevat ja rakentavat radan mahdollisimman pitkälti omin voimin. Itse toimin ohjaajana, projektinvetäjänä sekä innostajana ja apulaisena. Nuoriso-ohjaaja auttaa ohjaamisessa ja toteuttamisessa tarpeen mukaan. Itse työskentelen työpajalla yhtenä päivänä viikossa, jolloin keskitytään tähän seikkailurataprojektiin ja muina päivinä nuoret tekevät työpajan muita tehtäviä. Nuoriso-ohjaaja ja erityisnuorisotyöntekijä valitsevat kuusi nuorta, jotka osallistuvat opinnäytetyöni seikkailurataprojektiin. Seitsemäs nuori liittyi mukaan seikkailurataprojektin puolesta välissä, kun hänen pajajaksonsa alkoi.

4.2 Seikkailurataprojektin kulku

Tammikuussa kohtasin kuusi nuorta ja näin heitä noin kerran viikossa tammi-huhtikuun ajan työpajan tiloissa. Esittelin nuorille kuvien avulla töitä, joita olen tehnyt messurakentajana, kerroin messu- ja näyttelyrakentamisesta ja juhlasomistuksista sekä ajatuksistani tulevasta seikkailurataprojektista heidän kanssaan. Kysyin nuorilta halukkuutta osallistua. Muutaman ensimmäisen viikon aikana ideoimme ja suunnittelimme millaista rataa nuoret haluaisivat lähteä rakentamaan. Suunnitteluun osallistuminen ei ollut räiskyvää eikä rohkeaa, mutta joitain ideoita kuitenkin irtosi.

Heti tammikuun alussa suunnitelman vielä puuttuessa, aloitimme lavasteiden rakentamisen tekemällä kanaverkosta ja sanomalehdestä tapettiliisterin avulla suuria kiviä. Oli tärkeää päästä tekemään jotain konkreettista ja kivet olivat turvallinen valinta, sillä ne pystyi lähes varmuudella ujuttamaan mihin teemaan tahansa. Lisäksi kivi voi olla muodoltaan ja väriykseltään millainen vain, eli epäonnistumisen mahdollisuus oli pieni. Kuvassa 1 olevat kivet on maalattu osittain pohjamaalilla ja niihin tuli vielä pintakoristelu.

Kuva 1. Keskeneräisiä kiviä.

Seikkailuaiheeksi valikoitui nopeasti merirosvoteema. Muutamista nuorten ehdottamista ideoista merirosvoteema herätti eniten ajatuksia, eikä kukaan tuntunut haluavan pohtia asiaa enää sen pidempään. Tutustuimme Märkiön leirikeskukseen, ja nuoret valitsivat vaihtoehdoista radalle sopivan tilan, joka oli L-muotoinen leiriläisten majoitusrakennus. Seikkailun tarinan runko syntyi suurimmaksi osaksi kahden nuoren ideoimana samalla kun koko porukan voimin pohdimme, millaisia lavasteita merirosvoseikkailuun tarvitaan.

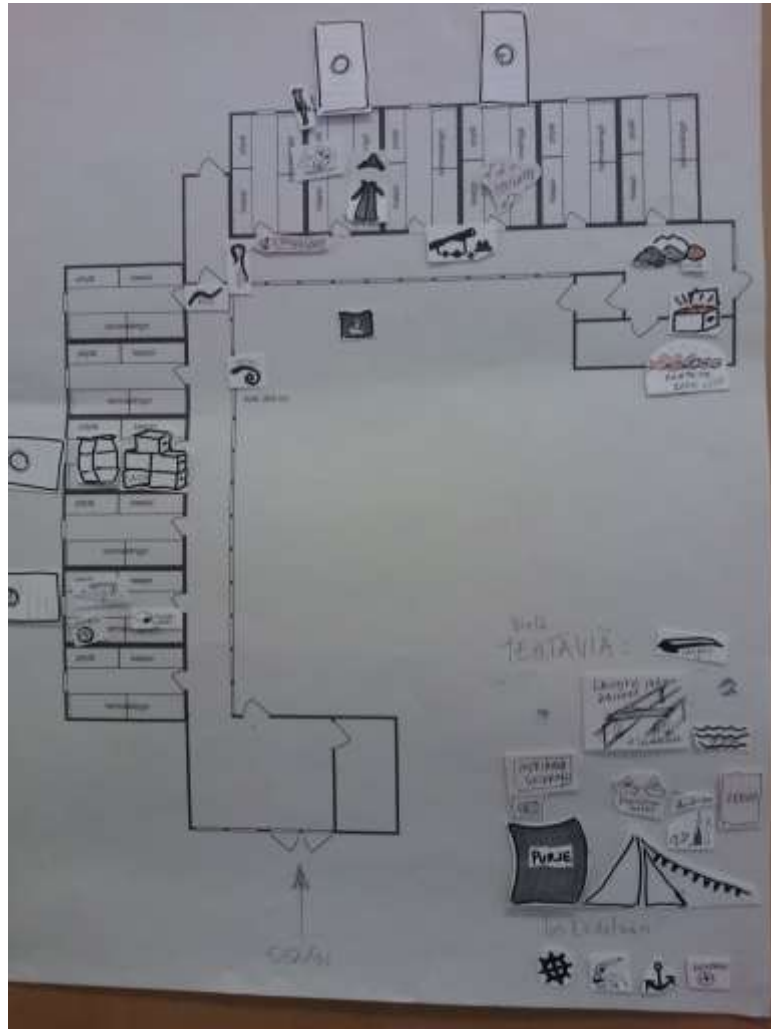
Pyrin aloittamaan jokaisen tapaamisen jonkinlaisella ryhmäyttävällä toiminnalla. Kokeilin esim. itsestä kertomista kuvien avulla, tarinan jatkamista sana kerrallaan, omien tuntemusten kuvailua nappien avulla, terapeutista hetkeä savea muovailleen, mutta nuoret eivät selvästikään halunneet osallistua ryhmätoimintaan. Pari nuorta mielestäni piti tehtävistä. Ainakin yksi nuorista osoitti hiljaisesti, mutta selvästi ja joskus myös teoin tai sanoin, että toiminta oli lapsellista ja tylsää. Hän kyennyt heittäytymään mukaan, mikä vaikutti koko ryhmän ilmapiiriin. Tehtävät eivät johdaneet toivottuun mielialan ja ryhmähengen kohoamiseen, vaan kiusalliseen odotukseen, joten jätin ne vähitellen pois. Aloitin kuitenkin pajapäivän aina niin, että kokoonnuimme sohville ja jokainen sai kertoa mitä kuuluu tai mikä sillä hetkellä on päällimmäisenä mielessä. Keskustelu ei tässäkään ollut vilkasta, ja sain esittää täsmäkysymyksiä pienten huomioiden, esim. ilmeiden tai yksittäisten sanojen vihjaamana. Koin silti, että oli kuitenkin tärkeää aloittaa päivä napakasti yhdessä ja antaa edes mahdollisuus kertoa tärkeimmät kuulumiset.

Tarkoitukseni oli myös lopettaa päivä yhteisellä hetkellä, jossa voi kertoa tuntemuksista, onnistumisista ja aikaansaannoksista, mutta käytännössä sekin kuivui kasaan, sillä nuorten päivä loppui kaikilla eri aikaan ja he vain lähtivät päivän päättyessä joskus jopa sanomatta mitään. Usein monella oli vielä oma työ kesken toisen lähtiessä yllättäen. Pohdin myös yhteisen lopetuksen mahdollisuuksia onnistua, sillä kokemukset aamuisista hetkistä eivät olleet rohkaisevia. Pyrin siis vain nuoren lähtiessä huomiomaan hänet ja kiittämään tai kehumään päivän työstä sekä toivottamaan hyvää viikkoa.

Koska tunsin, että en tunne nuoria ollenkaan, enkä saa heitä kertomaan itsestään ryhmässä, pidin heille helmikuun alussa lyhyen yksilöhaastattelun, jossa kysyin millaisista asioista he pitävät vapaa-aikanaan tai mitä he harrastavat. Kysyin myös heidän koulutuksestaan ja siitä, mitä he osaavat tehdä ja millaisista töistä pitävät pajalla. Tiedustelin miltä projektin alku on tuntunut ja mitä toiveita heillä on sen suhteen. Keskustelut olivat rennon mukavia ja avoimia, ja tunsin, että luottamus välillämme lisääntyi.

Helmikuusta huhtikuuhun rakensimme lavasteita, tarkensimme tarinaa vähitellen sen mukaan, mitä rekvisiittaa saimme valmiiksi. Yleensä kuitenkin tarina määräsi sen mitä aloimme tehdä. Maaliskuussa yksi nuori sai opiskelupaikan, mutta pajalle tuli uusi nuori, joka lupasi osallistua projektiin. Maalis-huhtikuussa projekti tuntui äärettömän pitkältä ja puuduttavalta. Vaikka teimme edelleen töitä yleensä joka maanantai, vaikutti siltä, että projekti ei etene ollenkaan. Valmiita töitä vietiin varastoon sitä mukaa kun

ne valmistuivat, eikä meillä siksi näyttänyt olevan mitään valmista kasassa. Kuvassa 2 on seikkailurataprojektia ja sen etenemistä havainnollistamaan piirtämäni leirikeskukseen majoitusrakennuksen pohjapiirros. Siihen lisäsimme sinitarralla piirroksia jo valmiista lavasteista ja somisteista oikeille kohdilleen sekä sivuun vielä piirroksia keskeneräisistä ja aloittamattomista töistä.

Kuva 2. Leirikeskukseen majoitusrakennuksen pohjapiirros.

Maaliskuussa tunnelma oli matalalla ja tunsin, että välillä piti keksiä jotain erilaista. Koska epäilin ryhmätoiminnan tuntuvan nuorista taas lapselliselta, ehdotin retkeä näyttelyyn. Valitsin ehdolle modernin taiteen näyttelyitä, joissa oli esillä suuria teoksia, joihin pääsee jollain tavalla sisään. Kolmesta antamastani vaihtoehdosta nuoret valitsivat Kiasma Hits -näyttelyyn. Halusin näyttelykäynnillä antaa nuorille samantapaisen kokemuksen, mitä he itse olivat lapsille tuottamassa; elämyksen, joka herättää ajatuksia sekä tunteita astumisesta toiseen todellisuuteen. Retki oli yhteinen mukava ja turvallinen hetki erilaisessa ympäristössä samalla pienellä porukalla, jonka kanssa seikkailurataprojektia tehtiin. Halusin retken olevan kuin salaisuus, jonka aikana tulleet kokemukset eivät kuulu muille pajalaisille, vaan toimii meitä yhdistävänä muistona. Halusin myös samalla näyttää nuorille, että kuljen heidän kanssaan tasa-arvoisena ja olen heistä ylpeä.

Näyttelykäynnin päätteeksi pyysin nuoria kuvaamaan kännykällään teoksen, joka herätti eniten ajatuksia ja tunteita. Seuraavan ohjauskerran aluksi tutkimme kuvia ja juttelimme siitä, mitä kukakin oli kuvannut ja miksi. Keskustelu ei taaskaan ollut kovin runsasta, mutta yritin kysymyksin saada selville, mikä teoksessa heitä puhutteli. Retki ei kuitenkaan havaintojeni mukaan muuttanut ohjausten tunnelmaa pajalla.

Huhtikuun lopussa viimeistelimme töitä ja tarkensimme tarinaa sekä sitä, mitä vielä on tehtävä, että tarina toimii. Toukokuussa rykäisimme kahden viikon rupeaman toimintaviikoilla. Maanantaina pystytimme kerralla kaiken, mitä olimme neljän kuukauden aikana saaneet valmiiksi. Päivä oli todella kiireinen ja rankka. Nuoret jaksoivat yllättävän hyvin, eivätkä valittaneet ollenkaan, vaikka emme ehtineet pitää edes ruokatuntia. Ohjaajana huomasin, että pystytysohjeiden olisi pitänyt olla tarkempia ja yksityiskohtaisempia, että nuoret olisivat voineet toimia itsenäisemmin silloin, kun en pystynyt olemaan heitä neuvomassa. Silti kaikki saatiin valmiiksi tiistain asiakkaita varten.

Kaksi viikkoa tiistaista perjantaihin ohjasimme nuorten kanssa ratoja lapsille. Meillä oli kaikilla kiertävät roolit: Merimies 1 sekä 2, nukkuva merirosvo, vaatteiden ja kenkien kantaja sekä rintanappikoneenkäyttäjä. Seikkailurataprojektiin osallistuneita nuoria oli tuolloin paikalla neljä sekä yksi, joka tuli avustajaksi toisesta työllistämiprojektista. Ohjaajina olin minä ja nuoriso-ohjaaja sekä kahtena päivänä toinen ohjaustoiminnan artonomiopiskelija, joka oli tuttu nuorille viikoittaisista kädentaito-ohjauspäivistään pajalla.

Yksi nuorista uskalsi ottaa merimies 1 -roolin, jolloin hän veti radan lapsille. Muuten me ohjaajat vuorottelimme siinä roolissa. Merirosvo 1 vinkasi lapsia huomaamaan vihjeet, joilla tarina jatkui. Kuvassa 3 on yhdenlainen vinkki, joka lasten piti huomata ja keksiä, miten silmälappu ja kadonnut kartta voivat liittyä yhteen.

Kuva 3. Tarinan etenemistä edistävä vinkki.

Muihin rooleihin oli matalampi kynnys osallistua, ja nuoret hoitivatkin roolinsa mallikkaasti ja vastuullisesti. Merimies 2 -roolissa sai puhua, jos

uskalsi, mutta puhumattomuus ei haitannut, vaikka siinä saikin olla valppaana avustamassa Merimies Istä ja pitämässä kuria tilanteissa lasten kanssa. Nukkuvan merirosvon rooli osoittautui yllättävän tärkeäksi ja elämykselliseksi. Hänen piti nukkua merirosvolaivan kapteenin huoneessa kainalossaan aarrekartta, jota lapset etsivät. Tärkeää roolissa oli olla selkeästi elävä, mutta ei liian pelottava, mikä vaati nukkujalta tilannetajua ymmärtää sen hetkisten lasten jännitystasoa. Vaatteiden ja kenkien kantaja siirsi asiakkaiden tavarat radan alusta loppuun ulkokautta ja asetteli vaatteet kauniisti valmiiksi odottamaan. Rooli oli myös vastuullinen radalle pääsyä odottavia lapsia rauhoitellessa. Rintanappikoneen käyttäjän rooli oli radasta irrallinen tehtävä, joka kuitenkin piti hoitaa samalla porukalla. Lisäksi kaikille varattiin vähintään yksi puolen tunnin tauko päivittäin.

Radalla kävi päivästä riippuen 80–200 lasta 4–6 hengen ryhmissä. Ensimmäisen toimintaviikon perjantaina lapsia oli vain 40, joten suoritin silloin henkilökohtaiset loppuhaastattelut siitä, miten nuoret kokivat onnistuneensa projektin aikana. Haastattelua ennen pyysin jokaista ottamaan kamerallani valokuvia radasta, lavasteesta, somisteesta tai kohdasta, joka kuvaa jollain tavalla jotain onnistumista. Haastattelun tuloksiin palaan raporttini lopussa.

Viimeisenä seikkailuradan ohjauspäivänä lopetimme ohjaukset puolelta päivin, purimme radan ja siivosimme paikat. Toiminta oli ripeää, vaikkakaan imuroinnille ei meinannut löytyä tekijää. Kaikki nuorten tekemät lavasteet lahjoitettiin yhteisellä päätöksellä Nurmijärven kunnan nuorisotoimen käyttöön. Lopuksi pyysin nuoret vielä ruokailutilan terassille ja tarjosin kakkua. Kiitin nuoria osallistumisesta, kertosin tunnelmia ja kehuin heidän toimintaansa projektin parissa ja varsinkin viimeisen kahden viikon ajalta. Halasin jokaista ojentaessani työtodistuksen, jossa taustana oli nuoren itsensä haastattelua varten ottama valokuva onnistuneesta kohdasta radalta sekä pieni selostus koko projektista.

4.3 Seikkailuradan rakentaminen ohjausmenetelmänä

Itselläni on kahdenkymmenen vuoden kokemus messu- ja näyttelyrakenuslalla pienyrittäjänä toimimisesta. Olen suunnitellut ja toteuttanut yritysasiakkaille hurjan määrän näyttelyitä, messuosastoja sekä asiakasjuhlia ja – tilaisuuksia. Olen nauttinut ammatistani, jossa usein on saanut tehdä työtä yksin, mutta monesti myös voinut kerätä ympärilleen porukan ammattilaisia ja harjoittelijoita, ja toimia työnjohtajana isompaa projektia rakennettaessa. Vähitellen kuitenkin alan hektinen aikataulu, tilaisuuksien kertakäyttöisyys ja perhe-elämän sovittaminen tapahtumien ja asiakkaiden aikatauluihin ajoi pohtimaan alan vaihtoa. Monesti työssäni mietin, miksi teen hienoja kertakäyttöelämyksiä asiakkaille, jotka ovat jo nähneet kaiken. Heräsi ajatus elämysten tuottamisesta niille, jotka niitä tarvitsisivat. Pohdin usein myös sitä, että jos elämyksen rakentaminen tuottaa itselleni tyydytystä ja onnistumisen tunteen, voisinko antaa myös sen kokemuksen jollekin toiselle käyttämällä näyttelyrakenusta ohjausmenetelmänä.

Työpaja on työpaikka, jossa nuoret ovat oppimassa työntekoa. Työpajalle tullessa puhutaan tulemisesta töihin. Pajalla on puutyöväkensä ja autopaja.

Sen puitteissa tehdään muuttokeikkoja. Ne jotka eivät halua osallistua näihin työtoimintoihin, voivat tehdä pajalla monenlaisia askarteluja ja pieni-muotoisia kädentaidollisia tuotteita. Omalla toiminnallani halusin tuoda pajalle kädentaidollisen pitkäjänteisen projektin, joka tuntuisi nuorista merkitykselliseltä. Toiminnalla oli tavoite, joka lopulta tuotti iloa useille lapsille ja sitä kautta onnistumisen kokemuksen työpajanuorille.

Näyttelyrakentamisen, lavastamisen ja somistamisen kaupallisessa tarkoituksessa asiakkaan tarpeen ja tavoitteiden näkeminen on suunnittelijan tärkein tehtävä. Hän voi hyödyntää omaa luovuuttaan ottaen huomioon materiaalien ja rakennusmenetelmien mahdollisuudet asiakkaan tarpeen ja budjetin rajoissa. Nyt kun sovelsin menetelmää ohjaukseen, toiminnan tavoite lähti työpajanuorista, eli lavastuksen toteuttajien toivomuksista, ideoista ja tarpeista. Toisaalta meillä oli myös loppuasiakas, lapset, jolle työ tehtiin. Meitä rajoittivat kaikki samat raamit kuin kaupallisessa messurakentamisessa, eli annettu budjetti, aikataulu sekä tila, johon työ piti sovitaa.

”Projektin on kertaluontoinen, tavoitteellinen, varta vasten muodostetun organisaation tehtäväksi annettu työkokonaisuus, jonka kesto ja resurssit on ennalta määritelty” (Anttila2001, 12). Halusin tarjota nuorille mahdollisimman realistisen kokemuksen työelämän ainutkertaisesta tehtävästä, jossa oli selkeä ja yhdessä suunniteltu tavoite, mutta jonka lopputuloksen eteen oli ponnistettava. Meillä oli työryhmä, jonka kanssa yhdessä suunnitellaan aikataulun ja toteutustavat. Ratkoimme matkalla ongelmia yhdessä ja jokaisen panos oli arvokas. Pyrimme tekemään työtä tehokkaasti ja järjestäytyneesti sovittuina päivinä. Samalla halusin nuorten kokevan projektin eri vaiheet; alun sekavuuden, idean selkiintymisen, toteuttamisen haasteet ja innostukset, epäuskon ja viimein pystytyksen ja huipennuksen, jolloin asiakas näki lopputuloksen ja astui sisään elämykseen. Halusin näyttää heille, että työ kannattaa, vaikka se ei aina ole hauskaa ja helppoa.

Seikkailuratarakentamisessa menetelmät ovat moninaiset ja mielikuvittelliset. Kukaan ei tiedä alussa, millainen lopputuloksesta tulee tai miten siihen päästään. Jokaisen panos vaikuttaa kokonaisuuteen. Nuori voi hyödyntää omia vahvuuksiaan lavasteiden toteuttamisessa. Hän voi opetella uutta ja syventää entistä oppimaansa. Koska kaikki tekniikat ovat sallittuja, jokainen voi työskennellä kuten itse haluaa. Samoja lavasteita voidaan tehdä monella eri tavalla, ja kaikki tavat ovat oikein. Työn eteneminen voi antaa Flow-tunteen ja sitä kautta hetkeksi mahdollisuuden paeta arkea. Työn saaminen valmiiksi ja uuden oppiminen antavat onnistumisen kokemuksia. Tekotapojen ja töiden ihailu ja niistä keskustelu antaa ihmiselle onnistumisen ja pysyvyyden kokemuksia.

Nuori, joka osallistuu työpajatoimintaan, ei ole kouluympäristössä välttämättä löytänyt omia vahvuuksiaan. Työttömänä ja mahdollisesti vajaakuntoisena nuori pystyy kokemaan itsensä tarpeelliseksi, kun hän näkee saavansa asioita aikaan. Yhdessä lavasteita tehtäessä hän tuntee kuuluvansa porukkaan. Mikä tärkeintä, kaikki se, mitä käsin tekemällä saadaan aikaan, vaikka tuotos olisikin vaatimaton, tulee käyttöön ja on tarpeellinen seikkailuradan kokonaisuuden kannalta. Esim. kullaväristen helmien pujotte-

lu kuminauhaan tai oksista sahattujen ohuiden kiekkojen spreijaus kul-
taiseksi oli helppoa ja tylsää, mutta työn tärkeys osoittautui lopussa, kun
seikkailuradan kiertäneet lapset löysivät riemuissaan upean aarrearkun
täynnä kultakoruja ja -rahoja.

Seikkailuratarakentamisessa saa huijata. Kuten messurakentamisessakin,
tarkoitus on tehdä näyttävää ja suurta, mutta kaikki on vain kulissia, hal-
vasti ja nopeasti tehtyä, toki turvallisuus pitää myös muistaa. Seikkailura-
kentamisessa on tärkeää, että katsoja ymmärtää, mitä lavasteella halutaan
esittää. Ei ole itseisarvo tehdä viimeisteltyä ja tarkkaa työtä, vaan tärkeää
on yleisvaikutelma. Monelle työpaja-asiakkaalle tarkan työn tekeminen
saattaa olla hankalaa, joten roiskiminen ja huoleton tekeminen voi olla va-
pauttavaa. Myös pienet ja siististi tehdyt yksityiskohdat täydentävät vaiku-
telmaa, jos sellainen tekeminen on jonkun asiakkaan vahvuus.

Seikkailuratarakentamisen avulla voi kannustaa nuorta kokeilemaan ja us-
komaan omiin kykyihin. Ei ole olemassa oikeaa ja väärää tapaa toteuttaa
rekvisiittaa. Ilman kokeilemista ja epäonnistumista ei ole mitään mahdoli-
suutta onnistua. Käsityöt opettavat sietämään epävarmuutta ja keskeneräi-
syyttä (Pöllänen & Kröger 1999, 246). Silti välillä ohjaajana pitää hyväk-
syä, että joillekin oma tekeminen ja onnistuminen tarkoittaa sitä, että mat-
kii tai tekee valmiin ohjeen mukaan. Tärkeintä on kuitenkin innostaa nuor-
ia luottamaan itseensä, nähdä oma näkemys ja uskaltaa toteuttaa se.

Kaikki käsityö- ja taidemateriaalit ovat fyysisiä ja herkistävät aisteja. Te-
kijä on tietoinen ruumiistaan ja tuntoaistinsa kautta yhteydessä materiaa-
leihin. Suurikokoinen teos lisää kinesteettistä liikettä ja pakottaa tekijänsä
laajempiin ja rohkeampiin liikeratoihin. Liike alkaa usein myös liikuttaa
tunteita. (Hentinen 2010, 108.) Seikkailuratarakentaminen on juuri tällais-
ta kokonaisvaltaista työtä, jossa pitää käyttää koko kehoa. Yleensä käden-
taidolliset työt kehittävät hienomotoriikkaa, mutta suurta rakentaessaan
saa luoda konkreettisia asioita suuremman liikkeen avulla, mikä kehittää
karkeamotoriikkaa ja kehon tuntemusta. Varsinkin pystytyksessä tarvitaan
kiipeilyä ja konttaamista, joudutaan kurottelemaan ja ulottumaan eri suun-
tiin. Tavaroita kannetaan ja siirrellään, joskus tarvitaan myös voimaa.
Työasennot saattavat olla hankalia ja notkeutta vaativia. Pystytyspäivän
jälkeen olo on väsynyt, mutta rasitus on kohdistunut melko tasaisesti koko
kehoon. Käsillä itse tekeminen, liikkuminen ja oman kehon liikkeiden yh-
distyminen konkreettiseen tuotokseen antaa ihmiselle tunteen olemassa
olemisesta ja elämän virtaamisesta, kyvystä itse vaikuttaa omaan elämään.

Seikkailuradan pystyttäminen ja valmiin tuotoksen esitleminen eli radan
vetäminen lapsille tuo töille merkityksen ja asettaa omat aikaansaannokset
arvostelun ja ihailun kohteeksi. Työt tulevat näkyviksi ja nähdyiksi sekä
ovat tärkeänä osana elämystä. Kuitenkaan omia tuotoksia ei ole nimetty,
vaan ne ovat osa isompaa kokonaisuutta, mutta tuottavat iloa muille. Jos
nuori tuntee lavasteita ja somisteita rakentaessaan ärtymystä tai turhautu-
mista, se ei välity teosten ja kokonaisuuden katsojalle ja kokijalle. Tuotos-
ten ei tarvitse olla täydellisiä, vaan ne kelpaavat sellaisenaan ja luovat tun-
nelmaa. Tätä nuoret eivät välttämättä tulleet ajatelleeksi silloin, kun teke-

minen ja rakentaminen pajalla tuntui raskaalta, pitkältä ja turhalta. Myös ajallinen etäisyys saa nuoret näkemään omat työnsä uudella tavalla.

5 TUTKIMUS NUORTEN TUKEMISESTA

Tässä luvussa esittelen tutkimuskysymykset ja sen, miten niihin päädyin omakohtaisen kokemuksen kautta projektin edetessä. Törmäsin projektin aikana siihen, että en onnistunut luomaan sellaisia ohjauksellisia hetkiä, joiden ajattelin opintojeni perusteella olevan nuoria tukevia ja onnistumisen kokemuksia tuottavia. Perustelen tutkimusmenetelmien valinnan kohderyhmälle sopivaksi, kuvaan tutkimuksen toteutustilanteita sekä esittelen haastattelun tueksi kehittelemääni teemojen asettelua alustalle. Lopuksi kerron vastausten analysoinnista ja teemoittelusta.

Opinnäytetyön tutkimusosuudessa tavoitteena on jäljittää seikkailurataprojektin aikaisia onnistumisen kokemuksia sekä niitä tekijöitä, jotka omalta osaltaan vaikuttivat onnistumisiin. Pyrin myös määrittelemään niitä asioita, jotka estivät onnistumisia ja pohtia, voiko ohjaaja tehdä jotain vähentääkseen häiriötekijöitä.

Nuorten kohtaamisiin valmistauduin laatimalla jokaista ohjauspäivää varten etukäteen ohjaussuunnitelman, jossa kävin läpi suunnitellun ohjauksen kulun. Valitsin alkuun ryhmäyttäviä tehtäviä ja mietin, mitä lavasteita kukakin voisi tehdä, sekä etsin töihin sopivia kierrätysmateriaaleja. Mietin myös vaihtoehtoisia suunnitelmia yllättävien tilanteiden varalle.

Pyrkimykseni oli rakentaa nuorille rauhallinen työpäivä, jonka aikana ohjaajana tarjoan vaihtoehtoisia menetelmiä, materiaaleja sekä oman tekniikkojen tuntemukseni. Halusin ohjata nuorta käsityömenetelmän työstämisessä ja tukea hänen suhdettaan materiaaliin rohkaisemalla oman näkemys toteuttamisessa. Nuori on työskennellessään kinesteettisessä suhteessa materiaaliin, mikä saa aikaan tuntemuksia, avaa uusia näkökulmia ja kokemuksia. Kohtaamisen ytimessä ovat aistimukset, oivallukset ja toiminta. (Rankanen 2010, 36-37.) Tavoitteenani oli luoda tilanteita, joissa onnistumisen kokemukset ovat mahdollisia.

Suunnitelmista huolimatta ohjaustilanteet tuntuivat minusta ohjaajana kaootisilta. Nuoret eivät aina tulleet sohville sovittuna aikana kehotuksista huolimatta. Työn alkuun päästyämme joku pajaohjaajista saattoi tulla hakemaan jotain projektiin osallistuvaa nuorta pajan muihin töihin. Liikenne työskentelypöydän ympärillä oli vilkasta ja ohikulkijat halusivat kysellä ja kommentoida tekemisistämme. Tietokoneen kovaääninen ja liikkuva kuva keskeyttivät työhön uppoutumisen. Nuorten omat kännykät vaativat heidän huomiotaan. Kahvi- ja tupakkataukoja oli usein ja ne saattoivat olla pitkiä. Projektiin osallistuneiden nuorten työpäivät olivat eripituisia, enkä tiennyt mihin aikaan kukakin oli lähdössä.

Syitä rauhattomuuden tunteeseen oli useita myös yllä mainittujen lisäksi. Tunsin itseni ohjaajana epäonnistuneeksi, sillä en osannut tarttua ongelmiin. Väliaikaisena ohjaajana en kokenut pytyväni edistämään nuorten onnistumisen kokemuksia. En pystynyt hallitsemaan ympäröiviä olosuh-

teita, enkä tiennyt, miten tarttua ongelmallisiksi kokemiini asioihin. Nämä kaikki seikat vaikuttivat siihen, millaisiksi tutkimuskysymykset muodostuivat.

5.1 Tutkimuskysymykset ja tutkimusmenetelmät

Seikkailurataprojektin alussa kohdistin tutkimuksen onnistumisen kokemuksiin, joita nuoret saavat projektin aikana. Onnistuminen on kuitenkin hyvin henkilökohtainen ja vaikeasti määriteltävä, enkä ollut aivan varma, miten aiheeseen tarttuaisin. Minusta tuntui, että ohjaustilanteet epäonnistuvat aina vain, vaikka yritin muuttaa omia ohjaussuunnitelmiani. Vähitellen kiinnostuin yhä enemmän siitä, millaiset asiat edistävät tai estävät onnistumiskokemusten syntymistä. Tärkeää olisi tietää, miten nuoret itse asian kokevat. Lopulta päädyin tutkimuksessani pääkysymykseen: Miten projektityöskentelyllä voidaan tukea nuorten onnistumisen kokemuksia?

Konkreettisempia vastauksia pyrin saamaan seuraavilla alakysymyksillä: Millaisia onnistumisen kokemuksia nuoret saivat tässä projektissa? Millaisten asioiden he kokivat tukevan tai häiritsevän onnistumista seikkailurataprojektin aikana? Millä tavoin ohjaaja voi edistää asiakkaan onnistumisen kokemuksia?

Tutkimusmenetelminä käytin havainnointia ja yksilöhaastatteluja. Toiminnan lopuksi toteutetut yksilöhaastattelut koostuivat kolmesta osasta: nuorten ottamista valokuvista, teemahaastattelusta sekä teemasanoista, joi-
ta nuoret sijoittivat alustalle. Nauhoitin kaikki haastattelut.

Ennen seikkailurataprojektin aloitusta olin ajatellut haastatella nuoria ryhmänä. Haastattelin vuotta aikaisemmin aikuisten työttömien ryhmää ohjaamani projektin lopussa, ja koin sen hyvänä menetelmänä. Joskin jo silloin huomasin, että haastattelijan täytyy malttaa odottaa ja kysyä vastauksia kaikilta osallistujilta. Onnistuneessa ryhmähaastattelussa ryhmädynamiikka innostaa ryhmän jäsenet avoimeen ja rikkaaseen keskusteluun (Koskinen & Jokinen 2001, 302). Näiden nuorten kanssa en onnistunut kertaakaan koko kevään aikana luomaan yhtään yhteistä ryhmätilannetta, jossa keskustelu olisi ollut luontevaa ja innostunutta, joten päädyin valitsemaan yksilöhaastattelut.

Harkitsin myös kyselylomaketta haastattelun lisänä, mutta toiminnan aikana tehdyt kirjalliset tehtävät eivät antaneet uskoa vastausten saantiin sillä keinoin. Koen, että yksilöhaastattelu oli mielekkäin tiedonkeruumenetelmä näiden nuorten kanssa.

5.1.1 Havainnoinnin toteuttaminen

Tutkimushavainnointi on kokonaisvaltaista ja tietoista ilmiöiden, tapahtumien ja asioiden aistimista suhteessa siihen, missä ne ilmenevät (Vilkkä 2006, 9). Koska toimin nuoria havainnoidessani myös nuorten ohjaajana, tutkimusmetodini oli osallistuva havainnointi (Vilkkä 2006, 44). Havain-

tojen perusteella pystyin muuttamaan omaa ohjaussuunnitelmaani tai toimintaani kesken ohjauksen. Jokaisen ohjauspäivän jälkeen kirjoitin havaintojani opinnäytetyöpäiväkirjaan. Olisi ollut hyvä kirjata muistiinpanoja myös päivän mittaan havaintojen yhteydessä, mutta se ei ollut ohjauksen takia mahdollista, joten jouduin toimimaan muistin varassa.

Vaikka havainnoija osallistuu tutkimuskohteen kanssa toimintaa, havainnoita tehdään rajatuista asioista (Vilka 2006, 44). Pysin koko kevään ajan havainnoimaan nuorten onnistumisen ja epäonnistumisen kokemuksia, sekä niihin mahdollisesti vaikuttaneita tekijöitä. Havainnointi osoittautui yllättävän vaikeaksi, sillä nuoret eivät usein tuoneet tunteitaan esiin tai joskus heidän sanansa eivät vastanneet minun havaintojani. Pysin kysymään asiakkailtani, mitä he toistiaan ajattelivat, ja sain monesti ylimalkaisia vastauksia. Joidenkin kohdalla koin, että nuoren puhe ei vastannut hänen käytöstään. Esim. nuori sanoi olevansa kiinnostunut, mutta keskeytti työnsä jatkuvasti viestitelläkseen kännykällään.

5.1.2 Haastattelujen toteuttaminen

Päädyn valitsemaan haastattelumuodoksi teemahaastattelun. Teemahaastattelussa haastattelun aihepiirit on etukäteen määritelty, mutta kysymyksillä ei ole tarkkaa muotoa ja järjestystä (Eskola & Vastamäki 2001, 27). Koska tunsin, että en pajaohjausten aikana opi tuntemaan nuoria, päätin haastatella heitä kahteen kertaan. Ensimmäisen haastattelun tein helmikuun alussa, jotta nuoret saisivat kertoa minulle itsestään, ja haastattelutilanne ja nauhurin käyttö olisi molemmin puolin tuttu myöhemmin, kun seikkailurataprojektin lopussa haastattelin heitä uudelleen. Alkuhaastattelussa nuoret keskustelivat kanssani kahden kesken rennosti ja avoimesti, ja sain heiltä hyvää palautetta. Kyselin harrastuksista ja vapaa-ajan puuhista sekä työskentelystä pajalla, koulutuksista sekä toiveista seikkailurataprojektia koskien. Loppuhaastattelussa tunnelma oli hieman varautuneempi, ehkä siksi, että kysymykset olivat vaikeampia, ja pyysin heitä arvioimaan minun, työpajan ja heidän omaa toimintaansa.

Aamulla ennen loppuhaastatteluja pyysin nuoria kuvaamaan tuomallani kameralla esineitä, lavasteita, asetelmia, tapahtumia tai lavastettuja kuvia hetkistä, jotka ovat projektina aikana antaneet iloa, mukavia kokemuksia, uutta osaamista, tekemisen iloa ja onnistumisen iloa. Nuoret kuvasivat yhdestä kolmeen kuvaa, vaikka pyysin jokaiselta vähintään kolmea kuvaa. Kuvaamisen tarkoituksena oli antaa mahdollisuus kuvata asioita, joita olisi vaikea tuoda julki haastattelussa sanallisesti. Kuvien avulla halusin luoda pohjaa keskustelulle ja antaa asiakkaalle mahdollisuuden kertoa oma näkemyksensä seikkailurataprojektista heti alkuun.

Haastattelutilanteen tulee olla mahdollisimman rauhallinen ja virikkeetön (Eskola & Vastamäki 2001, 28), joten valitsin haastattelulle yhden askeettisista majoitushuoneista leirikeskuksen viimeisessä nurkassa. Minulla oli pöydällä kannettava tietokone. Kun nuori tuli huoneeseen, siirsin heti hänen ottamansa kuvat kamerasta koneelle hänen nimellään varustettuun kansioon, jotta en sekoittaisi kuvia. Aluksi kerroin nuorelle, että hänen kokemuksensa ja mielipiteensä tästä seikkailurataprojektista on minulle

tärkeä. Halusin, että hän ottaa asian vakavasti ja kertoo ajatuksistaan to-tuudenmukaisesti kaunistelematta. Otin hänen ottamansa kuvat heti kuva-ruudulle. Kysyin, mitä hän kuvassa näkee ja mitä haluaa sillä kertoa. Nuori kertoi miksi otti kuvan ja mitä se hänelle merkitsee.

Keskustelimme onnistumisen kokemuksiin liittyvistä aiheista, kuten mikä oli paras hetki seikkailurataprojektin aikana, mitkä tilanteet ja tekemiset jäivät mieleen, tekikö nuori jotain, mitä ei ollut tehnyt aikaisemmin ja op-piko hän jotain uutta. Kysyin myös milloin nuori tunsu onnistuneensa ja miltä se tuntui.

Teemasanojen asettelulla alustalle halusin selvittää, miten erilaiset ympä-ristössä olevat asiat vaikuttivat nuoren kokemukseen omasta onnistumisesta. Olin valmistellut neliön muotoisen valkoisen kartongin, jossa punainen keskikohta kuvasi onnistumista ja iloa ja reunat epäonnistumista ja hanka-luutta. Minulla oli sinisissä irtonaisissa kartonkisoikioissa kirjoitettuna teemasanoja eli asioita, jotka omasta mielestäni vaikuttivat pajan aikana toimintaan. Annoin teemasanat yksi kerrallaan, ja pyysin nuorta asetta-maan ympyrän kartongilla kuvaavalle kohdalle. Mitä lähemmäs keskikoh-taa ympyrä asetui, sitä enemmän kyseinen asia edisti onnistumista. Jos taas ympyrä asetettiin reunalle, kauas keskikohdasta, se häiritsi onnistu-mista. Jos nuoren mielestä asialla ei ole ollut mitään vaikutusta onnistumi-sen kannalta, ympyrä jätettiin kokonaan pois. Samalla kysyin, miksi nuori asetti ympyrän valitsemaansa kohtaan. Haastattelun jälkeen valokuvasin alustan suoraan ylhäältäpäin, sanat niillä paikoilla, joihin nuori oli ne aset-tanut.

Kysytyjä teemoja olivat pajan työskentelytilat, seikkailurataprojektissa mukana olevat kaverit, muut nuoret pajalla, minä ohjaajana, pajan muut ohjaajat, tarkka ohjeistus, ohjeettomuus, pajan säännöt, seikkailuratapro-jektin valmisteluaiakataulu, aikataulu Märkiössä, ulkopuoliset asiat nuoren elämässä sekä nuoren oma asenne. Valitsin nämä teemat siksi, että tutki-muskirjallisuuteen ja ohjaustoiminnan opintoihin sekä omiin havaintoihini työpajalla peilaten, koin näiden asioiden vaikuttaneen nuorten onnistumi-siin, ja halusin kuulla, mitä he itse niistä sanovat. Paneudun nuorten vas-tauksiin myöhemmin analysoidessani haastattelun vastauksia.

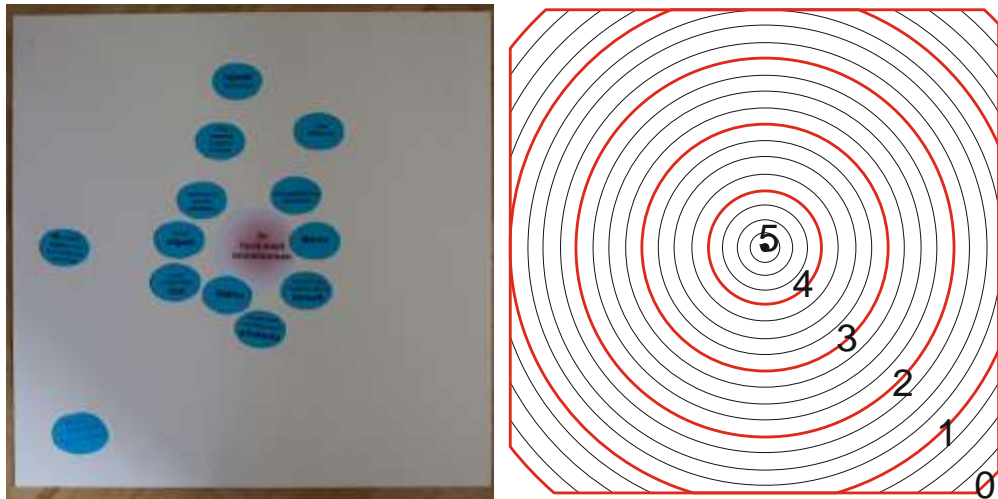
5.2 Tutkimusaineiston käsittely ja analysointi

Haastattelujen jälkeen litteroin haastattelut kirjalliseen muotoon. Tulostin litteroinnit paperille ja leikkasin keskustelut palasiksi teemoittain. Haastat-teluissa keskusteltiin myös asioista, joita en ollut kysynyt. Tällaisia asioita syntyi nuoren halutessa kertoa asiasta laajemmin tai keskustelun rönsyil-lessä. Lajitteluvaiheessa poimin nämä asiat vielä hetkeksi sekalaiseen pi-noon. Kaivoin esiin projektipäiväkirjani, ja sieltä esiin omat havaintoni ja lajittelin ne sopiviin teemoihin sekä loput sekalaiseen pinoon. Tulostin ja jaottelin teemoittain myös nuoriso-ohjaajan kanssa käymäni sähköposti-keskustelut sekä hänen kanssaan käymäni loppukeskustelun, jonka olin nauhoittanut ja litteroinut. Lopuksi kävin vielä läpi sekalaisen pinon uu-delleen ja pyrin löytämään toistuvia teemoja, joiksi nousivat luottamus ja keskittyminen.

Teemasanojen asettelutehtävistä ottamani valokuvat skaalasin tietokoneen piirustusohjelmassa samankokoisiksi. Piirsin arkin päälle sisäkkäin viisi ympyrää, jotka suurenevät tasaisesti. Pienin ympyrä on keskikohdan päällä ja suurin viistää arkin nurkkia. Sain näin asteikon 0-5 nuorten vastauksille. Jaon vielä jokaisen ympyrän välin neljään osaan, jolloin asteikko etenee $\frac{1}{4}$ pykälän.

Tässä vaiheessa huomasin, että en ollut ottanut huomioon sitä, että pohjakartongin ollessa neliskulmainen, asteikon voisi ajatella myös venyvän nurkkia kohden, jolloin missä tahansa reunalla oleva asia on yhtä haittaava. Muistelin kuitenkin haastattelutilanteita, joissa nuori pohti asiaa, joka oli haitannut hänen onnistumistaan paljon, jolloin hän ei asettanut teemaa minne tahansa reunalle, vaan mahdollisimman kauaksi keskustasta eli aivan nurkkaan. Tulkitsin niin, että etäisyys keskustasta määrää teeman arvon.

Määrittelin asteikon niin, että arvo 5 on keskustassa ja 0 asteikon kauimmaisessa nurkassa. Kuvassa 4 näkyy yhden nuoren alustalle asettelemat teemat sekä vieressä asteikko, jonka asetin piirustusohjelmassa kuvan päälle. Selkeyden vuoksi nyt tässä kuvassa asteikko ei ole teema-alustan päällä. Analysoidessani vastauksia tulostin version, jossa asteikko on kuvan päällä. Arvioin teemojen keskikohdan suhteessa asteikkoon ja kirjasin arvot ylös. Keräsin numeroarvot teemoittain ja laskin jokaiselle teemalle keskiarvot sekä vastausten vaihteluvälit, jotka on koottu yhteen Taulukoon 1 luvun 6 alussa.

Kuva 4. Yhden nuoren alustalle asettelemat teemat sekä arvoasteikko.

6 ONNISTUMISIA SUHTEESSA TYÖPAJATOIMINNAN MERKITYKSIIN

Tässä luvussa peilaan omia tutkimustuloksiani tutkimukseni alakysymykseen: Millaisia onnistumisen kokemuksia nuoret saivat tässä projektissa?

Haastattelussa keskustelin nuorten kanssa onnistumisen kokemuksista, onnistumisen tunteesta ja onnistumisten huomaamisesta. Vertaan nuorten vastauksia Pietikäisen (2005) kuvaamiin itsensä kehittämisen, yhteisöllisen osallistumisen ja luovan ilmaisun teemoihin, joita avasin aiemmin luvussa 2.4. Vertaan nuorten vastauksia myös omiin havaintoihini. Olen tässä luvussa kuusi sekä luvussa seitsemän käyttänyt suurimman osan haastatteluaineistosta poimimalla tuloksista viittauksia tai suoria lainauksia. Suorat lainat nuorten vastauksista on tekstin seassa kirjoitettu kursiivilla.

6.1 Psykologinen itsensä kehittäminen

Pietikäisen (2005, 209-253) tutkimuksen mukaan tärkeää työpajatoiminnassa nuorten mielestä on itsetunnon ja rohkeuden lisääntyminen sekä ratkaisujen löytyminen elämän ongelmiin. Seikkailurataprojektin ohjauspäivinä paneuduttiin työskentelyyn keskittymiseen, itsetunnon kohottamiseen ja rohkeuden lisääntymiseen tekemisen ja osallistumisen kautta. Muihin psykologisen itsensä kehittämisen tarpeisiin, eli yksilöohjauksen tavoitteisiin, oli aikaa työpajalla muina pajapäivinä.

Seikkailurataprojektiin osallistuneet nuoret mainitsivat tärkeiksi onnistumista mittaaviksi asioiksi muiden palautteen, mutta myös oma tunne onnistumisesta riitti. Onnistuminen lisäsi itsetuntoa ja iloa tehdystä työstä.

Nuoret halusivat tehtävän työn olevan merkityksellistä. Haastatteluissa yksi nuori sanoi, että kaikenlaisessa pajatyössä työn tarkoituksen ymmärtäminen on tärkeää motivaation kannalta. Vaikka nuorten mielestä onnistua voi ilman, että kukaan sitä näkeekään, silti palaute ja muiden reaktio tukee ja lisää omaa kokemusta. Työn muille tuottama ilo ja elämykset tuovat tarkoitusta työlle. Erään nuoren mielestä mieleenpainuvien hetki seikkailurataprojektissa oli *se, että sai kuorsata ja säikyillä lapsia*.

Se, miten lapset ihailivat ja tutkivat somisteita, pelkäsivät sopivasti merirosvomusiikkia ja nukkuvaa merirosvoa, sekä halusivat kaikki ampua kannunalla, oli nuorten mielestä hyvää palautetta onnistumisesta. Yksi nuorista tiesi heidän onnistuneen siitä *kuinka ne lapset innostuu, ja nekin rupee eläytymään siihen [tarinaan]*.

Jos työmenetelmä oli ennestään tuttu, oli oman kärsivällisyyden koetteleminen myös tärkeää. Välillä tekeminen oli tylsää, yksinkertaista tai rankkaa, ja työn valmistuttua olo oli lähinnä helpottunut. Eräs nuori kuvasi tilannetta näin: *Sit kun sen tosiaan oli alottanut, niin mä tein sen kunnialla loppuun asti. Ei siinä sen kummempia ollu*. Tylsänkin työn merkitys kokonaisuuden kannalta selvisi viimeistään seikkailurataprojektin lopussa kun lapset löysivät aarrearkun. Nuori joka valokuvasi kuvan 5 toi asian

esiin näin: *Ja sitte, toi [aarrearkku] on ehkä toi radan se, mikä tuottaa mulle eniten iloa siinä kun ne lapset löytää sen. Ja ne on ihan innoissaan. Ja niistä näkee sen ja sitte kun ne saa viel ottaakin sieltä kotiin tommoset [aarteet]. Se on kaikist kohokohta mulleki nähdä ne lapset niin iloisina ja innoissaan.*

Kuva 5. Nuoren ottama kuva radan lopussa löytyneestä aarteesta.

Yksi nuorista toteutti psykologisen itsensä kehittämisen tavoitetta pohtimalla sitä, miksi hän oli erään työn kohdalla epäonnistunut, *tuli semmonen luovuttajaolo*, ja miten hänen kannattaisi seuraavalla kerralla suhtautua päästäkseen yli samanlaisista tilanteista, joissa hän tuntee, että ei pysty henkisesti jatkamaan työtään.

Pienikin roolisuoritus voi olla tärkeä kokemus nuorelle, joka mainitsi uutena oppina, että *oon yrittäny ohjata noita lapsia, Jotain pientä näyttelemistä*. Todella rohkean askeleen otti nuori, joka uskalsi jännityksestään huolimatta astua Merimies 1 -rooliin, vaikka ei ollut koskaan aiemmin ohjannut lapsia. Hän yllätti itsensä positiivisesti onnistuessaan roolissaan hienosti, mikä lisäsi hänen itseluottamustaan. Hän kuvasi tunnetta näin: *Sit mä selitän niin, et ne [lapset] jaksaa kuunnella ja ne ymmärtää. Ja niiden hoitajien olemuksesta huomaa, et mä oon onnistunu tässä. Ne ei ehkä verbaalisesti tuo sitä ilmi, mut se niinku välittyy*.

6.2 Yhteisöllinen osallistuminen

Pietikäisen (2005, 209-253) tutkimuksessa määriteltiin tärkeäksi yhteisölliseksi tavoitteeksi vertaistuen ja osallistumisen pajatoiminnan kehittämiseen sekä vastuun ottamisen omasta tilanteesta.

Yhteisöllisyyden kokemiseen ja toisten nuorten vaikutukseen onnistumisissa paneudutaan myöhemmin kappaleissa 7.2.2 ja 7.2.3, sekä luottamukseen kappaleessa 7.2.4 ja keskittymiseen 7.1.4.

Seikkailurataprojektiin osallistuneista nuorista ja muista pajalaisista keskustellessamme nuoret kokivat tärkeäksi yhdessä tekemisen, vaikka yleensä jokainen paneutuikin omaan työhönsä. Muiden samaan projektiin osallistuneiden läsnäolo auttoi. *Niitten kanssa oli ihan kiva tehdä. Se oli ihan kiva ryhmä. Mukavaa oli niitten kanssa.* muotoili eräs nuorista.

Seikkailurataprojektin ulkopuolisten pajalaisten koettiin kuuluvan toimintaan, vaikka heidän läsnäolonsa oli välillä häiritsevää ja estävän keskittymisen työn tekemiseen. Eräs vastanneista suhteutti asian niin, että hän otti huomioon pajalla tehtävän myös muita töitä, ja heillekin pitää olla tilaa, jolloin hän ei voi arvioida heitä häiritseväksi. Oliko niin, että nuoret ajattelivat kaikkia pajan nuoria yhtenä isona ryhmänä, josta on vaikeaa erottaa omaa pienenpää ryhmää yhdeksi päiväksi viikossa?

Nuorille on tärkeää tuntee kuuluvansa porukkaan ja olevansa siihen hyväksyty jäsen. Parhaimmillaan nuori tuntee ryhmäpainetta, joka vetää myös vaikeina aamuina ylös sängystä ja pajalle, sillä hän katsoo muiden tarvitsevat häntä. Tällaista ryhmäpainetta koki varsinkin yksi nuori, joka tuli paikalle joka päivä ja hoiti hommansa hienosti, vaikka nuoriso-ohjaaja kertoi jälkepäin kahden viimeisen viikon olleen juuri tälle nuorelle todella raskaat. Hyvä yhteishenki auttaa nuorta käymään pajajakson loppuun (Pietikäinen 2005, 230). Ryhmätoiminta tarjoaa nuorille uusia näkökulmia hahmottaa itseään suhteessa toisiin. Sen avulla opitaan kantamaan vastuuta, uusia asioita ja sosiaalisia vuorovaikutustaitoja (Hassi 2007, 26).

Nuorten käyttäytyminen ja osallistuminen oli erilaista pajalla ja Märkiön leirikeskuksessa. Pajalla työskentely oli minun kokemukseni mukaan pääasiassa tunnelmaltaan vaikeaa, innostumatonta, väsynyttä. Tekemään sai pyytää usein ja ohjata paljon. Vaikka nuori sanoi pitävänsä kädentaidoista ja luovasta työstä, hänen toimintansa ja osallistumisintonsa kertoi toista. Pajalla nuoret eivät yleensä ottaneet vastuuta omasta tekemisestään ja ajan käyttämisestä työn tekoon. Leirikeskuksessa sen sijaan nuoret jaksoivat väsymyksestä huolimatta, he osallistuivat tunnollisesti ja hoitivat tehtävänsä valittamatta, vaikka eivät olisi sen suorittamisesta niin välittäneetkään. Asenne työntekoon ja vastuunkantoon oli täysin erilainen pajalla ja leirikeskuksessa.

6.3 Luova ilmaisu

Pietikäisen (2005, 209-253) tutkimuksessa paja-aika mahdollisti nuoren keskittymisen omien mielenkiinnon kohteiden etsimiseen, uusien asioiden oppimiseen ja näkökulmien avartumiseen.

Luovan ilmaisun merkitys seikkailurataprojektissa on selkeä nuorten vastauksissa. Vaikka joku nuorista mainitsikin, että *on tärkeää olla sentään jotain tekemistä, ettei vain istuta ja pyöritellä peukaloita*, yleisimmin nuoret kuitenkin kokivat tärkeäksi sen, että töissä sai toteuttaa omia näkemyk-

siä. Joskus näkemykseksi riitti se, että homma oli toteutettu ohjeen mukaisesti, eikä lopputuloksesta ollut suurempia odotuksia. Eräs nuori kuvaa tunnetta: *on ihan kiva onnistua, tulee semmonen kiva olo, että sai tehtyä jonkun kunnolla*. Yksi koki omakseen pikkutarkan näpertämisen, kun taas toinen suhtautui huolettomammin: *kyl ne tynnyrit sit lopulta ihan onnistu ja noista ikkunoista tuli pyöreet*. Ikkunoiden ja tynnyreiden pyöreiden voi nähdä kuvasta 6, joka on otettu merimiesten laivan rahtiruumasta, mistä seikkailun alussa löydetään naamioitumisvälineitä merirosvolaivalle soluttautumista varten.

Kuva 6. Pahvinen seinä, pyöreä ikkuna ja tynnyrit laivan rahtiruumassa.

Nuoret mainitsivat tärkeäksi uuden oppimisen ja sinnikkään tekemisen. Nuoret kokivat oppineensa uutta, vaikka opin täsmällinen määrittelemisen ei ollutkaan aina helppoa. Unohduksissa olleiden taitojen hyödyntäminen, esim. piirtäminen, toi onnistumisen kokemuksen. Joidenkin töiden kohdalla nuori ymmärsi työn valmistuttua, miten se olisi kannattanut tehdä paremmin. Toisinaan taas *jos siitä ei tuu lähellekään semmonen [kuin kuvitelin], niin sit mä en oo onnistunu siinä ja sit mä suutun tai turhaudun*.

Nuoret kokivat oppimisen iloa uusien materiaalien ja laitteiden kuten kapalevyn ja styroxleikkurin kanssa. Styroksista syntyikin kuvassa 7 näkyvien hienojen aseiden lisäksi kaloja, simpukoita, lokkeja, purjeveneitä ja kaukana seilaava toinen merirosvoalus, jota ammuttiin tykillä. Osa nuorisista pääsi kokeilemaan messuprofiilien kasaamista luolan kehikkoa ja erilaisia tukirakenteita rakennettaessa. Kuvassa 8 näkyy messuprofiilista, kan-

kaista ja aaltopahvista rakennettu luola, jonka pimeyteen uskaltauduttuaan seikkailijat löysivät lopulta aarteen.

Kuva 7. Nuoren ottama kuva hyvin onnistuneista styrox-aseista merirosvokapteenin huoneen seinällä.

Kuva 8. Luolan suu.

Yksi nuori mainitsi oppineensa etsimään netistä oikeanlaista merirosvo-musiikkia ja tallentamaan sen muodossa, joka toimi käytössämme olleessa laitteessa. Hänen mielestään *se [musiikki] loi oikeen tunnelman, kun lapset...toi loi tunnelman lapsillekin*. Aina ei kuitenkaan tarvittu omakohtaisia tuotoksia onnistumisen ilon kokemiseen. Eräs nuorista valokuvasi haastattelua varten toisten nuorten maalaamia merikarttoja, koska muiden onnistuminen toi myös hänelle itselleen iloa.

Seikkailurataprojektin aikana pyrittiin monesti ratkaisemaan teknisiä ongelmia, kun ensimmäiseksi kokeiltu työskentelytapa ei ollutkaan se paras. Pohdittiin esim. kapalevystä rakennettujen tynnyreiden pinnoitusta, tykin-kuuliin sopivia materiaaleja, jotta kuulat pysyvät kasassa ammuttaessa tai mietittiin mistä voitaisiin taikoa lisää aarteita. Aarrearkun suunnitellut ja rakentanut nuori innostui puutöistä niin, että rakensi rahtiruuman lavasteiksi neljä arkkua lisää, jotka näkyvät kuvassa 9. Luovan toiminnan kautta hän löysi itseään kiinnostavan alan ja lopetti pajajakson kesken saatuaan paikan puutyöalan koulutuksessa. Uusien kädentaitojen oppiminen ja silminnähtävä ylpeys omista tuotoksista tuki nuoren uskoa itseensä ja antoi sykäyksen eteenpäin pääsemiseen.

Kuva 9. Rahtiruumassa puisia arkkuja.

Luovaan ilmaisuun liittyy myös uskallusta heittäytyä tekemään oman vision mukaista toteutusta tai roolia. Projektin aikana koettiin onnistumisen kokemuksia, joissa nuorilla oli näkemys siitä, miten homma pitää hoitaa, mutta näitä onnistumisen hetkiä on usein vaikea ulkopuolisen huomata, ellei nuori itse tuo niitä julki. Eräs nuorista iloitsi keksinnöstään, että nukkuvan merirosvon rooli on selvästi elävä ja uskottavampi, jos merirosvo kuorsaa. Hän oli sitä mieltä, että suoritti itse roolin luontevimmin ja oli paras nukkuja.

Kun visio on riittävän selkeä, nuori lähtee työhön innoissaan ja onnistumisen kokemus on huima. Seuraavassa katkelma haastattelusta, joka liittyy kuvaan no 10:

Haastattelija: *Sä kuvasit tällasen, mitä haluat tällä kertoa?*

Nuori: *No, koska siinä toi kartta on mun tekemä, ja toi asetelma on mun tekemä ja sit mä sulatin noi kynttilät. Mun mielestä se näyttää hienolta.*

Haastattelija: *Joo, sä oot tyytyväinen siihen.*

Nuori: *Voisin ottaa tommosen melkeinpä kotiin. (Nauraa)*

Haastattelija: *Mikä sulla vaikutti siihen, että olit innoissasi?*

Nuori: *En mä tiedä, se oli se tekeminen, varsinkin toi oli tosi kivaa.*

Haastattelija: *Siis kun asettelit tavarat. Oliko sulla selkeästi näkemys?*

Nuori: *Oli, niinku, alunperinkin [projektin alussa], silloin kun suunniteltiin, mä sanoin, et mä haluan sitten pulloja ja kynttilöitä, jotka on sulanu. Mä sain jo ensimmäisenä vision, kun puhuttiin merirosvokapteenin huoneesta, niin mulla tuli siitä sellanen selkeä kuva, niinku et siel vois olla just tollai.*

Kuva 10. Nuoren ottama kuva merirosvokapteenin huoneen asetelmasta, jossa hän mielestään onnistui erityisen hyvin.

Erittäin ylpeä tuotoksestaan oli nuori, joka heti teeman selvittyä ilmoitti, että seikkailuun tarvitaan kanuuna, vaikka meillä kesti kolme kuukautta, että keksimme millainen rooli ampumisella on tarinassa. Hänellä oli heti selkeä visio kanuunan ulkonäöstä. Hän pyöritti pahviputken päälle sanomalehteä ja päällysti oikean muodon maalarinteipillä. Hän kokeili erilaisia kuminauhavaihtoehtoja saadakseen kanuunan toimimaan ja kaksi kuukautta kestäneen tuotekehittelyn ansiosta sai valmiiksi kuvassa 11 näkyvän tykin, jolla jokainen seikkailurataan osallistunut lapsi sai ampua. Radan ohjaajan, merirosvo Ison, huutama ”savua ilmassa” tai ”laiva savuaa jo” oli nukkuvalle merirosvolle merkki siitä, että kaikki ovat ampuneet ja merirosvojen palaamista kuvaavan musiikin saa laittaa soimaan, seikkailijoiden

on lähdettävä karkuun ja tarina etenee. Lasten innostuksen näkeminen lisäsi nuoren ylpeyttä onnistumisestaan.

Kuva 11. Kanuuna, jolla kaikki radan kiertäneet lapset saivat ampua styroksista leikatua merirosvoalusta.

Ohjaajana huomasin, että jokainen seikkailurataprojektiin osallistunut nuori onnistui loistavasti viimeistään seikkailuradan ohjauspäivinä. Kaksi viikkoa saman radan ohjaamista lapsille oli nuorille todellinen urakka, jossa jokainen hoiti oman osuutensa valittamatta ja tunnollisesti. Meillä paja-ohjaajilla oli aluksi epäily siitä, miten nuoret jaksavat tulla töihin kaikkina päivinä. Epäily perustui nuorten pajalla osoittamaan innottomuuteen. Lopulta leirikeskuksessa ei ollut minään hetkenä huolta siitä, tulevatko nuoret suorittamaan oman roolinsa ajallaan puolen tunnin välein vaihtuvan työvuorolistan mukaan. Leirikeskuksessa ketään ei tarvinnut kertaakaan etsiä tai patistella, vaikka kiireisinä päivinä nuoret ehtivät pitää vain yhden tauon koko päivän aikana. Nuoret ottivat vastuun osallistumisestaan ja hoitivat jokaisen roolin sopimuksen mukaisesti. Jokainen nuori ylitti ne odotukset, mitä minä ohjaajana olin heille asettanut.

7 ONNISTUMISKOKEMUKSIIN VAIKUTTANEITA TEKIJÖITÄ

Tässä luvussa kokoan yhteen teemoittain, yksilöhaastatteluissa ja havainnoimalla saadut tutkimustulokset. Tutkimustuloksilla vastaan opinnäytetyön yhteen alakysymykseen: Millaisten asioiden nuoret kokivat tukevan tai häiritsevän onnistumisia seikkailurataprojektin aikana?

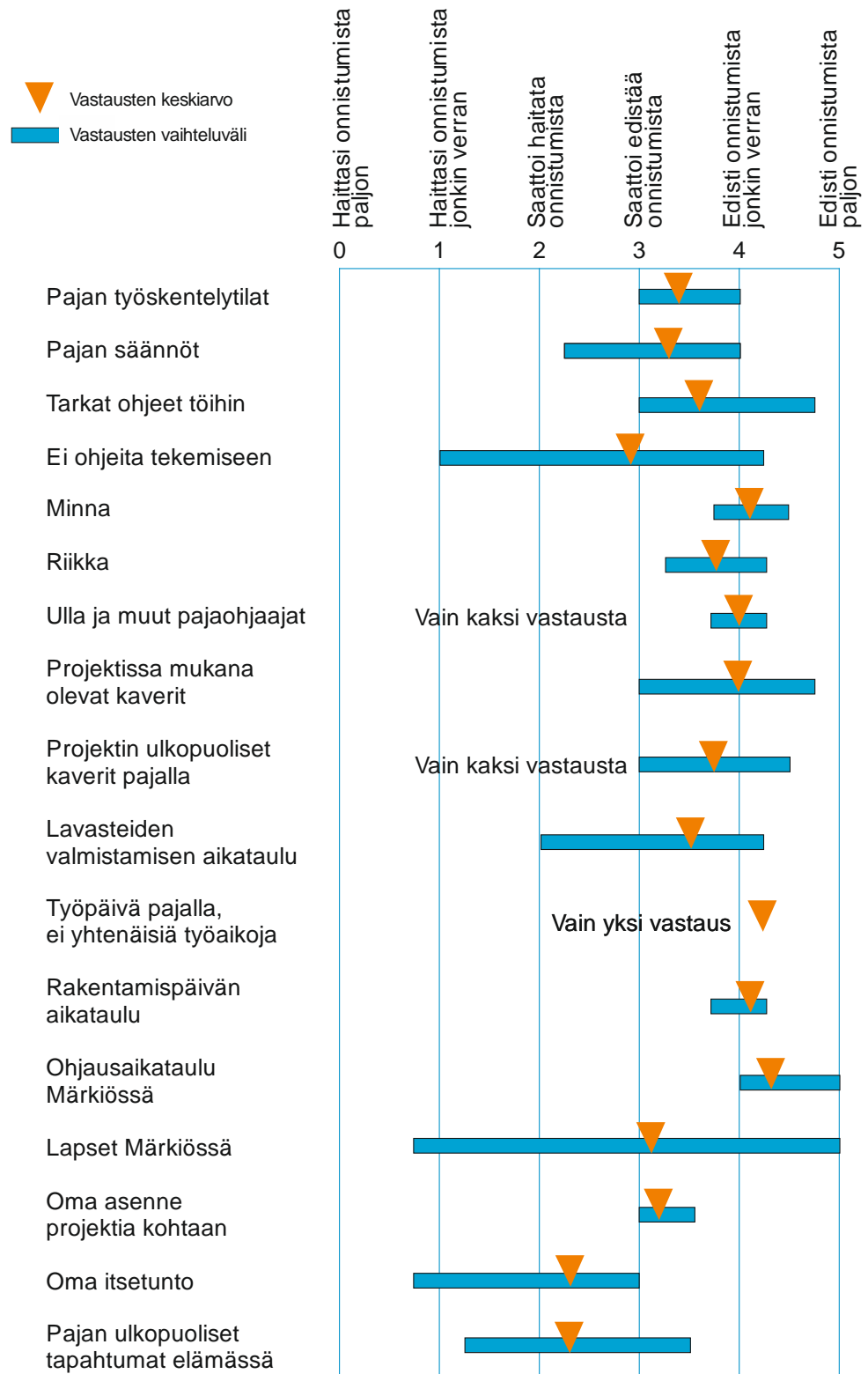
Kokoan havainnolliseksi taulukoksi ne vastaukset, joita nuoret antoivat haastattelun yhteydessä asettamalla teeman alustalle. Analysoin vastauksia teema-aiheittain laajemmin. Jatkan tulosten kirjoittamista edellisestä luvusta tutuksi tulleella tavalla yhdistämällä nuorten vastausten suoria lainauksia kursiivilla omaan tekstiini.

Haastattelussa pyysin nuoria asettelemaan teemasanoja alustalle sen mukaan, miten asia oli edistänyt tai haitannut onnistumista seikkailurataprojektin aikana. Taulukosta 1 selviää nuorten vastausten vaihteluväli ja keskiarvo kyseisen teeman osalta.

Vastauksista nähdään, että nuoret ovat varsin yksimielisiä työskentelytilojen, ohjaajien, rakentamispäivän sekä seikkailuradan ohjausaikataulun suhteen. Heillä oli myös kaikilla melko samanlainen asenne projektia kohtaan. Sen sijaan ohjeiden tarpeellisuudesta sekä seikkailuradan asiakkaista eli lapsista heillä oli hyvin erilaisia mielipiteitä. Myös lavasteiden valmistamisen aikataulutus, oma itsetunto sekä pajan ulkopuoliset tapahtumat nuorten elämässä vaikuttivat nuoriin eri tavalla. Muutamissa kohdin nuoret olivat sitä mieltä, että asia ei vaikuttanut heihin millään tavalla, jolloin he eivät vastanneet siihen kysymykseen asettamalla teemasanaa alustalle ollenkaan.

Paneudun nyt tarkemmin vastauksiin kohta kohdalta ja peilaan niitä nuorten kertomiin asioihin, omiin havaintoihini, keskusteluihin nuoriso-ohjaajan kanssa sekä lähdemateriaaliin. Haastatteluissa kysytyjen teemojen lisäksi nuorten vastauksista nousivat uusiksi teemoiksi luottamus ja keskittyminen.

Taulukko 1. Nuorten vastaukset haastattelun teemojenasettelutehtävään koottuna.

7.1 Työpaja työskentely-ympäristönä

Tässä alaluvussa käsittelen ne toimintaan liittyvät teemat, jotka voidaan käsittää kuuluvaksi työpajan työympäristöön nuoren kannalta. Näitä ovat konkreettiset työtilat, pajan toimintaan vaikuttavat säännöt, työskentelyyn annettavat ohjeet sekä se, miten pajalla on mahdollista keskittyä työn tekoon.

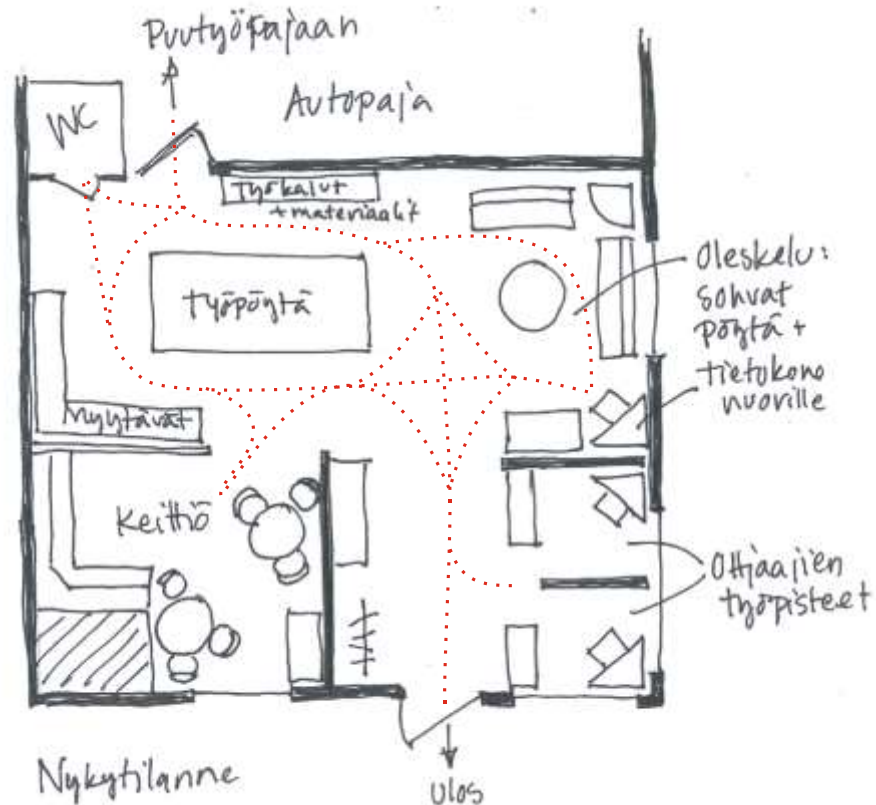
7.1.1 Työpajan työskentelytilat

Nuorten mielestä pajan tilat ovat hyvät (3–4). He pohtivat työkaluja ja materiaaleja, joita heidän mielestään oli yleensä riittävästi tai niitä hankittiin tarpeen mukaan. Yksi nuori sanoi työn teon sujuvan tiloissa hyvin eikä hänellä sen suhteen ollut mitään valittamista. Toinen muisteli retkeä naapurikuntien nuorten työpajoihin, missä tilat olivat *viimesenpäälle* kun taas täällä ne ovat *ihan perus*. Kaksi asiakkaista koki, että tilat olivat liian pienet varsinkin isompiin hommiin, mutta toinen heistä ajatteli tilojen kuitenkin vastaavan enimmäkseen tarpeita. Hän sanoikin, että *ne tilat olis voinu olla paremmat niihin seinien maalaukseen sun muuhun, mut ei ne ollu huonoimmastakaan päästä*. Negatiivisemmin asiaan suhtautuneen mielestä pajalla ei ollut kunnollisia työkaluja ja jos oli, niitä ei löytynyt silloin kun tarvittiin.

Omissa havainnoissani työvälineet eivät olleet ongelma, sillä niitä hankittiin tarpeen mukaan. Oikeita maalivärejä tai kanaverkkoa saatiin pyydettäessä. Toisaalta emme tarvinneet mitään kalliita materiaaleja, paitsi yhden nuoren puuarkkujen sarjatyo taisi tyhjentää lautavaraston. Tietysti aina välillä oli etsittävä työkaluja, jos tavarat eivät olleet paikallaan. Suuren pöydän ääressä oli mukava tehdä töitä yhdessä. Lattiapinta-alaa löytyi isommille töille, varsinkin kun oleskelualueen sohvia hieman siirrettiin ja tukittiin kulkuväyliä.

Työskentelypöytä oli sijoitettu niin, että puu- ja autopajasta yleisiin- ja oleskelutiloihin tultaessa työpöytä piti kiertää nurkasta nurkkaan. Käytännössä kaikki, mitä pöydän ääressä tehtiin, tuli nähdä. Ohikulkija joutui joskus pyytämään pöydän ääressä työskentelevää väistämään. Muita nuoria kiinnostivat projektin keskeneräiset työt ja he halusivat kysellä ja kommentoida. Viereisillä oleskelusohvilla taukoa viettäneiden projektin ulkopuolisten nuorten keskustelut kiinnostivat projektiin osallistuneita ja netin videot vetivät pois työn äärestä.

Tärkeä huomioitava asia oli myös se, että kuka tahansa saattoi tulla mistä suunnasta tahansa arvaamattomasti. Kuvassa 12 on nähtävissä työpöydän sijainti tilaan nähden sekä yleisimmät kulkureitit. Havaitsin, että nuorten keskittyminen työhön väheni mitä enemmän pöydän ohi kuljettiin. Keskustelimme nuoriso-ohjaajan kanssa asiasta, sillä myös hän havaitsi liikumisen häiritsevän, ja pyysimme muita välttämään kulkemista, jotta lavasteiden luomistilanne tuntuisi turvallisemmalta. Emme tietenkään voineet kieltää liikkumista ohjausten aikana, mutta pyyntömme jälkeen tilanne rauhoittui jonkin verran.

Kuva 12. Pohjapiirros työpajalta muistikuvan mukaan piirrettynä. Punaisella merkitty yleisimmät kulkureitit.

7.1.2 Työpajan säännöt

Nuoret asettivat pajalla noudatettavat säännöt onnistumisen edistämiseksi välille 2,25-4. Yhden mielestä *pajan säännöt on niin hyvät kun voi olla*. Toinen taas tokaisi: *Mitkä säännöt?*, ja kolmannen mielestä pajalla *varmaan ei ollu oikein ollenkaan [sääntöjä]*. Neljäs oli sitä mieltä, että *ehkä vähän tiukemmat säännöt vois olla, että sais tehtyä enemmän*. Esimerkiksi tietokoneen käytölle toivottiin jonkinlaisia rajoituksia. Yhtä nuorta häiritsi tietokoneen kokoaikainen läsnäolo, mutta hän ei tuonut esille, että itse käytti ohjauksen aikana kännykkäänsä todella paljon.

Mut sit taas et onhan tää aika löysää menoo pajalla, et miten sen nyt ottaa, sanoi nuori, jonka mielestä rento fiilis vaikuttaa siihen, ettei hommia tehdä kunnolla ja silloin ei ole niin helppoa onnistua. Toinen mainitsi, että *aika kuluu nopeemmin, kun on tekemistä koko ajan*.

Lähdin ohjauksiin sillä mielellä, että toimimme pajan yleisten sääntöjen mukaan, sillä olen paikalla vain kerran viikossa. Huomasin kuitenkin, että en aina ollenkaan tiennyt, mitkä säännöt olivat ja miten niitä kuului noudattaa. Säännöt tuntuivat myös muuttuvan paikalla olleen ohjaajan mukaan.

Omat ohjaukseni päädyin aloittamaan yhdeksältä, jolloin kaikki projektiin osallistuvat nuoret olivat paikalla. Huomasin, että varsinkin yksi nuori lähti tupakkatauolle usein saapuessani, ja sain pyytää häntä useamman kerran tulemaan yhteiseen aloitukseen. Pajan toimintakulttuuriin kuului, että taukoja sai pitää omien tuntemusten mukaan. Havaitsin, että tauot venyivät ja niitä oli usein. Oma kokemattomuuteni nuorten ohjaajana näkyi, sillä en tiennyt, miten tiukasti kenellekin voi sanoa ja saatoin säikähtää kiukkuista vastustusta. Koin kiusallisena sen, että jouduin toistuvasti perustelemaan vaatimuksiani osallistumisesta.

Seikkailurataprojektin lopussa, leirikeskuksessa seikkailuradan ohjauspäivinä sääntöjen kanssa ei ollut mitään ongelmaa. Nuoret toimivat yhteisen sopimuksen mukaan ja ottivat vastuun omasta toiminnastaan.

7.1.3 Työskentelyn ohjeistaminen

Käsittelen ohjeisiin liittyvät aiheet yhdessä. Kysyin nuorilta ensin auttavatko tarkat ohjeet häntä onnistumaan, ja sitten, miltä tuntui, jos työhön ei saanut mitään ohjetta. Ajattelin, että tarkat ohjeet ja ohjeettomuus eivät välttämättä ole vastakohtia toisilleen, ja siitä myös nuorten vastaukset kertovat.

Tarkkojen ohjeiden katsottiin tukevan onnistumista merkittävästi, sillä vastaukset asettuivat asteikolla välille 3–4.75. Sen sijaan ohjeettomuus haittasi onnistumista selvästi, eikä kukaan ajatellut sen olevan pelkästään hyvä asia. Vastaukset sijoittuivat asteikolle 1–4,25.

Nuori, joka pystyi halutessaan itsenäiseen suunnitteluun ja onnistui usein näiden visioidensa toteuttamisessa muotoili asian näin: *Se on parempi joissain tilanteissa... tarkat ohjeet. Mut semmosissa missä mä pystyn käyttään paljon luovuutta, niinku toteuttaa itteeni, niin sillon mä en halua tarkkoja ohjeita. Paras vaihtoehto monelle on varmaan ehkä vähän molempia välillä, jonkinlaiset ohjeet, ja sit saa ite soveltaa.* Toisaalta kaikki eivät olleet tottuneet itsenäiseen suunnitteluun. *Periaatteessa mä oon ehkä tottunu tekemään sillee et ehkä toi tarkat ohjeet.* Eräs nuori koki ohjeettomuuden ahdistavana ja tunsu itsensä epätietoiseksi. Ilman ohjeita hänen oli vaikea hahmottaa mitä häneltä odotettiin. Hän ei halunnut valita, vaan *teh-dä sen mitä pitää tehdä.*

Nuorten vastaukset vastaavat hyvin sitä, mitä ohjaajana havaitsin. Nuorilla oli hyvin erilaisia tarpeita ohjauksen ja ohjeistuksen suhteen. Riippui myös työtehtävästä, materiaaleista ja työtavoista, miten paljon nuori tarvitsi milloinkin apua. Nuoret vastasivat, että he saivat aina apua kun pyysivät. Monesti huomasin kuitenkin, että nuori ei tehnyt työtä vaan näytti odottavalta. Silloin oli vaikea nähdä, halusiko hän pitää taukoa vai odottiko hän neuvoja. Kun näin tapahtui usein, en voinut koko ajan olla kyselemässä.

Aina en osannut kertoa kaikille riittävästi ohjeita tai neuvoja tarvittiin yhtä aikaa monessa suunnassa, jolloin oli hyvä, että Riikka oli myös ohjaamassa. Riittämättömyyttä tunsin myös nuoren kanssa, jonka oli vaikea ymmärtää sanallisia ohjeita, enkä aina osannut asettaa sanojani niin, että ohjeet

olisivat olleet selvät. Toisaalta monesti huomasi, että jotain toista nuorta olisin voinut patistaa enemmänkin pohtimaan ratkaisuja itse. Ohjeistamisessa ja nuoren oman ratkaisun odottamisessa oli oma haasteensa, sillä raja yrittämisen ja työn sikseen jättämisen välillä oli joskus hiuksen hieno, enkä halunnut antaa nuorten liukua luovuttamisen puolelle, mutta en myöskään neuvoa liikaa.

Pystytyspäivänä leirikeskuksesta nuoret olisivat tarvinneet paljon enemmän toiminta- ja käytännön rakennusohjeita. Juoksin ympäriinsä neuvo-massa, miten somisteita ja lavasteita kiinnitetään. Meillä oli kartta, mistä näki, minne huoneeseen mikäkin tavara kuuluu, mutta aina nuorilla ei ollut selvää näkemystä tavaroiden asetelusta ja kiinnityksestä tai rohkeutta toteuttaa somistusta parhaaksi katsomallaan tavalla. Joustavuuden takia minun olisi pitänyt tehdä etukäteen jollain tavalla yksityiskohtaisempi pystytysohje, kuten vaikka huonekohtaiset piirroksot. Toisaalta monet asiat ratkesivat luovalla ajattelulla paikanpäällä, esimerkiksi nuppineulalla verhoon tai koukulla ilmastointiritilästä. Tällaisia ohjeita on aina vaikea kirjoittaa etukäteen pikkutarkasti, vaan ratkaisu pitää huomata paikanpäällä.

7.1.4 Keskittyminen

Haastattelussa sivuttiin myös keskittymistä työhön. Nuoret kertoivat joskus omalla ajallaan keskittyvänsä pitkäänkin mieluisaan tekemiseen, esim. piirtämiseen, musiikin kuunteluun ja soittamiseen, tietokoneella hahmojen luomiseen, urheiluun, chattäilyyn tai vaikka ruuanlaittoon. Silloin nuori kertoi keskittyvänsä intensiivisesti eikä huomaa ajan kuluu.

Nuoret eivät kertoneet samanlaisia kokemuksia projektin ajalta. Yksi nuori sanoi, että ei päässyt pajalla lähellekään samaa fiilistä. Kun kysyin, mikä häiritsee keskittymistä, hän vastasi: *Työrauha. Se, että joku koko aika häiritsee tai keskeyttää, et on jotain asiaa, et mun pitäis lähteä tonne. Se ei oikein auta asiaa.* Toinen sanoi: *Mä oon yleensä semmonen, et pystyn keskittymään vaan yhteen asiaan kerrallaan, ei moneen asiaan.*

Eräältä kysyin: *onko [pajalla] mitään häiritseviä juttuja, kun sä haluaisit paneutua johonkin asiaan?* Hän vastasi seuraavasti: *Öö, no... joskus on. Tai niinku aika usein. On tietysti sellasia tilanteita, varsinkin jos kaikki ollaan samalla puolella, siel on hirvee häslinki, niin sillan ei oikein pysty semmoseen mihinkään millintarkkaan tai mis oikeesti tarvis niinku omaa rauhaa, niin ei semmoseen sillan pysty.*

Nuoret mainitsivat asioita, jotka yleensä keskeyttävät syventyneen keskittymisen. Tällaisia olivat se, että joku kutsuu tai kysyy itseltä jotain, joku puhuu lähellä mielenkiintoisesta asiasta, ylimääräinen meteli tai *jos mun täytyy käydä vessassa tai jotain, niin mä sillai yhtäkkiä et, oho, kello onkin jo näin paljon.*

7.2 Pajan työyhteisö

Tässä alaluvussa käsittelen nuorten vastauksia koskien työyhteisön turvallisuutta ja ilmapiiriä. Seikkailurataprojektin toteutuspäivinä työyhteisöön kuuluivat pajaohjaajat ja muut projektissa mukana olleet nuoret. Myös muut pajalla olevat nuoret vaikuttivat toimintaan, vaikka eivät projektissa olleetkaan mukana. Nuoret pohtivat myös sitä, miten tärkeää työnteon kannalta on luottamus muihin työyhteisön jäseniin.

7.2.1 Pajaohjaajat

Nuorten mielestä meistä kaikista pajaohjaajista yleisesti oli hyötyä heidän onnistumiselleen melko yksimielisesti 3,25–4,5 arvosta. Haastattelun vastauksista käy ilmi, että he mielsivät tässä tapauksessa ohjaajan neuvojaksi ja ohjeistajaksi. He kokivat saaneensa neuvoja tarpeen vaatiessa ja apua työn etenemiseen.

Nuoriso-ohjaaja mainitsi, että näyttelyrakennusammattitaitoni näkyy ohjauksissa, ja näin koki ilmeisesti myös nuori, jonka mielestä he eivät olisi pystyneet tähän seikkailurataprojektiin pajan porukalla ilman minua. Hän myös kuvaili auktoriteettiani erilaiseksi kuin muilla pajaohjaajilla, määrittellen sen tarkemmin kysyttäessä niin, että olen uusi ihminen pajalla.

Nuoriso-ohjaajan apu ohjaustilanteissa oli minulle korvaamaton, sillä monesti useampi nuori tarvitsi apua yhtä aikaa. Hän piti myös kuria ja auttoi tekemisessä. Sain häneltä tärkeää henkistä tukea ja uskoa seikkailurataprojektin onnistumiseen ja nuorten ohjaamiseen. Olisin voinut vielä useammin kääntyä hänen puoleensa aina asioita yksin pohtiessani.

Muiden ohjaajien kohdalla kaksi nuorta koki näiden läsnäolon tukeneen heitä, mutta kolme nuorta ei halunnut laittaa teemasanaa alustalle millekään kohtaa, sillä heidän mielestään nämä eivät olleet seikkailurataprojektin ulkopuolisina vaikuttaneet onnistumisiin millään tavalla. Tämä on osaltaan totta siinä suhteessa, että he eivät olleet mukana seikkailurataprojektin toteuttamisessa. Joskus he kyllä auttoivat nuoria etsimään työkaluja tai tarvikkeita tai neuvoivat esim. puutöiden tekemisessä.

Pajan ohjaajilla oli tapana kirjata töitä ja huomautuksia yhteiseen kalenteriin, muun muassa se, minä päivinä minä olin tulossa pajalle ohjaamaan. Projektin puolesta välissä kävi useana päivänä niin, että vaikka tuloni luki kalenterissa, seikkailurataprojektiin kuuluvia nuoria oli otettu muihin töihin pajan ulkopuolelle. Seikkailurataprojektin ohjaajan näkökulmasta tämä vaikeutti merkittävästä projektin etenemistä ja ryhmän toimintaa.

7.2.2 Seikkailurataprojektissa mukana olleet kaverit

Nuoret arvioivat projektiin osallistuneiden vertaistuen onnistumisten kannalta merkittäväksi asteikolla 3–4,75. Nuoret kokivat, että toisten nuorten läsnäolo auttoi heitä. Nuoret pitivät projektiin osallistuvia ryhmän jäseniä mukavina ja tarvittaessa avuliaina. Yhden mielestä oli helpompi tehdä työ-

tä yksin varsinkin jos työ vaati keskittymistä tai luovuutta. Muuten porukassa on mukavaa. Eräälle nuorelle kaverit olivat tärkeitä konkreettista apua tarvitessa.

Yksi nuorista pohti kavereiden tukevan, vaikka he eivät aina paljon osallistuneetkaan. *No siis, tääkin on just semmonen kun meitä oli hirveesti ja kaikilla oli tosi paljon ideoita, paitsi no, kyl se mini siihen, et minä ja [toinen nuori] ideoitiin ja muut myötäili. Mut se helpotti et siin oli muita auttamassa. Mut sit loppupeleissä, kun meit ei ollu ku kolme vai neljä aina paikalla ni sit alko tuleen pikkasen kiire, niin sit se taas valuu tänne paperin reunaan.*

Nuori koki kurjana sen, että osallistujamäärä vaihteli ohjauskerroittain. Vain harvoin kaikki kuusi olivat paikalla, ja kerran ohjattavia oli vain yksi, eikä hänkään pystynyt sinä päivänä henkisesti osallistumaan. Toisaalta itse koin erittäin hedelmällisenä sen kerran, kun paikalla oli kaksi nuorta, ja keskustelu työn ohessa oli paljon henkilökohtaisempaa kuin muilla kerroilla.

Muiden nuorten tärkeys kertoo yhteisöllisen osallistumisen tarpeesta. Vaikka nuoret pitivät toisistaan, tunsivat saaneensa apua ja tukea toisiltaan, nuoret eivät kuitenkaan tulkintani mukaan toimineet seikkailurataprojektin aikana ryhmänä. He eivät hakeutuneet saman työn ääreen, tekemään töitä yhdessä tai auttamaan toisiaan työn tekemisessä. Jos joku ei tiennyt miten jatkaa, hän ei kääntynyt muiden nuorten puoleen vaan lähti tauolle tai tietokoneelle tai uppoutui selaamaan kännykkäänsä.

Tulkintani aloitushetkissä oli, että nuoret eivät tunteneet pajalla oloaan ryhmäytävissä tehtävissä niin turvalliseksi, että olisivat halunneet heittäytyä toimintaan, joka poikkeaa pajan normaalista toiminnasta. Nuoret eivät nähneet tehtäviä riittävän mielekkäiksi, jotta niihin olisi kannattanut tulla mukaan. Projektia rakennettaessa nuoret eivät myöskään puhuneet omista henkilökohtaisista arkipäiväisistä asioistaan avoimesti. Edes kuulumisten kertominen aamulla ei onnistunut tai tuntunut nuorista sopivalta.

Vasta Märkiön leirikeskuksessa, missä paikalla olivat vain seikkailurataprojektiin kuuluneet nuoret sekä yksi nuori, joka tuli toisesta projektista avustamaan meitä, ryhmä toimi luottavaisemmin. Nuoret avautuivat hetkittäin kertomaan asioita, joista eivät yleensä olisi julkisesti puhuneet. Kännykkäkään ei ollut yhtä kiinnostava kuin pajalla. Itse uskon, että jos olisin onnistunut jo pajalla luomaan paremman ryhmähengen, nuorista kaksi muutakin olisi uskaltanut vetämään rataa lapsille Merimies 1 -roolissa.

7.2.3 Seikkailurataprojektin ulkopuoliset nuoret pajalaiset

Kolme nuorta koki, että projektin ulkopuoliset pajalaiset eivät vaikuttaneet millään tavalla heidän onnistumiseensa tässä projektissa ja jättivät määrittelemättä asian asteikolla suhteessa onnistumiseen. Niiden kahden mielestä, jotka vastasivat tähän, muut pajalaiset edistivät heidän onnistumistaan lähes yhtä paljon kuin projektiin kuuluneet nuoret, eli 3–4,5. Ainakin toi-

nen heistä mieltä niitä hetkiä, jolloin pari muuta pajalaista osallistui maa-laamiseen ja helmien pujotteluun.

Ainakin kaksi nuorta koki vaikeaksi keskittyä työhön kun tilassa on paljon porukkaa yhtä aikaa. Keskittymistä käsiteltiin myös luvussa 6.1.4. Yksi nuorista sanoi pystyvänsä kyllä keskittymään, vaikka pajalla on hälinää. Toinen kuvasi tilannetta näin: *No ne kuuluu kans tähän puoleenväliin, koska olihan niistä apua aina kun niitä tarvi, mut joskus ne oli tiellä, var-sinkin kun oli projektipäivä, kun piti yrittää keskittyä, mut ei pystyny, kun kaikki häsläs siinä.*

Oma havaintoni oli, että muiden pajalaisten tuleminen tilaan tai ohikulke-minen monesti keskeytti työnteon. Tupakkatauoet lisääntyivät ja tietoko-neella pyörivät videot kiinnostivat enemmän kuin oma työ. Juttelimme täs-tä useaan otteeseen projektin aikana myös nuoriso-ohjaajan kanssa, ja myös hän huomasi muiden liikkumisen ennustamattomuuden vähentävän nuorten syventymistä luovaan tekemiseen. Muita pajalaisia kehoitettiin mahdollisuuksien mukaan olemaan muissa tiloissa ohjausten aikana, mikä kyllä rauhoitti tilannetta jonkin verran.

7.2.4 Luottamus

Luottamuksen kokemisesta en kysynyt nuorilta haastattelussa teemojen asettelutehtävässä, mutta se nousi jollain tavalla lähes kaikkien kanssa keskustelussa esiin. Nuoret kokivat pajalaiset ja ohjaajat yleisesti luotetta-viksi, vaikka yksi sanoikin, että *en mä nyt lähtis tääl kellekään mitään suurimpia salaisuuksia kertomaan.* Toinen kuvasi ajatuksiaan luottamuk-sesta: *Riippuu, ehkä joo, en silti [luota] niin paljon.* Kolmannen mielestä luottamus syntyy, kun oppii tuntemaan ihmistä paremmin. Omissa havain-noissani huomasin, että nuoret eivät juuri omia asioitaan ja kokemuksiaan pajalla halunneet sanoa. Aamulla pyrin aina aloittamaan ohjaukset yhtei-sellä hetkellä, jolloin jokaisella olisi ollut mahdollisuus tuoda esiin mieltä ilahduttavat tai painavat asiat, mutta nuoret eivät halunneet jakaa koke-muksiaan.

Kaksi nuorista halusi puhua pajatoiminnasta yleensä. Ensimmäinen koki tärkeäksi, että ohjeistus ei muutu kesken kaiken. *Kyllä mä näihin ihmisiin luotan, vaikka välillä tää ajattelutyö on täällä vähän sen sorttista, että juu, tehäänkin näin ja näin, eikä tehdäkään näin, eiku tehdäänki toisin-päin. Se muuttuu, se ohje liian usein.* Toisen nuoren mielestä luotettavuus on sitä, että ohjaaja kertoo työstä realistisesti. *Aina ei voi luottaa. Kun sa-notaan, että pikkuhomma. Sit kun menee paikanpäälle, se onkin iso hom-ma. Eli se ei vastaa se työn kuvaus sitä mitä se on.*

Itse havaitsin eron siinä, miten itse pystyin luottamaan nuoriin pajalla ja leirikeskuksessa. Pajalla nuoret eivät oma-aloitteisesti tarttuneet kesken-eräisiin töihin muutamaa tehtävää lukuun ottamatta. He lähtivät helposti pajan muihin tiloihin tai pitkille tauoille kesken työn. Sen sijaan leirikes-kuksessa jokainen nuori huolehti omista vuoroistaan ja hoiti roolinsa luot-tettavasti ilman valvontaa ja huomauttelua. Tupakka- ja kahvitauoiksi riitti hyvin koko päivän aikana yksi puolentunnin ruokatauko.

Nuoret suhtautuivat leirikeskuksessa myös toisiinsa luottavaisemmin kuin pajalla. Eräs nuori avautui oman perheensä ongelmista, joista hän ei nuorisohjaajan mukaan ollut koskaan puhunut muille nuorille työpajalla. Nuoret olivat puheliaampia ja heillä oli toiveita ja ehdotuksia ohjausten toteutuksista ja aikataulutuksesta. Leirikeskuksessa yhdessä toimiminen ja jokaisen tarpeellisuus ja vastuu onnistumisesta loivat nuorille positiivista ryhmäpainetta, jolloin nuorella oli tunne, että muut tarvitsevat hänen panostaan, eikä hän halua jäädä pois ilman pätevää syytä.

7.3 Työajat ja aikataulut

Seikkailurataprojektin aikana työtä tehtiin erilaisilla aikatauluilla. Jokaisella oli oma päivittäinen työaikansa, joka määräytyi sen sopimuksen mukaan, jolla nuori oli pajalla. Tutkimuksessani halusin tutkia myös sitä, miten nuoret suhtautuivat erilaisiin aikataulutuksiin. Seikkailurataprojektia toteutettiin kerran viikossa, ja se herätti erilaisia ajatuksia. Projektin lopussa aikataulu tiukkeni. Seikkailuradan pystytyspäivä oli erittäin kiireinen. Viimeisten kahden viikon aikana toteutetut seikkailuradan ohjaukset lapsille oli tiivis ponnistus jossa jokaisen oma henkilökohtaisesti määritelty työaika joutui mukautumaan yhteisen päämäärän hyväksi.

7.3.1 Päivittäinen työaika työpajalla

Pajalla on liukuva työaika, jolloin jokainen tulee paikalle 7–9 välillä ja suorittaa sopimuksensa pituisen päivän. Aamulla paikalle saapumisesta riippuen nuorten työpäivä loppuu 13–16. Kysyin nuorilta, miten he kokivat liukuvan työajan edistävän tai haittaavan onnistumista. Neljä nuorista ei halunnut määritellä asian suhdetta onnistumiseensa, sillä he eivät kokeneet tämän vaikuttaneen mitenkään omaan työpanokseensa. *Ei se mua haittaa. Mä oon aina yleensä samaan aikaan tullut. Ei sillä ole merkitystä.* Vain yksi asetti asiaa koskevan soikion kartongille. Hän kommentoi: *periaatteessa ei [vaikuta], se on tossa keskellä, jokaisella on omat menot ja aikataulut. Se ei vaikuta mitenkään.*

Käytännössä liukuva työaika määritteli sen, että seikkailurataprojektiin liittyvät ohjaukset alkoivat yhteisellä tuokiolla yhdeksältä, kun kaikki osallistujat olivat paikalla. Parina aamuna ennen ohjauksia juttelin sohvalla istuvan nuoren kanssa, joka kertoi tulleensa paikalle jo seitsemän jälkeen, eikä hänellä ollut ollut mitään tekemistä ennen ohjausten alkua.

Iltapäivällä kaikkien päivä loppui eri aikaan. Monilla olivat työt vielä kesken kun ensimmäinen lähti. Aina hän ei edes maininnut lähdöstään tai hyvästellyt. Jos huomasin, pyrin ottamaan hänet vielä kiinni ja sanomaan päivästä jotain positiivista. Käytännössä en pystynyt järjestämään mitään yhteistä lopetusta ohjauspäivään. Yhteinen työskentelyaika oli lopulta noin neljä tuntia, mistä vähennetään lisäksi ruokatunti.

Vaikka nuoret eivät pitäneet liukuvaa työaikaa hankalana, itse ohjaajana koin sen vaikeuttavan yhtenäisten ohjaushetkien luomista ja työskentelymotivaation syntymistä.

7.3.2 Lavasteiden valmistamisen aikataulu tammi-huhtikuu

Nuoret kokivat kevään aikataulun tukevan onnistumista melko eri tavoin, sillä vastaukset vaihtelivat välillä 2–4,25. Yksi koki aikataulun hieman haittaavaksi ja muut jonkin verran tukevaksi. Kaikkien mielestä seikkailurataprojekti oli pitkä, kun sen parissa oltiin vain kerran viikossa, mutta toisaalta päivien välissä haluttiin tehdä myös muita töitä. Yksi nuorista kuitenkin sanoi, että nopeammin tehty projekti olisi ollut raskas. Nyt oli aikaa suunnitella ja toteuttaa. Toinen on sitä mieltä, että projektia olisi voinut tehdä viikon aikana useammin, jotta olisi saatu hommia eteenpäin. Viisi päivää viikossa seikkailurataprojektin kimpussa olisi ollut kaikkien mielestä todella liikaa.

Ohjasin pajalla nuoria yleensä maanantaisin. Haastattelussa nuoret kertoivat kokeneensa maanantain henkisesti viikon raskaimmaksi päiväksi viikonlopun jälkeen. Yksi kuitenkin sanoi seikkailurataprojektipäivien olleen melko saman tyyliisiä kuin muutkin pajapäivät sillä erotuksella, että pajalla on yksi ihminen lisää. Yksi nuorista tosin muotoili asian näin: *...tää [seikkailurataprojekti] toi vähän lisää syvyyttä tohon tylsään pajasysteemiin. Vaik eihän tää joka maanantai ollu kauheen kivaa, mut loppupeleissä kyl se oli hyvä et me tehtiin tätä, kun et me oltais vaan istuttu pajalla.* Myös oman havaintoni mukaan osallistumisinnostus ei ollut maanantain syy, sillä toiminta oli samanlaista myös niillä kerroilla, jolloin maanantain sijaan olin paikalla tiistaina.

Varsinkin alussa seikkailurataprojektin loppu tuntui olevan hirvittävän kaukana. Nuoret olivat innokkaita ja tunsivat, että on paljon tekemistä. Puoleessa välissä projektia innostus oli jo muuttunut tuskastumiseksi siitä, että projekti kestää niin kauan. Yksi nuorista kuvaa projektin kulkua: *Alussa oli mukavaa tehdä, sitten kun tultiin loppuu kohden, sitten ei jaksais. Silti tehtiin.* Oma tunteeni oli, että lähdin joka maanantai aina aloittamaan ja innostamaan porukkaa projektiin uudestaan. Yksi nuori mainitsi haastattelussa, että museokäynti piristi projektin keskellä.

7.3.3 Rakentamispäivän aikataulu leirikeskuksesta

Seikkailurata pystytettiin Märkiön leirikeskukseen yhtenä päivänä viidessä tunnissa. Nuoret olivat tyytyväisiä rakentamispäivän aikatauluun arvioiden sen melko yksimielisesti asteikolla välille 3,75–4,25. Yksi nuorista ei vastannut tähän, sillä hän ei ollut rakennuspäivänä paikalla.

Vaikka seikkailurataprojekti tuntuikin kaiken kaikkiaan pitkältä, loppurustitus tuli nuorille kuin yllättäen. Yksi mainitsi seikkailurataprojektin aikana parhaaksi hetkeksi sen, kun *ruvettiin kasaan noit kamoja vihdoin viimein.* Rakennuspäivän tiukka aikataulu miellytti heitä, vaikka taukoja ei pidettykään ja kaikki olivat nälkäisiä ja väsyneitä päivän päätteeksi.

Kaikki kevään tuotokset piti saada pystyyn ja somistettua yhden päivän aikana, eikä edes viimeistelyä voitu jättää seuraavaan aamuun. Yksi nuorista kuvaa päivää seuraavasti: *Alukshan tää oli ihan härdelli, mut niinku*

kyl se oli sit loppupeleissä hyvä, et tehtiin kerralla pois. Jos me oltais vedetty se kahteen päivään, ni sit tääl olis porukka lorvinu.

Siin [aikataulussa] ei kyl ollu mitään huonoo, kun olis vaan ite tiennyt mitä tekee, kuvasi toinen nuori päivän tunnelmaa. Ohjaajana yritin juosta kaikkine nuorten luona vuorotellen neuvomassa pystytystä. Minulla oli seinällä piirrettynä kartta ja kaikkien esineiden paikat, mutta vaikka kuva oli omassa mielessäni selkeä, huomasin, että nuoret eivät olleet luoneet ti-loista yhtä selkeää kuvaa.

Ehkä paras hetki oli se, kun mä sit näin kun tää oli pystytetty. Ennen kun tuotiin noi tavarat tänne, mä olin varma, että tästä ei tule mitään, että meiltä puuttuu puolet, niinku, tää näyttää semmoselta pelkistetyltä. Mut tästä tuli oikeastaan parempi, kun mä osasin kuvitella.

Kaiken kaikkiaan, nuoret toimivat innokkaasti ja parhaansa mukaan pystytyspäivänä. Kukaan ei valittanut tai marissut. Nuoret kyselivät neuvoja ja keksivät itsekin luovia ratkaisuja, ja toteuttivat omia visioitaan, jos heillä vain oli niitä. Olen samaa mieltä heidän kanssaan, että päivän aikataulu oli kaiken kaikkiaan melko onnistunut, vaikka pari taukoa olisi kyllä pitänyt johonkin väliin saada.

7.3.4 Seikkailuradan ohjausaikataulu leirikeskuksessa

Viimeinen kaksiviikkoinen, eli seikkailuradan ohjauspäivät, olin itsekin ohjaajana koko ajan. Päivät jaettiin nuorten kesken puolen tunnin rooleihin, minkä jälkeen roolia vaihdettiin. Ohjauspäivät olivat tiukkoja eikä puolen tunnin taukoja ollut päivän aikana kuin yksi tai korkeintaan kaksi. Päivät aloitettiin kokoontumalla pajalle, mistä lähdettiin yhteiskyydillä kohti leirikeskusta. Iltapäivällä kyyti palautti nuoret pajalle. Joillekin ohjausviikosta kertyi ylitöitä.

Työvuorolistaa ja aikataulua nuoret pitivät poikkeuksetta hyvänä. Jokainen nuori arvioi sen asteikolla välille 4–5, eli he kokivat sen tukevan omaa onnistumistaan paljon. Nuoret kommentoivat: *No, siis tää on hyvä tai puolen tunnin vuoro on sopiva, nopeesti kerkee jopa kolme kertaa vetään [=ohjaamaan radan lapsille].*

Myös itse näin, miten nuoret toimivat nurisematta oma-aloitteisesti ja mallikkaasti sekä tiesivät aina, mikä vuoro heillä oli seuraavaksi. Nuoret ottivat vastuu aikataulun toteutumisesta. Vaikka kahden viikon rupeama oli rankka, nuoret eivät valittaneet missään vaiheessa.

7.4 Nuorten elämä

Tässä alaluvussa paneudun niihin nuoren sisäisiin ja oman elämän asioihin, jotka vaikuttivat nuoren osallistumiseen seikkailurataprojektiin. Kysyin nuorten omaa asennetta koko projektia ja lapsiasiakkaita kohtaan. Pyysin myös nuoria määrittelemään omaa itsetuntoa, mikä olisi pitänyt ymmärtää aivan liian vaikeaksi tehtäväksi. Nuorten oli hieman helpompi

kertoa, miten pajan ulkopuoliset tapahtumat omassa elämässä vaikuttavat omaan osallistumiseen projektissa.

7.4.1 Nuoren oma asenne seikkailurataprojektia ja asiakkaita kohtaan

Nuoret olivat hyvin yksimielisiä siitä, että heillä oli pääasiassa kohtuullinen asenne seikkailurataprojektia kohtaan. He kaikki asettivat kiinnostuksen auttaneen onnistumisessa 3–3,5 arvoisesti. Yhdeltä nuorelta kysyin, olisiko hän voinut yrittää joskus enemmän, mihin hän vastasi: *Mut siin pitäis olla ainakin mun kohdalla oma kiinnostus. Välttämättä kaikki ei ole semmosia mielenkiintoisia.*

Keskusteluissa nuoret määrittivät tarkemmin miten seikkailurataprojektin eri vaiheissa kiinnostus vaihteli. Lähes poikkeuksetta kiinnostus oli alussa melko korkealla. Vähitellen kiinnostus lähti laskuun ja projektin puolesta välissä se oli aivan pohjassa, eivätkä nuoret juuri uskoneet onnistumiseen. Märkiössä luottamus touhuun palasi ja samalla oma asenne projektia kohtaan. Tosin yksi nuori sanoi, että hän ei olisi halunnut Märkiössä enää tehdä mitään, koska ei pidä toimintapäivien tyyppisestä toiminnasta. Myös hän hoiti silti kaikki työvuoronsa leirikeskuksessa mallikkaasti.

Yksi nuorista kuvasi hyvin asenteen muutosta: *No siis alussa mun asenne oli 110%, mut sit keskivaiheessa, mikä siin tuli, tuli vaan semmonen droppi ja no, siis siin vaikeessa mul meni pajalla muuntenkin huonosti, mä en saanu mitään tehtyä. Mut nytte ku me ollaan saatu tää valmiiks ja noi lapset on täällä, mun asenne on ihan täällä [kartongin keskellä = oma asenne edistää onnistumista paljon]. Keskiarvo on ehkä 79.*

Omat havaintoni nuorten asenteesta seikkailurataprojektia kohtaan ja asenteen muutokset vastaavat nuorten antamia vastauksia. Vaikka vastaavalaisten projektien luonteeseen kuuluu innostuksen hiipuminen ennen lopputilasta, yllätyin itsekkin nuorten kanssa kokemastani syvästä epäuskosta onnistumisen suhteen.

Seikkailuradan asiakkaat olivat lapsia päiväkodeista tai perhepäivähoidosta sekä alakoulujen 1–4 luokkalaisia. Päiväkoti-ikäiset tulivat helposti mukaan tarinaan, mutta heidän kanssaan nuorten piti olla tarkkana, ettei tarinaan eläytyminen ole liian pelottavaa. Koululaisryhmien kanssa sai lisätä jännitystä ja varsinkin isompien 3–4 luokkalaisten paimentamisessa sai käyttää dramatiikkaa ja esiintyä pelottavammin, jotta lapset eivät lähteneet sooloilemaan. Radalle otettiin kerrallaan 4–6 lasta sekä päiväkotikäisten mukana turvallinen hoitaja.

Vaikka työvuorot sujuivat mallikkaasti, taustalla oli hyvin vaihteleva suhtautuminen seikkailuradan asiakkaisiin. Tässä nuorten vastaukset vaihtelivat kaikkein eniten lähes asteikon laidasta laitaa välillä 0,75–5. Yhden nuoren mielestä lapset olivat *ihania*. Toinen muotoili asian näin: *Lapset? Ihan kivoja ne lapset on. En mä ole hirveästi ollut lasten kanssa tekemisissä. Ihan kivoja ne on.* Kolmannen mielestä he olivat välttämätön paha. Hän puhuikin nimitellen lapsia kakaroiksi, mihin toinen nuori kuullessaan puuttui ojentamalla häntä kielenkäytöstä.

Vaikka lapset olivat radan tärkein asiakaskunta, varsinkin päiväkotilasten ryhmän mukana kulki aina aikuinen auttamassa ja turvana. Aikuisilta kuultu palaute tuntui nuorista silminnähdessä hyvältä. Myös Märkiön henkilökunnan kehuja suoraan nuorille nosti tunnelmaa. Nuorten rakentama seikkailurata oli täysin erilaista toimintaa mitä Toimintapäivillä oli yleensä toteutettu.

7.4.2 Nuoren itsetunto

*Joo, mä en oikein osaa kuvailla tota itsetuntoa. Muidenkin mielestä itsetunnosta kertominen oli vaikeaa. Asteikolla sen vaikutus onnistumiseen vaihteli vastaajasta riippuen paljon välillä 0,75–3. Aiheesta ei syntynyt juuri keskustelua. Yksi nuori kuvasi itsetuntoaan *enemmän mä ohjeiden mukaan oon tehny*. Toinen halusi tarkennusta ja vastasi *se on vähän fifti fifti* kysymykseen: oletko uskaltanut yrittää?*

Itse havaitsin, että nuoret eivät olleet kovin itsevarmoja. Tämä näkyi mielestäni siinä, että nuoret eivät yleensä uskaltaneet tarttua toimeen ilman selviä ohjeita. Yritin virittää nuorta ideoimaan pyytämällä häntä etsimään tehtävästä esineestä erilaisia kuvia netistä ja miettimään, millainen olisi sopivan näköinen ja miten sen voisi toteuttaa. Yleensä jouduin kuitenkin antamaan tarkat ohjeet toteutukseen.

Yksi nuorista jäi jumiin papukaijan valmistuksen alkumetreillä, eikä saanut koottua itseään asian suhteen niin, että olisi voinut jatkaa, vaikka hänen suunnitelmansa olikin loistava. Muistan, että keskustellessamme työpajalla aiheesta, hän määritteli asian jotenkin niin, että hänen itsetuntonsa ei kestä sitä, että joku auttaa. Tulkitsin niin, että hänen mielestään avun ottaminen vastaan oli merkki heikkoudesta.

Nuoret eivät myöskään halunneet puhua omista asioistaan tai tunteistaan muiden nuorten kanssa tai ohjaajien aikana. He eivät halunneet heittäytyä ryhmäyttävään toimintaan ja olemaan mukana edes arkipäiväisellä tasolla. Kysyessäni kuulumisia tai tunnelmia ohjauskertojen alussa, vain harvoin joku kertoi lyhyesti viikonlopun tapahtumista, mikä ei kuitenkaan edistänyt sitä, että muut nuoret olisivat myös halunneet jakaa omia kuulumisiaan.

7.4.3 Muut tapahtumat nuoren elämässä

Kaksi nuorta oli sitä mieltä, että muu elämä ei ollut haitannut tai edistänyt onnistumisia seikkailurataprojektin suhteen, mutta kolme tunti asioiden vaikuttaneen. Asteikolla jakauma kallistui enemmän onnistumisia haitanneiksi tekijöiksi välille 1,25–3,5.

Joidenkin nuorten kohdalla huomasi selvästi, miten oman elämän hankaludet tulivat mukana pajalle. Mieliala oli maassa ja kärsivällisyys heikko.

Tällaisiksi asioiksi mainittiin mm jatko-opiskelun ja työn hakeminen, mikä laski kiinnostusta osallistua seikkailurataprojektiin. Yksi nuori kärsi

selvästi oman elämänsä haasteista, sillä hän vastasi: *Välillä on just niitä päiviä, että ei juma, nyt ei meinaa jaksaa, että tämmöstä ja tämmöstä. Ei mitenkään jaksais ja sitten pitää tehdä sitä ja tätä. Mua syytetään jostain ja sitten on rahaongelmia ja kaikkia vastaavaa.*

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä luvussa peilaan tutkimustuloksia opinnäytetyöni pääkysymykseen: Miten projektityöskentelyllä voidaan tukea nuorten onnistumisen kokemuksia? sekä yhteen alakysymyksistä: Millä tavoin ohjaaja voi edistää asiakkaan onnistumisen kokemuksia?

Kertaan ensin tutkimuksessa esille tulleita asioita ja paneudun alaluvuissa pohtimaan niiden yhteyttä toisiinsa sekä vertaamaan niitä omiin havaintoihini. Lähdekirjallisuuden avulla mietin, olisiko nuorten kokemiin onnistumista häiritseviin tekijöihin voitu vaikuttaa jollain tavalla.

Tutkimuksen perusteella voidaan ajatella, että nuoret saivat yleensä riittävästi ohjeistusta töiden tekemiseen. Nuoret pitivät tärkeänä kaikkia pajalla toimivia ihmisiä, eikä pajan toiminnasta ollut luontevaa erottaa osaa nuorista kerran viikossa toteutettavaan ohjaukseen, varsinkin kun tälle ryhmälle ei ollut erillistä tilaa. Projekti oli kokonaisuudessaan liian pitkä, ja nuoret pitivät enemmän lopun tiiviistä aikataulusta, vaikka se olikin raskas.

Nuorten itsetunto, elämäntilanteet ja asenne projektia kohtaan vaihtelivat. Myös nuoret mainitsivat, että toiminnan selkeillä säännöillä olisi ollut onnistumisia tukeva vaikutus. Pajalla työrauha koettiin heikoksi ja keskittyminen työhön ei aina onnistunut. Leirikeskuksessa työmotivaatio oli parempi ja ilmapiiri myönteisempi.

Psykologisen itsensäkehittämisen ja luovan ilmaisun alueilla nuoret pääsivät toteuttamaan itseään. Yhteisöllisen osallistumisen kohdalla sen sijaan tavoitteita jäi saavuttamatta. Nuoret kokivat muut nuoret tärkeiksi, mutta ajoittain työskentelyä häiritseviksi. Ohjaajana turhauduin siihen, että joskus minun ohjaukseeni sovittuja nuoria otettiin pajan muihin töihin niinä päivinä, jolloin tulin ohjaamaan. Luottavainen heittäytyminen pajalla oli vaikeaa, sillä tilassa oli läpikulkua. Leirikeskuksessa nuoret pystyivät esittämään tarinan rooleja luontevasti.

Seuraavaksi pohdin, millaisilla konkreettisilla toimilla ohjaustilanteita voitaisiin pajalla rauhoittaa ja näin luoda onnistumisia ja nuorten itsetuntoa tukevampi työympäristö.

8.1 Informaation kulku ja yhteiset sopimukset

Seikkailurataprojektin kuluessa huomasin, että pajan muut ohjaajat eivät tienneet millaista toimintaa olin tullut nuorille tarjoamaan. Pajalla oli tapana, että yhteiseen pieneen kalenteriin kirjattiin pajan normaalista käytännöstä poikkeavat tapahtumat kuten se, että minä tulen pajalle ohjaa-

maan. Aina tieto ohjauksista tai siitä, ketkä olivatkaan projektiin osallistujia, ei välittynyt kaikille ohjaajille. Tulkintoja ja epäluuloja vältetään, kun ohjaajien välillä on riittävästi yhteistyötä, mikä välittyy kaikessa toiminnassa nuoriin asiakkaisiin ja työpajan tuloksiin (Kuusela 2013, 94). Kun pajan ohjaajilla on yhteinen näkemys arvoista ja tavoitteista, nuorten on hyvä tulla välittävään ilmapiiriin, jossa he kokevat, että kaikki aikuiset ovat samalla puolella auttamassa heitä eteenpäin.

Länsi-Suomen lääninhallituksen teettämässä tutkimuksessa todetaan, että hyvänä käytäntönä pidetään koko työpajan henkilöstön osallistumista elämykselliseen toimintaan ja vähintään kerran kuukaudessa pidettäviin kokouksiin, joissa päätetään yhteisistä asioista yhdessä nuorten kanssa. Kokouksissa keskustellaan ajankohtaisista asioista ja käsitellään aloitteita. Samalla nuoret oppivat kokoustapoja ja ohjaajat tekevät samoja asioita heidän kanssaan tasa-arvoisena. Yhteiset kokoukset on todettu voimavaraksi, joka edistää osallisuutta ja vahvistaa yhteisöllisyyttä. (Hassi 2007, 20.)

Kävin pajalla ohjaamassa vain kerran viikossa. Jälkikäteen ymmärrän, että toimintaani leimasi väliaikaisuus ja tunsin itseni ulkopuoliseksi työyhteisössä. En kokenut, että minulla olisi ollut todellista keskusteluyhteyttä muiden pajaohjaajien paitsi nuoriso-ohjaajan kanssa. Yhteisiin palavereihin osallistuminen ja alussa toiminta-ajatukseni esittely olisi varmasti auttanut jatkossa luottamuksen luomiseen myös minun ja muiden ohjaajien välillä.

Nuoret vastasivat, että toiminta oli lepsua ja lähes kaikkien mielestä säännöt olisivat voineet olla tarkemmat ja tiukemmat. Jälkikäteen voin sanoa, että minun ei olisi pitänyt luottaa työpajan yleisiin sääntöihin, vaan heti aluksi puhua nuorten kanssa säännöstä ja sopia heidän kanssaan projektille sopivat toimintatavat. Projektin omien sääntöjen luominen ei kuitenkaan olisi vaikuttanut muun pajan toimintaan, eikä niillä olisi voitu vaikuttaa ulkopuolelta tuleviin häiriötekijöihin.

Luottamusta luovan ohjaajan on kuultava nuorta ja oltava aidosti läsnä omana itsenään (Toivonen 2011, 58). Tasapuolista ja epäkohtiin suoraselkaisesti puuttuvaa ohjaajaa ja johtajaa arvostetaan (Rämö 2013, 98-99). Seikkailurataprojektin selkeät ja yksiselitteiset säännöt olisivat tuoneet turvallisuuden tunnetta ja luoneet tarkat raamit toiminnalle. Silloin minun ei olisi tarvinnut aina uudelleen perustella vaatimuksiani, ja olisi ollut helpompaa olla tasapuolinen ja luotettavampi, sekä toimia koko pajan yhteisten tavoitteiden mukaisesti.

Toivonen havaitsi omassa opinnäytetyössään Hyvää nuorten työpajatyötä etsimässä, että hyvässä työpajatyötä toteutetaan moniammatillisesti ja avoimesti nuorten kanssa yhdessä. Ohjaajien ryhmässä on monenlaisia osajia ja heillä on kaikilla yhteinen tavoite ja toimintafilosofia. (Toivonen 2011, 57.) Nuoren pitää selkeästi ymmärtää, mitä häneltä odotetaan (Safo, haastattelu 4.11.2010). ”Ihanteellisin tilanne on, mikäli työpajan strategia on yhdessä tehty ja hyväksytty, jolloin siihen on helpompi sitoutua” (Hassi 2007, 32).

Nuori tarvitsee yleensä henkistä ja käytännön tukea sekä ohjausta. Ohjaajan haasteena on saavuttaa nuoren luottamus, onnistua motivoimaan ja sitouttaa hänet toimintaa, mikä ei tapahdu hetkessä (Hassi 2007, 24), eikä se onnistu non-stop mallin sisäänotossa (Toivonen 2011, 57-58). Luottamusta nuoriin olisi varmasti lisännyt myös se, että olisin toiminut ohjaajana myös muina päivinä, ja siten tutustunut heihin paremmin. Silloin projektia olisi voitu jatkaa sopivien tilaisuuksien tullen eikä projektipäiviin olisi lautunut niin paljon paineita. Toisaalta yksi nuorista piti hyvänä juuri sitä, että olin ulkopuolinen, ja projektiin keskityttiin määrättyinä päivinä.

Huomaan, että vain kerran viikossa paikalla olleena en pystynyt kuulemaan nuorten tarpeita aidosti, vaan toiminta painottui niinä päivinä, sopimuksenkin mukaan, tekemiseen ja seikkailurataprojektin edistämiseen. Myös oma miellyttämisen halu ja hyväksytyksi tulemisen tarve sekä jonkinlainen pelko omasta ohjaukokemattomuudesta esti minua olemasta aito ohjaaja, joka olisi voinut kuunnella rauhassa ja ottaa asioita puheeksi, ihmetellä ja pohtia.

Leirikeskukseen siirryttäessä säännöt syntyivät kuin itsestään yhteistä aikataulua nuorten kanssa suunniteltaessa ja heidän toiveitaan kysyttäessä. Leirikeskuksessa nuoret olivat myös puheliaampia ja aktiivisempia kuin pajalla. Heillä oli mielipiteitä ja ajatuksia toteutuksesta ja roolisuorituksista. Myös tehtävät olivat vaativampia ja vastuullisempia, mutta nuoret olivat valmiita ne hoitamaan. Nuoret tiesivät, miksi olimme yhdessä päätyneet näihin sopimuksiin ja sitoutuivat niihin.

8.2 Työtilat

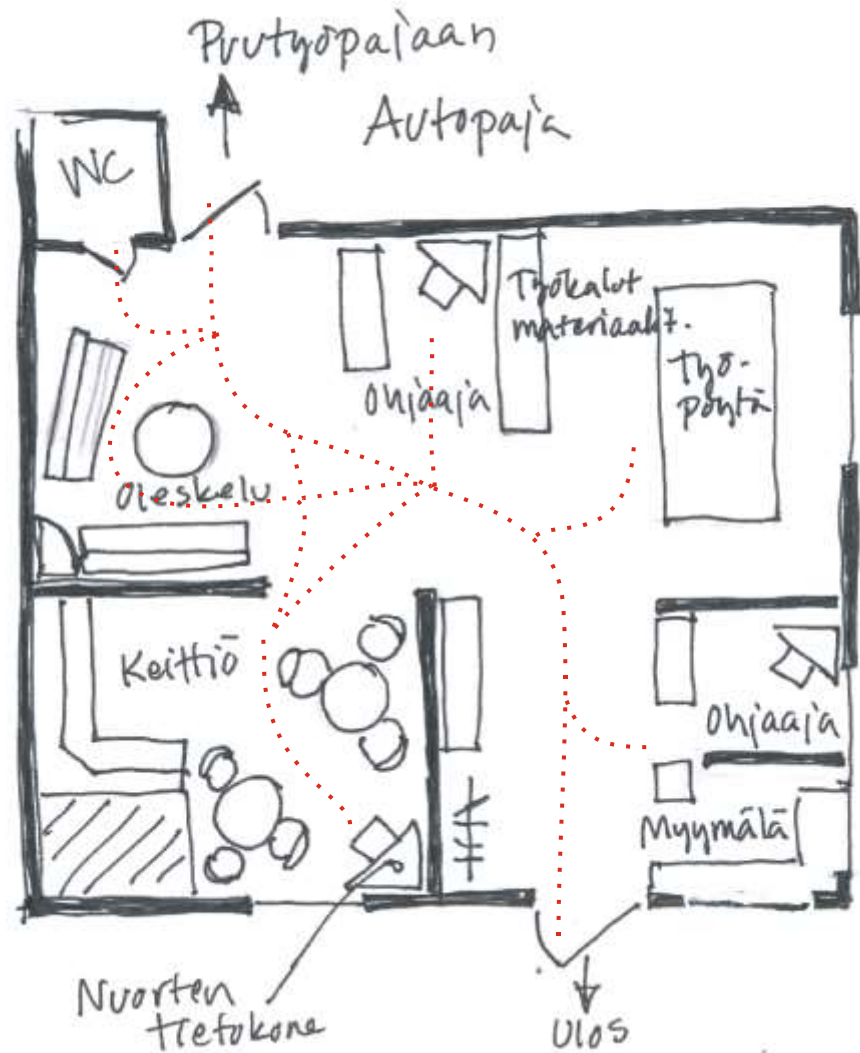
Tila voidaan jakaa fyysiseen ja psyykkiseen tilaan. Fyysinen tilaa tarkoittaa mm. tilan kokoa ja työskentelymahdollisuuksia, valaistusta ja työturvallisuutta. Psyykinen tila kuvaa tunnetta, jossa asiakas pystyy syventymään ja keskittymään työhön sekä uskaltaa toteuttaa luovuuttaan, kokeilla ja harjoitella epäonnistumisen riskistä huolimatta.

Askartelu- ja käsityötehtäviä varten työpajalle on varattu iso pöytä ja tilaa on riittävästi. Siellä on hyllyjä materiaaleille ja välineille, joita on tarjolla hyvä perusvarasto ja lisää hankitaan tarpeen mukaan. Fyysisesti tilat ovat hyvät.

Nuoret itse mainitsivat hälinän ja rauhattomuuden pajalla esteeksi keskittymiselle. Muiden liikkuminen työpöydän ympärillä, kysymykset ja kiinnostus töitä kohtaan, häiritsivät työrauhaa sekä veivät pohjaa luovalta keskittymiseltä sekä sitä kautta mahdollisuudelta onnistua työskentelyssä.

Tilaa voitaisiin helposti muuttaa myös psyykkisesti turvallisemmaksi ja rauhallisemmaksi vaihtamalla sohvien ja työpöytien paikkaa keskenään ja asettamalla tarvikehyllyt jakamaan tilaa, kuten olen hahmotellut kuvassa 13. Läpikulku auto- ja puutyöpajoille tapahtuisi tällöin oleskelutilan läpi. Luova työskentely saisi rauhan, ja muille pajalaisille näytettäisiin kommentoitavaksi vasta valmiit työt. Samalla voitaisiin avata ikkunaverhot ja päästää luonnonvalo sisään, mikä ei ole nyt mahdollista tietokoneen takia.

Tietokone siirrettäisiin oleskelutilan sohvien lähelle tai mahdollisesti ruokailutilan nurkkaan, jolloin sen ääressä voisi rauhassa tehdä työhakemuksia ja muita henkilökohtaisia tehtäviä. Todellinen mahdollisuus tilojen vaihtamiselle tulisi tutkia mittojen kanssa paikanpäällä, sillä ajatukseni perustuu vain muistikuviiin tilasta.

Kuva 13. Ehdotus toimintojen paikkojen vaihtamiseksi. Vertaa kuvan 5 tilanteeseen nykytilasta. Punaisella merkitty tärkeimmät kulkureitit

9 ARVIOINTIA JA POHDINTAA

Tässä luvussa arvioin opinnäytetyöni tutkimuksen onnistumista ja kerron projektiin osallistuneiden nuorten ajatuksista ja tulevaisuuden suunnitelmista. Pohdin seikkailurataprojektia kokonaisuutena ja sen toteutusta nuorten motivoinnin kannalta. Lopuksi arvioin omaa ohjaajuuttani ja sitä, mitä opin seikkailurataprojektin aikana.

9.1 Seikkailurataprojektin ja opinnäytetyön tutkimuksen onnistuminen

Oman opinnäytetyöni kannalta voidaan katsoa, että seikkailurataprojekti nuorten kanssa lopulta kuitenkin onnistui. Saimme nuorten suunnitteleman ja toteuttaman seikkailuradan rakennettua, ja nuoret olivat itse mukana radan ohjauksessa lapsille eri rooleissa. Sain nuorilta vastauksia ja analyysin jälkeen ymmärsin työpajatoimintaa ja nuoria enemmän.

Jokainen valmis lavaste oli jollekin nuorelle onnistuminen. Seikkailurataprojektin lopussa nuoret toimivat ansiokkaasti omissa rooleissaan ja saivat positiivista palautetta asiakkailta, eli lapsilta ja heidän hoitajiltaan sekä Nurmijärven kunnan Nuorisotoimen työntekijöiltä, jotka järjestivät toimintapäivät.

Seikkailurataprojekti onnistui paremmin, kuin mitä alussa osasin odottaa.

Seikkailurataprojektin lopputulos ei ole niin hieno kuin alussa kuvittelin.

Kuva 14. Nuoret janalla kuvaamassa seikkailurataprojektin onnistumista suhteessa odotuksiin.

Nuoret olivat itse tietoisesti tai tiedostamattaan asettaneet jonkinlaisia tavoitteita seikkailurataprojektille lähtiessään siihen mukaan. Kuvassa 14

nuoret ovat asettuneet janalle (punainen viiva) ikkunan ja seinän väliin. Projektin lopussa kysyin nuorilta janan avulla, miten he ajattelevat seikkailurataprojektin onnistuneen nyt, kun he vertaavat lopputulosta siihen, millainen kuva heillä oli projektista aivan alussa.

Keskusteluita ei nauhoitettu janakuvien ottohetkellä, mutta muistan, että nuori punaisissa tennareissaan kertoi suhtautuneensa projektiin alussa ja vielä matkan varrella melko epäilevästi, mutta oli nyt sitä miltä, että lopputulos oli parempi kuin alkuperäinen ajatus. Nuori violeteissa villasukissa taas kertoi itsellään olleen alussa suunnattoman suuret ajatukset, eikä lopputulos ehkä mitenkään olisi voinutkaan vastata sitä kuvaa. Realistisesti hän oli tyytyväinen lopputulokseen. Nuori mustissa tennareissa sanoi, että hän ei oikein tiennyt mitä odottaisi, mutta oli kuitenkin jollain tavoin tyytyväinen lopputulokseen.

Seitsemästä nuoresta neljä oli seikkailurataprojektissa mukana alusta loppuun. Näistä nuorista kaksi toivoi saavansa yhteishaussa opiskelupaikan syksyille ja mutta kaksi ei enää halunnut opiskella vaan heidän tavoitteensa oli löytää työpaikka mahdollisimman pian. Valitettavasti en tiedä, miten heidän toiveensa toteutuivat.

Niistä kolmesta, jotka olivat mukana vain osan ajasta, yksi sai mieluisan puutyöalan opiskelupaikan projektin puolessa välissä. Hän sai ensimmäisen kosketuksen puutöihin suunnitellessaan ja toteuttaessaan aarrearkkia seikkailuradalle. Toisella oli vaikeuksia käydä pajalla säännöllisesti koko kevään ajan ja näin häntä alle puolissa seikkailuradan ohjauspäivistä. Lopulta hänen sopimuksensa päättyi harmillisesti juuri ennen lavastuksen pystytystä ja ohjauksia, enkä tiedä mitä hänelle sen jälkeen tapahtui. Kolmas nuori tuli mukaan seikkailurataprojektiin maaliskuussa ja kävi kevään aikana myös työhön tutustumisjaksoilla. Hänelle seikkailurataprojekti oli lähinnä tekemistä niille päiville, jolloin hän sattui olemaan paikalla. Hän sai opiskelupaikan toukokuun puolessa välissä, jolloin hän ehti osallistua haastatteluun ja olla mukana ohjausten ensimmäisen viikon.

Tutkimuksen haastatteluun osallistui viisi nuorta seitsemästä. Neljä heistä osallistui seikkailurataprojektiin alusta loppuun. Haastattelut nuorten kanssa olivat kahdenkeskisiä ja luottamuksellisia ja voidaan ajatella, että vastaukset kuvastavat nuorten todellisia ajatuksia.

Riittävän konkreettisten kysymysten asettelu tuntui vaikealta ainakin yhtä ja hetkittäin muitakin nuorta haastateltaessa. Mutta vaikka nuori ei olisi osannut sanoillaan kertoa erilaisten teemojen vaikutuksesta onnistumisiinsa, hän sai kuitenkin vastattua asettamalla teemasanan alustalle. Ainakin itsetunnosta kysyminen oli liian abstrakti kysymys kaikille, enkä tiedä, osaisinko välttämättä itsekään siihen vastata. Tätä kohtaa haastattelussa olisi pitänyt miettiä tarkemmin ennen tutkimusta ja laatia tarkempia määritteitä sille, mitä itsetunnolla halutaan saada selville.

Tutkimuksessa oli monia asioita tarkastelussa, ja aihealueita olisi voinut vähentää ja rajata tarkemmin. Toisaalta haastatteluissa tuli esiin myös näkökulmia, joita en etukäteen osannut kysyä.

Tutkimustulokset kertovat vain tämän seikkailurataprojektin onnistumisesta ja siihen vaikuttaneista tekijöistä. Tutkimuksen tuloksia voidaan mahdollisesti hyödyntää Nurmijärven kunnan nuorten työpajalla pohtimalla, miten tämä seikkailurataprojekti suhteutuu normaaliin toimintaan ja kerroo se työpajan toimintatavoista myös yleisemmällä tasolla vai vain tapauskohtaisesti.

9.2 Motivaation tärkeys

Motivaation kannalta seikkailurataprojekti oli liian pitkä ja eteni liian hitaasti. Kerran viikossa ohjaukset piti aloittaa aina uudella orientoitumisella. Puolet tiiviimpi toteutus olisi palvelnut tarkoitustaan paremmin. Kaksi kuukautta kahdesti viikossa, eli kuusitoista ohjauspäivää, olisi todellisuudessa riittänyt valmisteluun. Lyhyempi ja tiiviimpi projekti olisi ollut paremmin hallittavissa ja ymmärrettävissä. Nuorten ajatukset olisivat olleet lähempänä suunnitelmaa ja toteutuksia, jos tapaamisten väli ei olisi venynyt niin pitkäksi. Nyt motivointi ja innostaminen piti aloittaa kerran viikossa aina uudelleen. Leirikeskuksessa rakennuspäivä oli tiukka, mutta nuoret pitivät siitä. Kahden viikon loppurutistus ohjauksissa oli rankka, mutta nuoret selvisivät niistä loistavasti.

Huomaan oman lähtökohtani toiminnan toteuttamiseen olleen alun perinkin väärä. En ymmärtänyt, että nuorten kanssa luottamuksen syntyminen vaatii ohjaajalta kokonaisvaltaista panostusta myös nuoren arjen sujumiseen. Työpajalla ei voida erottaa yhtä projektia elämästä irralliseksi kokonaisuudeksi, vaan kaiken pajalla järjestettävän toiminnan on tuettava nuoren omia intressejä. Kerran viikossa omasta elämästä irrallisista tavoitteista tarjoava ohjaaja ei ole nuorten mielestä uskottava.

Ohjaajan pitää olla itse innostunut, jotta voi innostaa muita (Kurki 2000, 80). Kuvittelin ylitsepersuavan innostukseni valaisevan nuoret, mutta oma innostukseni sammui nopeasti pieniin vastoinkäymisiin. Päätimme Ullan ja Riikan kanssa projektin raameista ennen nuorten kohtaamista. Kuvittelin, että ymmärrän sosiokulttuurista innostamista ja osallistan nuoret, kun he saavat valita vapaasti teeman kaikista maailman mahdollisuuksista. Todellisuudessa löin heille eteen valmiin konseptin, johon heidän piti sovittaa oma toteutuksensa. He saivat päättää vain teeman ja tarinan, mutta tekniikatkin olivat riippuvaisia saatavilla olevista materiaaleista. Vaikka haastattelin nuoria aluksi, en tiennyt, mitkä olivat heidän todellisia vahvuuksiaan ja motivaattoreita, niitä asioita, joita he halusivat tehdä yli kaiken (Rämö 2013, 140).

Nuoret vertaavat pajatoimintaa oikeaan työhön. He määrittelevät pajan pehmeäksi laskuksi työelämään ja haluavat pajajakson aikana oppia työelämän sääntöjä. (Pietikäinen 2005, 243.) He haluavat toimintaa ja ovat kyllästyneitä odottamaan oikeaa työtä. Monet aktiiviset nuoret etsivät vaihtoehtoa työttömyydelle, ja toiset haluavat ongelmistaan huolimatta kuulua normaaliin nuorten pystyvään joukkoon. (Toivonen 2011, 57.)

Heikoimmassa yhteiskunnallisessa asemassa oleville nuorille työpaja on viimeinen mahdollinen paikka. Ei ole olemassa mitään instanssia, joka ot-

taa kopin niistä nuorista, jotka putoavat pajatoiminnan kelkasta. (Toivonen 2011, 31.) Omassa toiminnassani en osannut ottaa huomioon sitä, että tavoitteellinen toiminta voi tarkoittaa jollekin nuorelle paljon pienempiä tavoitteita kuin näin pitkän projektin ymmärtäminen. Toisaalta nuoriso-ohjaaja ja erityisnuorisotyöntekijä valitsivat projektiin osallistujat. Vaikka seikkailurataprojekti olikin konkreettinen ja aito työtehtävä, sen toteutus kerran viikossa ei kaikilta osin palvellut pajan tavoitteita kokonaisuutena.

Kaikki nuoret eivät välttämättä ole tulleet pajalle vapaaehtoisesti. Heillä saattaa olla omassa elämässään hankalia asioita, jotka vievät huomiota pois pajatehtävistä (Safo, haastattelu 4.11.2010). Nuorille työn arvostus lähtee nykyään yksilöstä käsin, henkilökohtaisista tarpeista, elämäntilanteista, työn merkityksestä ja sen laadusta. Nuorten arvot törmäävät helposti työvoimapolitiittisiin sääntöihin, mikä herättää ristiriitaisia tunteita. (Pietikäinen 2005, 244.245.) Nuori saattaa tuntea työpajatyön irralliseksi omasta elämästään. Koko toiminta saattaa herättää negatiivisia ajatuksia, eikä nuori halua, että hänet määritellään työpajanuoreksi. Kun hän ymmärtää työpajatoiminnan merkityksen omalle elämälleen, hänen on helpompi sitoutua työskentelyyn ja siihen liittyviin tukitoimiin.

Nuoren näkökulmasta muutoksen hyödyn täytyy ylittää sen aiheuttamat haitat, ennen kuin hän voi suostua omaan panostukseen (Turku 2007, 48). Nuori on valmis ottamaan vastuun toimintaan osallistumisesta, silloin kun hän voi itse tuntea valinneensa polun, jota hänelle tarjotaan. Työpajan haaste on tarjota mielekäästä tekemistä, jonka lähtökohta on nuorten omassa kiinnostuksen kohteissa, mutta jonka lopputulos on sellainen, että nuori näkee, mitä hyötyä hänelle on toiminnasta tulevaisuudessa. Antoisan työskentelyn aikana nuori kiinnostuu uusista mahdollisuuksista. Usko omiin kykyihin synnyttää sisäistä motivaatiota (Turku 2007, 35), kuten kävi nuorelle, joka puiset arkut rakennettuaan sai kipinän lähteä opiskelemaan puutyöalaa.

Työpajatoiminnassa tavoitteet, niiden seuranta ja palaute, arviointi ja dokumentointi ovat tärkeitä koko prosessin ajan. Jokaiselle pajalaiselle laaditaan yksilöllinen valmennussuunnitelma, johon kirjataan tavoitteet. Olisi suositeltavaa pitää koko valmennusjakson ajan päiväkirjaa, johon kirjataan muistiin tärkeimmät tapahtumat, opitut asiat ja työtehtävät sekä niihin käytetty aika. Kehittymisen seuraaminen konkretisoituu ja helpottuu. (Hassi 2007, 25, 27). Samalla se lisää myös motivaatiota.

Tämän projektin haastattelussa ymmärsin dokumentoinnin tärkeyden kun yksi nuorista ei millään muistanut kuin muutaman lavasteen joita oli ollut tekemässä. Seikkailurataprojektin etenemistä, nuorten tekemisiä ja onnistumisen kokemuksia olisi voinut tehdä näkyväksi toteuttamalla nuorten kanssa jokaiselle omaa tai yhteistä portfoliota, joka olisi jäänyt nuorille muistoksi seikkailusta. Projektin eteneminen olisi ollut konkreettisempi ja helpommin muistettavissa. Oma tekeminen olisi tullut todistettavaan muotoon, ja sitä voisi myöhemmin esitellä esim. työnhaussa.

Projektin alussa kysyin, haluaako joku valokuvata projektia, mutta kukaan ei ollut innokas. Itse en ole kameran kanssa sinut, mutta oma velvollisuus

teni ohjaajana olisi ollut hoitaa asia jollain tavalla, varsinkin kun iltapäivien yhteisiä palautehetkiä ei ollut mahdollista pitää. Nyt annoin nuorille projektin lopuksi todistuksen, mutta se ei ole ollenkaan sama asia.

Omassa toiminnassani halusin antaa nuorille Flow-kokemuksen, joka auttaa hetkeksi päästämään irti arjen kaaoksesta. Nuorten vastauksista päätellen he eivät pystyneet keskittymään ja minun havaintojeni perusteella eivät usein edes halunneet. ”Usein Flowhun liittyy se, että haasteen suorittaminen edellyttää ihmisen koko osaamista ja tehtävä on juuri ja juuri hallittavissa” (Luutonen 2004, 17). Flow vaatii kuitenkin sitoutumista, joka lähtee siitä, että ihminen pitää omaa näkemystään riittävän hyvänä ja uskaltaa yrittää ja voi luottaa siihen, että epäonnistuminen ei johda mihinkään negatiiviseen. Näille nuorille kuitenkin jo kaverin katse tai viaton kysymys saattoi olla liian uhkaavaa omalle itsetunnolle.

Kaikkien asiakkaiden erilaisten ongelmien keskellä tärkein motivointi lähtee usein asiakkaan itsetunnon kohottamisesta. Häntä pitää arvostaa tasa-vertaisena yhteisön jäsenenä. Joskus tasapuolisuus ja oikeudenmukaisuus tuntuu ohjaajasta vaikealta, sillä asiakkaiden taidot ja valmiudet ovat niin erilaiset. (Safo, haastattelu 4.11.2010.) Ohjaajan rooli on oppimista tukevan tilanteen järjestäminen, jolloin tarjotaan aineksia omakohtaisten merkitysten rakentamiseen (Turku 2004, 17). Näitä merkityksiä nuori voi löytää mm. kädentaidollisissa luovissa töissä, jolloin rauhallinen ja turvallinen tila on se, mitä ohjaaja voi tarjota. Nuorten itsetunnon kannalta on tärkeää, että muut eivät näe keskeneräisiä töitä, sillä kädentaidollisten tuotteiden arviointi on kuin arvioitaisiin tekijän persoonaa (Luutonen 2004, 14).

9.3 Ajatuksia nuorten ohjaamisesta

Henkilökohtaisesti toivoin, että olisin voinut ohjaajana paneutua ohjaukseen enemmän kuin mitä minulla nyt oli mahdollista. Kuukautta ennen sovitujen ohjausten alkua mieheni loukkaantui tapaturmaisesti, mikä romahdutti oman arkeni ja horjutti perusturvallisuuden tunnetta. Kokemus opetti, miten ihmisillä voi olla tunteita, joista minulla ei ole tietoaakaan ja miten kerran tunneskaalaan tulleet pelon tai masennuksen tunteet voivat yllättää arjessa vielä pitkään myöhemminkin.

Omasta ohjaajuudestani opin, että minulla on entisestä ammatistani johtuvaa projektinhallintakykyä, joskin nuorten työtahdin arvioiminen tuotti päänvaivaa, eivätkä kaikki muutkaan messutyössä oppimani asiat päde nuorten kanssa työpajalla. Toisinaan tehtävä suoritettiin pikaisesti yksinkertaisimmalla mahdollisella tavalla, mutta joskus sen suunnitteluun ja toteutukseen käytettiin kohtuuttomasti jähkailua.

Varasin seikkailurataprojektiin liikaa aikaa, sillä en voinut tietää, mitä olemme tekemässä alun perinkään. Yllätyin vastustuksesta, jonka kohtasin. Sain eräältä nuorelta palautetta, kun kysyin mitä itse olisit tehnyt eri tavalla, jos olisit ollut ohjaaja: *Mä olisin ehkä, en nyt käskenyt, mut pitänyt semmosen jämptimmän asenteen, enkä olisi antanu niin paljon lepsua. Olisin ollu vähän tiukempi, varsinkin sen aikataulun suhteen. Tai en mä*

tiedä, mä olin ehkä ainoa, jolla tule semmonen tunne, että aika loppuu kesken ja kaikkee, niinku sillai, et mä olisin patistanu ihmiset töihin, että hiki virtaa, et me oltais saatu tää ajoissa valmiiks, vaikka saatiin me nytki. Et niinku olisin ehkä ottanu isomman kurin.

Yllätyin siitä, miten minun oli vaikea puuttua sanomalla asioita suoraan. Oma miellyttämisen tarpeeni oli esteenä sille, että olisin pystynyt olemaan suoraselkäinen ja jämäkkä ohjaaja. Osaltaan myös toimintatapojen huono tuntemus esti sanomasta asioita, mutta en osannut ottaa hämmäntäviä hetkiä keskusteluun. Minun tulisi myös oppia kuuntelemaan nuoria aidosti ja rauhassa.

Nuorten kanssa päällimmäiseksi ajatukseksi jäi, että heidän itsetuntonsa tukeminen on ohjaajan tärkein tehtävä. Vasta itsetunnon kohoamisen kautta nuori voi vähitellen ottaa vastuun omasta elämästään. Ohjauksessa ei loppujen lopuksi ole tärkeää se mitä tehdään ja millä välineillä. Nuoret ovat kiinnostuneita eri asioista, ja toiminnan pitäisi olla niin monipuolista, että kaikki löytävät itselleen mielekästä tekemistä. On tietysti hyvä, että tekeminen innostaa jollain tasolla myös ohjaajaa, mutta oikeasti tärkeää on vain se, että nuori on innostunut.

Se, miltä nuori tuntee näyttävänsä muiden silmissä, määrittää hänen toimintaansa ja osallistumistaan myös työpajalla. Vaikka nuorten kanssa pitää sopia asioista tasa-arvoisesti, on hyvä, että on tietyt raamit, joihin ohjaaja voi vedota. Silloin nuori ei menetä kasvojaan, vaikka osallistuukin toimintaan, joka ei sovi hänen julkisuuskuvalleen.

Yhteisen tekemisen avulla on helpompi tuntee, että toinen on samalla puolella ja hänelle voi ohimennen avautua. Asiasta ei tarvitse tehdä numeroa, vaikka se olisikin suuri ja tärkeä. Kaikenlainen tekeminen työpajalla on vain rekvisiittaa sille, että ohjaaja ja nuoret pääsevät samalle aaltopituudelle, keskustelevat samasta asiasta ja tuntevat ymmärtävänsä toisiaan. Nuori tulee kuulluksi ja saa jollain tavalla sanottua sen, mikä hänen elämässään on tärkeää sillä hetkellä. Vasta kuulluksi ja hyväksytyksi tulemisen jälkeen ihminen voi alkaa toteuttaa itseään ja omaa elämäänsä. Ohjaajana minun ei tarvitse ymmärtää kaikkea, mitä toinen haluaa sanoillaan ja teoillaan kertoa. Voin silti kuunnella, katsella ja pyrkiä olemaan tulkitsematta.

LÄHTEET

- Anttila, P. 2001. Se on projekti – vai onko? Hamina: AKATIIMI Oy
- Eskola, J. & Vastamäki, J. 2001. Teemahaastattelu: Opit ja opetukset. Teoksessa Aaltola, J. (toim.) & Valli, R. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Jyväskylä: PS-kustannus. 25-43.
- Hassi, S. 2007. Hyvät käytännöt käyttöön – Nuorten työpaja 2010 – projektin tuloksia. Turku: Länsi-Suomen lääninhallitus.
- Hellman, Riikka. Lähetetty 7.2.2014. VS:Tilastot yms. [sähköpostiviesti]. Vastaanottaja Minna Nurmi. Viitattu 4.9.2014.
- Hentinen, H. 2010. Virittäytyminen taidetyöskentelyyn. Teoksessa Rankanen, M., Hentinen, H. & Mantere, M.-H. Taideterapian perusteet. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim, 104-111.
- Häggman, E. 2011. Raportti työpajatoiminnasta ja etsivästä nuorisotyöstä. Varsinais-Suomen ELY-keskus. Viitattu 4.12.2014. http://tpy-fi-bin.directo.fi/@Bin/cb0b6f631d56f7fc1eba5ba6d6cc15ee/1417684659/application/pdf/208826/raportti_tyopajatoiminnasta_ja_etsivasta_nuorisotyosta2011.pdf
- Jerohin, M. 2012. Työpaja mahdollisuutena? Työpajakoulutuksen merkitys nuorten elämäkulussa, Sosiaalityön pro gradu –tutkielma, Jyväskylä: Kokkolan yliopistokeskus Chydenius <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/37300/URN:NBN:fi:jyu-201202021115.pdf?sequence=1> Luettu 30.6.2014.
- Järnefelt, H. 2006. Käsityön opetus on lahjan antamista. Luettu 1.9.2014. <http://teitse.punomo.fi/cat/opetus/artikkeleja/HJ-Kaspaikan-artikkeli.swf>
- Korpela, J. 2009. ”Kyllähän täällä tehdään kaikenlaista laidasta laitaan...”, Nuorten työpajatoiminta ja oppiminen työpajoilla työharjoittelijoiden kokemana, Pro gradu –tutkielma, Kasvatustieteen laitos. Helsinki: Helsingin yliopisto <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/19964> Luettu 30.6.2014.
- Koskinen, L. & Jokinen, P. 2001. Ryhmähaastattelu aineistonkeruumenetelmänä – haastattelijoiden kokemuksia. Hoitotiede 6/2001, 301-309.
- Kurki, L. 2000. Sosiokulttuurinen innostaminen, Muutoksen pedagogiikka. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.
- Kuusela, S. 2013. Esimiehen vuorovaikutustaidot. Helsinki: Sanoma Pro Oy

Luutonen, M. 2004. Elämän mielekkyyttä – käsityö minän vahvistajana. Teoksessa: Niemelä, S. & Luutonen, M. (toim.) Taitava ihminen – toimiva kansalainen. Helsinki: Kansanvalistusseura. (11-19.)

Luutonen, M. 2002. Käsityötuotteisiin ja palveluihin liitetyt merkitykset. Teoksessa Luutonen, M. (toim.) & Äyväri, A. (toim.) Käsin tehty tulevaisuus. Helsinki: Edita Prima Oy, 72-101.

Mantere, M.-H. 2010. Taideterapia ja ryhmät. Teoksessa Rankanen, M., Hentinen, H. & Mantere, M.-H. Taideterapian perusteet. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim, 176-183.

Nuorten työllistäminen 2014, Nurmijärven kunta. Viitattu 26.6.2014. http://www.nurmijarvi.fi/vapaa-aika_ja_kulttuuri/nuoret/nuorten_tyollistaminen

Pietikäinen, R. 2005. Vaihtoehtoisia polkuja etsimässä – työpajanuorten orientaatiot. Teoksessa Aapola, S. & Ketokivi, K. (toim.) Polkuja ja poikkeamia – Aikuisuutta etsimässä. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto. (209-253.)

Pöllänen, S. 2008. Käsityö terapiana ja terapeuttisena toimintana. Teoksessa Niikko, A. (toim.), Pellikka, I. (toim.) & Savolainen, E. (toim.) Opetusta, opetusta, monitieteisyyttä. Kirjoituksia Kuninkaankartanonmäeltä Joensuu: Joensuun yliopisto, Savonlinnan opettajankoulutuslaitos. (91-105.) Luettu 5.9.2014. <http://sokl.uef.fi/verkkojulkaisut/monitiet/index.htm>

Pöllänen, S. & Kröger, T. 1999. Käsityön erilaiset merkitykset opetuksen perustana. Luettu 1.9.2014. <http://sokl.uef.fi/verkkojulkaisut/kipinat/PDFt/SPetTK2.pdf>

Pöysä, J. 2004. Entisajan metsätyöläisen taidoista ja taitavuudesta. Teoksessa Kuparinen, T. (toim.) Käsillä Tehty. Helsinki: Edita Prima Oy

Rankanen, M. 2010. Taideterapiassa vaikuttavia ydinprosesseja. Teoksessa Rankanen, M., Hentinen, H. & Mantere, M.-H. Taideterapian perusteet. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim, 34-49.

Rankanen, M. 2010. Taidetyöskentely. Teoksessa Rankanen, M., Hentinen, H. & Mantere, M.-H. Taideterapian perusteet. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim, 112-126.

Rämö, A. 2013. Yksinkertaista johtamista – arvostaen. Helsinki: Suomen Liikekirjat

Safo, L. 2010. Työnjohtaja. Uusix-verstaat. Haastattelu 4.11.2010. Haastattelija Minna Nurmi

Sava, I. 2003. Olet hyvä hänelle. Teoksessa Krappala, M. & Pääjoki, T. Taide ja toiseus. Helsinki: Stakes. 35-50.

Sava, I. & Katainen, A. 2000. Taide ja tarinallisuus itsen ja toisen kohtaamisen tilana. Teoksessa Sava, I. & Vesanen-Laukkanen, V. Taiteeksi tarinoitu oma elämä. Jyväskylä: PS-kustannus, 22-40.

Seilo, M.-L. 1999. Käsityökoulut toimivat. Teoksessa Humalajärvi, M. (toim.) & Seilo, M.-L. (toim.) Käsityö koskettaa. Helsinki: Suomen Kuntaliitto. 67-76.

Strömberg, M. 2004. Junttaan minuuteni multa, ravitsen juuriani meneellä, kasvatan oksillani tulevaa. Minä itsessäni, suvussani ja ympäristössäni. Omaelämäkerrallista työstämistä kuvataiteen keinoin. Teoksessa Sava, I. & Vesanen-Laukkanen, V. Taiteeksi tarinoitu oma elämä. Jyväskylä: PS-kustannus, 134-149.

Toivonen V. 2011. Hyvää työpajatyötä etsimässä, vastustajien innostamisesta sosiodynaamiseen ohjaamiseen. Opinnäytetyö, Ohjaustoiminnan koulutusohjelma. Hämeenlinna: Hämeen ammattikorkeakoulu https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/32228/hyvaa_tyopajatyota_etsimassa.pdf?sequence=1 Luettu 25.10.2014.

Tuomikoski, P. 2002. Käsityön kulttuurisen ja sosiaaliset merkitykset. Teoksessa Luutonen, M. (toim.) & Äyväri, A. (toim.) Käsien tehty tulevaisuus. Helsinki: Edita Prima Oy, 40-71.

Turku, R. 2007. Muutosta tukemassa, Valmentava elämäntapaohjaus. Helsinki: Edita Publishing Oy

Valtakunnallinen työpajayhdistys,
<http://www.tpy.fi/tyopajatoiminta-suomessa/tyopajapalveluista/> , luettu 18.6.2014

Varje, P. 2014. >>Palvelukseen halutaan>>: Työpaikkailmoitusten työntekijä. Teoksessa Väänänen, A. & Turtiainen, J. (toim.). Suomalainen työntekijä 1945-2013. Tampere: Osuuskunta Vastapaino. 54-83.

Venkula, J. 2014. Ota ajattelu omiin käsiin. Martat 8/2014, 33.

Venkula, J. 2014. Taiteen välttämättömyydestä. 2.painos. Helsinki: Lyhty ry

Vesanen-Laukkanen, V., Sava, I. & Martin, M. 2004. Yhteistyötä ja yhteistä jakamista. Teoksessa Sava, I. & Vesanen-Laukkanen, V. Taiteeksi tarinoitu oma elämä. Jyväskylä: PS-kustannus, 16-21.

Vilka, H. 2006. Tutki ja havainnoi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi

Vähälä, E. 2003. Luovan käsityöprosessin yhteydet psyykkiseen hyvinvointiin, Käsityötieteen lisensiaattitutkimus. Kuopio: Kuopion Muotoiluakatemia